Tampereen yliopisto

Anna Lounaskorpi

”AIDOSTI DEMOKRAATTINEN EUROOPAN UNIONI”

Kansalaisten näkemykset eurooppalaisesta demokratiasta Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2023

TIIVISTELMÄ

Anna Lounaskorpi: ”Aidosti demokraattinen Euroopan unioni”: Kansalaisten näkemykset eurooppalaisesta demokratiasta Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen maisteriohjelma / Valtio-opin opintosuunta
Toukokuu 2023

Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla esitettyjä kansalaisten näkemyksiä eurooppalaisesta demokratiasta. Euroopan tulevaisuuskonferenssi oli Euroopan unionin neuvoston, Euroopan komission ja Euroopan parlamentin järjestämä noin vuoden kestänyt tapahtuma, jonka tavoitteena oli kuulla eurooppalaisten näkemyksiä Euroopan tulevaisuudesta. Tulevaisuuskonferenssi tarjosi kansalaisille tilaisuuden osallistua kaikille avoimella digitaalisella foorumilla, missä he voivat julkaista ideansa Euroopan tulevaisuudesta ja osallistua keskusteluun muiden käyttäjien kanssa. Tutkimuksen näkökulmana tulevaisuuskonferenssiin on kansalaisten osallistuminen digitaalisella foorumilla sekä heidän näkemyksensä eurooppalaisesta demokratiasta ja sen muutostarpeista.

Eurooppalaista demokratiaa ja erityisesti Euroopan unionin demokratiavajetta on käsitelty tutkimuskirjallisuudessa laajasti. EU:n demokratiavajeelle, sen vakavuudelle tai korjauskeinoille ei ole yksimielistä määritelmää, mutta yleisesti EU:n demokratiavajeen on tulkittu viittaavan kansalaisten kokemukseen EU-päätöksenteon etäisyydestä. Tarkastelemalla kansalaisten näkemyksiä eurooppalaisesta demokratiasta hahmotan sitä, mitä asioita kansalaiset pitävät EU:n demokraattisuudessa ongelmallisina.

Tutkimuksen aineisto koostuu Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistuista ideoista. Eurooppalainen demokratia oli digitaalisen foorumin kymmenestä aihepiiristä aktiivisin julkaistujen ideoiden, kommenttien ja tapahtumien yhteismäärässä mitattuna. Eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistuista 2538 ideasta tutkimuksen aineistoksi rajattiin 250 foorumin osallistujilta eniten suosituksia saanutta ideaa. Aineiston analyysi toteutettiin aineistolähtöisen laadullisen sisällönanalyysin menetelmällä. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä mahdollistettiin huomion keskittäminen kansalaisten ideoiden sisältöön, ideoissa esitettyihin näkemyksiin ja niiden perusteluihin.

Aineistosta tehdyt havainnot keskittyivät viiteen teemaan: EU:n instituutioihin ja niiden päätöksentekoon, eurooppalaiseen yhtenäisyyteen, Euroopan parlamentin vaaleihin ja eurooppalaisiin puolueisiin, kansalaisten poliittiseen osallistumiseen sekä EU:n integraatioon. Analyysin perusteella havaittiin, että osallistujat toivoivat eurooppalaisen demokratian lisäämistä ja vahvistamista erilaisten uudistusten avulla. Osallistujien näkemyksissä ehdotettiin uudistuksia, joilla selkeytettäisiin EU:n institutionaalista järjestelmää ja päätöksentekoa. Ideoissa kannustettiin lisäämään eurooppalaista yhtenäisyyttä ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia sekä syventämään EU:n integraatiota. Euroopan parlamentin vaalien pääpainon toivottiin siirtyvän kansallisista kysymyksistä eurooppalaisiin teemoihin. Osallistujat toivoivat myös eurooppalaisen puoluejärjestelmän kehittämistä.

Avainsanat: Euroopan unioni, demokratiavaje, demokratiainnovaatiot, poliittinen osallistuminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1. JOHDANTO 1

1.1. Tutkimusongelma ja -kysymykset 3

1.2. Tutkielman rakenne 4

2. EUROOPAN TULEVAISUUSKONFERENSSI 6

2.1. Tulevaisuuskonferenssin tausta ja järjestäminen 7

2.2. Tulevaisuuskonferenssin kokoonpano 13

3. EUROOPAN UNIONIN DEMOKRAATTISUUS JA KANSALAISTEN OSALLISTUMINEN 19

3.1. Euroopan unionin demokraattisuus ja demokratiavaje 20

3.2. Demokratiainnovaatiot ja kansalaisten osallistuminen 29

4. AINEISTO JA MENETELMÄ 40

4.1. Digitaalisella foorumilla julkaistut ideat eurooppalaisen demokratian aihepiirissä 40

4.2. Laadullinen sisällönanalyysi 43

5. ANALYYSI 52

5.1. EU:n instituutiot 53

5.2. Eurooppalainen yhtenäisyys 66

5.3. Vaalit ja eurooppalaiset puolueet 71

5.4. Kansalaisten osallistuminen 77

5.5. EU:n integraatio 84

5.6. Muut 86

6. JOHTOPÄÄTÖKSET 88

LÄHDELUETTELO 94

LIITTEET 102

1. JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla julkaistuja näkemyksiä eurooppalaisesta demokratiasta. Euroopan tulevaisuuskonferenssi oli Euroopan parlamentin, Euroopan komission ja Euroopan unionin neuvoston yhdessä järjestämä noin vuoden kestävä prosessi, jonka tarkoituksena oli kuulla kansalaisten näkemyksiä Euroopan tulevaisuudesta. Eurooppalaisille kansalaisille ja järjestöille annettiin mahdollisuus ilmaista näkemyksensä eri aihepiireissä sekä tulevaisuuskonferenssin digitaalisella alustalla, eurooppalaisissa kansalaispaneeleissa että paikallisissa ja kansallisissa tapahtumissa.

Euroopan tulevaisuuskonferenssin kaltaista noin vuoden kestävää prosessia, jonka avulla etsitään suuntaa Euroopan unionin (EU) tulevaisuudelle, ei ollut aiemmin järjestetty EU:n toimesta. Euroopan komissio perusteli Euroopan tulevaisuuskonferenssin järjestämistä kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien parantamisella ja heidän äänensä kuuluviin saattamisella (Euroopan komissio 2019, 22). Tulevaisuuskonferenssin oli tarkoitus olla alhaalta ylöspäin vaikuttava prosessi, johon voivat osallistua kaikki eurooppalaiset, kaikilta elämänaloilta (Euroopan komissio 2020, 1). Euroopan tulevaisuuskonferenssia koskevassa Euroopan parlamentin, Euroopan komission ja Euroopan unionin neuvoston yhteisessä julistuksessa konferenssin todetaan ”avaavan uuden tilan kansalaisten kanssa käytävälle keskustelulle Euroopan haasteista ja prioriteeteista” (Euroopan parlamentti 2021). Uutuudessaan ja ainutlaatuisuudessaan Euroopan tulevaisuuskonferenssi on kiinnostava tutkimuskohde. Koska kansalaisten näkemykset olivat Euroopan tulevaisuuskonferenssin keskiössä, ovat tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla osallistujien julkaisemat ideat valikoituneet myös tämän pro gradu -tutkielman aiheeksi ja näkökulmaksi Euroopan tulevaisuuskonferenssin tutkimiseen.

Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalista foorumia kuvattiin konferenssin ytimeksi. Digitaalisella foorumilla kansalaiset saivat tietoa tulevaisuuskonferenssista, saattoivat lukea muiden näkemyksiä, julkaista omia ideoitaan Euroopan tulevaisuudesta ja osallistua niistä käytyyn keskusteluun. Tulevaisuuskonferenssin aiheet jäsennettiin foorumilla yhdeksän aihepiirin alle: ilmastonmuutos ja ympäristö; terveys; vahvempi talous, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja työllisyys; EU:n rooli maailmassa; arvot, oikeudet ja turvallisuus; digitalisaatio; eurooppalainen demokratia; muuttoliike; koulutus, kulttuuri, nuoriso ja urheilu. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023a.) Tarkastelen juuri digitaalisella foorumilla julkaistuja ideoita, koska alusta oli avoin kaikille osallistujille, joskin osallistuminen vaati alustalle rekisteröitymistä. Toisin kuin esimerkiksi konferenssin osana järjestetyissä kansalaispaneeleissa, digitaalinen foorumi tarjosi kaikille eurooppalaisille avoimen osallistumisen väylän ilmaista oma näkemyksensä EU:n tulevaisuudesta.

Tulevaisuuskonferenssin digitaaliselle alustalle rekisteröityi konferenssin aikana hieman yli 53 000 käyttäjää. Ideoita julkaistiin kaikissa aihepiireissä yhteensä lähes 19 000 ja kommentteja kaikissa ideoissa yhteensä hieman yli 22 000. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023a.) Digitaalisen foorumin aktiivisimpia aiheita olivat ympäristön ja ilmastonmuutoksen aihepiiri sekä eurooppalaisen demokratian aihepiiri, joita kumpaakin seurasi yli 900 osallistujaa (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023b). Näistä tarkastelen tutkielmassani kansalaisten näkemyksiä ja keskustelua eurooppalaisen demokratian aihepiirissä. Eurooppalaisen demokratian aihepiirissä osallistujia oli 1735, ideoita 2538 ja kommentteja noin 4557. Aihepiirissä julkaistut ideat saivat alustan muilta käyttäjiltä yhteensä kaikkiaan 16 586 suositusta. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023c). Suosituimmat ideat saivat kannatuksia enimmillään 1002, ja toisaalta suuri osa ideoista ei saanut kannatusta lainkaan. Konferenssin loppuraportin perusteella eurooppalaisen demokratian kategoria oli aihepiireistä aktiivisin ideoiden ja kommenttien julkaisun sekä konferenssiin liittyvien tapahtumien järjestämisen yhteismäärässä mitattuna (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022a, 12).

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys muodostuu kahdesta osasta: EU:n demokraattisuutta ja demokratiavajetta käsittelevästä osuudesta sekä demokratiainnovaatioita ja kansalaisten osallistumista käsittelevästä osuudesta. EU:n demokratiavaje on tutkimuskirjallisuudessa laajasti käsitelty aihe, josta on kirjoitettu useasta eri näkökulmasta. Yksimielisyyttä demokratiavajeen määrittelystä, olemassaolosta tai sen ratkaisuista ei kuitenkaan ole. EU:n demokratiavajeella voidaan viitata kansalaisten kokemaan etäisyyteen EU-tason päätöksenteosta (Raunio 2021, 40–41). Keskustelussa EU:n demokraattisuudesta on monia ulottuvuuksia, joista tämän tutkielman kannalta keskeisimpiä ovat kansalaisiin ja heidän poliittiseen osallistumiseensa liittyvät näkökulmat. Demokratiavajetta ja EU:n demokraattisuutta käsittelevässä osuudessa keskityn siis kansalaisten osuuteen EU:n päätöksenteossa: heidän poliittiseen osallistumiseensa esimerkiksi Euroopan parlamentin vaaleissa, heidän unioniin identifioitumisestaan ja tyytyväisyydestään sen toimintaan, eurooppalaisen ”demoksen” eli kansan merkitykseen, sekä julkisen keskustelun ja median rooliin EU:n demokraattisuuden edistämisessä. Lisäksi käsittelen sekä EU:n rakenteeseen että päätöksentekoon liittyviä demokratian haasteita.

Toisessa teoreettisen viitekehyksen osassa esittelen demokraattisten innovaatioiden käsitteen ja demokraattisten innovaatioiden keskeisimpiä piirteitä. Demokraattisiksi innovaatioiksi on kutsuttu sellaisia uusia osallistumisen kokeiluja, joiden tarkoituksena on lisätä ja syventää kansalaisten osallistumista (Smith 2009, 1). Demokratiainnovaatiot voivat edustaa tai yhdistellä piirteitä eri demokratiateorioista, kuten suorasta tai deliberatiivisesta demokratiasta (Värttö 2022, 43). Euroopan tulevaisuuskonferenssi sisälsi demokratiainnovatiivisia piirteitä: konferenssia voidaan pitää uutena, kansalaisten osallistumisen lisäämiseen ja heidän näkemystensä kuulemiseen pyrkivänä prosessina.

Tulevaisuuskonferenssin toteuttamisessa hyödynnettiin erilaisia väyliä kansalaisten osallistumiselle, muun muassa puntaroivia osia kansallisten ja eurooppalaisten kansalaispaneelien muodossa. Konferenssin digitaalista alustaa, jolle kansalaiset voivat ilmaista näkemyksensä EU:n tulevaisuudesta, voidaan puolestaan pitää sähköisen demokratian muotona, jonka tavoitteena oli konsultoida eurooppalaisia ja antaa heille mahdollisuus ilmaista näkemyksensä sekä käydä keskustelua toistensa kanssa. Avaamalla demokratiainnovaatioiden määrittelyä, toteuttamista ja mahdollisuuksia voidaan hahmottaa sitä, millä tavoin Euroopan tulevaisuuskonferenssin kaltaisen tapahtuman järjestäminen oli merkityksellistä kansalaisten poliittisen osallistumisen kannalta ja mikä yhteys konferenssilla ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämisellä on demokraattiselle prosessille.

Tutkimusaineisto koostuu Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla julkaistuista ideoista. Aineisto on rajattu eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistuihin suosituimpaan 250 ideaan. Ideoissa esiintyi monipuolisesti näkemyksiä eurooppalaisesta demokratiasta ja sen kaipaamista muutoksista: keskeisiä teemoja olivat esimerkiksi EU:n instituutioiden uudistaminen, kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja Euroopan parlamentin vaalien eurooppalaistaminen. Koska tutkimukseni keskiössä ovat kansalaiset ja heidän ilmaisemansa näkemykset eurooppalaisesta demokratiasta, on ideoiden analyysi toteutettu aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisen laadullisen sisällönanalyysin avulla pidän keskiössä kansalaisten näkemykset eurooppalaisesta demokratiasta ja sen mahdollisista muutostarpeista.

1.1. Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tulevaisuuskonferenssin järjestämisen taustalla voidaan tulkita olleen EU:n tarve lisätä kansalaisten osallistumista ja osallistaa kansalaisia keskustelemaan Euroopan tulevaisuudesta. Eurooppalaisen demokratian vahvistaminen on yksi nykyisen komission kuudesta prioriteetista (Euroopan komissio 2019). Euroopan komissio on näkemyksessään Euroopan tulevaisuuskonferenssista korostanut kansalaisten aktiivista roolia sekä kaikkien kansalaisten osallistumista konferenssiin taustasta ja iästä huolimatta (Euroopan komissio 2020). Koska eurooppalaisen demokratian vahvistaminen on läsnä EU:n instituutioiden näkemyksissä ja diskurssissa, on kiinnostavaa tarkastella kansalaisten näkemyksiä juuri eurooppalaisen demokratian aihepiirissä: kun kansalaisille annetaan mahdollisuus ilmaista näkemyksensä eurooppalaisesta demokratiasta, mitkä asiat he näkevät toimivina tai ongelmallisina?

Tavoitteenani on hahmottaa, millaisia näkemyksiä kansalaiset esittävät eurooppalaisesta demokratiasta ja sen mahdollisista epäkohdista tai muutostarpeista. Tutkimuskysymykseni keskittyy kansalaisten näkemyksiin eurooppalaisesta demokratiasta: *millaisia näkemyksiä kansalaiset esittivät eurooppalaisesta demokratiasta Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla?* Lisäksi tätä tutkimuskysymystä täydentävät seuraavat kysymykset:

- Miten kansalaiset muuttaisivat eurooppalaista demokratiaa tai EU:n demokraattista järjestelmää?
- Mitä perusteluja näkemyksille esitetään?

Vastaan tutkimuskysymyksiini tarkastelemalla Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla julkaistuja ideoita eurooppalaisen demokratian aihepiirissä. Digitaalisella foorumilla eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistuista ideoista analyysiin on valittu 250 suosituinta ideaa yhteensä 2538 ideasta. Kansalaisten näkemyksiä tarkastellaan aineistolähtöisesti, eli ideoiden analysoinnille ei aseteta ennalta kategorioita, vaan ideoiden luokittelu muodostuu aineiston pohjalta. Koska Euroopan tulevaisuuskonferenssin kaltaista tapahtumaa ei ole ennen järjestetty, saadaan kansalaisten näkemyksiä tarkastelemalla uutta tietoa siitä, millaisia näkemyksiä kansalaisilla on eurooppalaisesta demokratiasta ja sen tulevaisuudesta. Tulevaisuuskonferenssin digitaalinen foorumi tarjoaa kiinnostavan mahdollisuuden tarkastella sitä, millaisia näkemyksiä kansalaiset toivat esiin uuden osallistumismahdollisuuden ollessa tarjolla.

1.2. Tutkielman rakenne

Aiheen taustoittamiseksi esittelen ensin Euroopan tulevaisuuskonferenssin taustaa ja rakennetta. Koska tulevaisuuskonferenssi oli uusi ja ainutlaatuinen prosessi, käyn luvussa 2.1 läpi tulevaisuuskonferenssin järjestämisen taustoja ja konferenssin järjestämisen perusteluja. Käsittelen konferenssin valmisteluprosessia EU:n instituutioiden tasolla, huomioiden myös jäsenmaiden ja eurooppalaisten poliittisten puolueiden roolit. Konferenssin järjestämisen taustojen ja perustelujen avaamisen jälkeen käsittelen tulevaisuuskonferenssin organisaatiota ja sen eri osia (luku 2.2). Konferenssin osien läpikäynti auttaa hahmottamaan tulevaisuuskonferenssin monitasoista organisaatiota, konferenssin etenemistä prosessina sekä sitä, mihin kansalaisten osallistumismahdollisuudet tulevaisuuskonferenssin rakenteessa sijoittuivat.

Teoreettisen viitekehyksen luvussa käsittelen tutkimuskirjallisuutta kahdessa osassa. Ensimmäisessä osassa (luku 3.1) käsittelen EU:n demokraattisuutta ja demokratiavajeen käsitettä. Koska tarkastelen tutkimuksessani erityisesti kansalaisten näkemyksiä, olen myös EU:n demokraattisuutta

käsittelevässä kirjallisuudessa rajannut näkökulman kansalaisten kannalta keskeisimpiin teemoihin. Käyn siis osiossa ensin läpi EU:n demokraattisuutta yleisesti, sekä toisekseen erityisesti kansalaisten osallistumisen, ymmärryksen, identiteetin ja tyytyväisyyden näkökulmista. Teoreettisen viitekehyksen toinen osio (luku 3.2) käsittelee demokratiainnovaatioita, niiden määrittelyä ja erilaisia muotoja. Huomioin erityisesti kansalaisten osallistumisen lisäämiseen liittyvät seikat ja käyn läpi myös EU:n tasolla toteutettujen osallistumisen kokeilujen keskeisimpiä piirteitä ja arviointia.

Neljännessä luvussa esittelen tutkimusasetelman. Kuvaan aineiston rajaamisen, koostamisen ja erityispiirteet tarkemmin luvussa 4.1. Tutkimusmenetelmänä on laadullinen sisällönanalyysi, joka toteutetaan aineistolähtöisesti. Aineiston luokittelu on tehty aineistolähtöisesti koostamalla ideoista koostuva aineisto ensin teemoittain eri kategorioihin. Kategoriat ovat muodostuneet samankaltaisten havaintojen yhdistämisestä, jotka on yhdistetty edelleen ylä- ja pääkategorioihin. Tutkimuksen aineisto on koostettu digitaaliselta foorumilta kerätyistä, eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistuista ideoista.

Aineiston analyysi (luku 5) on järjestetty muodostettujen kategorioiden pohjalta kuuteen eri osaan. Kussakin alaluvussa käyn läpi kategorian ideoista tehdyt keskeiset havainnot ja niiden merkitykset. Aineiston analyysissä vastaan tutkimuskysymyksiini eli siihen, millaisia näkemyksiä kansalaiset ovat esittäneet eurooppalaisesta demokratiasta ja sen muuttamisesta konferenssin digitaalisella foorumilla, ja miten osallistujat ovat perustelleet näkemyksiään. Lopuksi luvussa 6 esitän yhteenvedon analyysistä ja esittelen tutkimukseni johtopäätökset.

2. EUROOPAN TULEVAISUUSKONFERENSSI

Euroopan tulevaisuuskonferenssi oli Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission yhdessä koordinoima, noin vuoden aikaikkunassa toteutettu prosessi, jonka tarkoituksena oli kuulla kansalaisten näkemyksiä EU:n tulevaisuudesta. Tulevaisuuskonferenssin tavoitteena oli antaa kansalaisille mahdollisuus ilmaista näkemyksensä EU:n tulevaisuudesta, hahmottaa EU:n prioriteetteja sekä etsiä ratkaisuja EU:n kohtaamiin haasteisiin. Konferenssin työskentelyn tuloksena koostettiin raportti konferenssin suosituksista. Konferenssin loppuraportin julkaisun jälkeen EU:n instituutioiden tuli mahdollisimman pian tarkastella suositusten mukaisiin toimiin ryhtymistä toimivaltansa mukaisesti. (Euroopan parlamentti 2021.)

Euroopan parlamentin, komission ja neuvoston yhteisessä julistuksessa Euroopan tulevaisuutta käsittelevästä konferenssista tulevaisuuskonferenssin järjestämistä pohjustettiin Euroopan kohtaamien haasteiden ja niihin vastaamisen kautta (Euroopan Parlamentti 2021). 2000-luvulla muun muassa eurokriisi, pakolaiskriisi, Brexit ja koronaviruspandemia ovat haastaneet Eurooppaa ja herättäneet päättäjiä keskustelemaan myös EU:n tulevaisuudesta (Alemanno 2020, 403). Euroopan komission vuonna 2017 julkaisema valkoinen kirja Euroopan tulevaisuudesta oli tärkeä keskustelunavaus Euroopan kohtaamista haasteista ja Euroopan tulevaisuudesta (Fabbrini 2019, 2). Euroopan parlamentin täysistunnoissa on käyty keskusteluja Euroopan tulevaisuudesta yhdessä jäsenmaiden johtajien kanssa, ja vuonna 2019 parlamentti julkaisi näkemyksensä visiostaan ja prioriteeteistaan Euroopan tulevaisuudelle. Vuonna 2019 EU:n valtionpäämiehet julkaisivat Sibiun julistuksen jäsenmaiden sitoumuksista Euroopan tulevaisuutta koskien. Kriisien jälkeinen aika avasi siis tilaa keskustelulle Euroopan tulevaisuudesta, kansalaisten osallistumisesta ja demokratian vahvistamisesta. (Johansson & Raunio 2022, 22–24.)

Nyt järjestetyn Euroopan tulevaisuuskonferenssin keskiössä olivat kansalaiset ja heidän näkemystensä kuuleminen. Vuoden 2019 europarlamenttivaalien korkeaa äänestysprosenttia on tulkittu merkkinä kansalaisten kiinnostuksesta ja halusta vaikuttaa aktiivisemmin myös Euroopan tason politiikkaan. Tähän kiinnostukseen ”vastattiin” Euroopan tulevaisuuskonferenssin muodossa, avaamalla foorumi keskustelulle Euroopan haasteista ja prioriteeteista. (Euroopan parlamentti 2021.)

Euroopan tulevaisuuskonferenssin oli alun perin suunniteltu alkavan vuonna 2020 ja kestävän noin kahden vuoden ajan. Koronaviruspandemian aiheuttamien viivästysten vuoksi Euroopan tulevaisuuskonferenssin avajaisia vietettiin kuitenkin vasta Eurooppa-päivänä 9.5.2021. Konferenssin digitaalinen alusta avattiin 19.4.2021, jolloin alusta avautui myös ideoiden ja tapahtumien julkaisemiselle. Tulevaisuuskonferenssin virallinen avajaistäysistunto järjestettiin 19.6.2021 Strasbourgissa Ranskassa. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021a). Loppuvuoden 2021

ja alkuvuoden 2022 aikana järjestettiin eurooppalaisten kansalaispaneelien keskustelut, konferenssin täysistuntokokoukset sekä paikallisia, kansallisia että eurooppalaisia tapahtumia. Euroopan tulevaisuuskonferenssin johtopäätökset julkaistiin konferenssin päätöstilaisuudessa 9.5.2022 (Euroopan komissio 2022b). Päätelmät sisälsivät 49 Euroopan tulevaisuutta käsittelevää suositusta EU:n toimielimille (Euroopan komissio 2022a). Seuraavat alaluvut avaavat tarkemmin tulevaisuuskonferenssin järjestämisen taustoja, sen tavoitteita sekä rakennetta.

2.1. Tulevaisuuskonferenssin tausta ja järjestäminen

Euroopan komissio on kuvaillut tulevaisuuskonferenssia ”ensimmäiseksi laatuaan” ja ”merkittäväksi hankkeeksi yleiseurooppalaisen demokratian vahvistamiseksi” (Euroopan komissio 2022a). Euroopan tulevaisuuskonferenssi oli EU:n pyrkimys uudistaa rakennettaan ensimmäistä kertaa yli vuosikymmeneen. EU:n uudistamisessa oli myös tällä kertaa uusi logiikka: kansalaisten osallistaminen prosessiin. (Alemanno 2020, 485.) Tulevaisuuskonferenssissa yhdistyivät myös uudella tavalla alhaalta ylöspäin suuntautuva osallistuva demokratia ja ylhäältä alaspäin suuntautuva päätöksenteko (Fabbrini 2020, 402). Tulevaisuuskonferenssia voidaan pitää EU:lta uudenlaisena lähestymistapana kansalaisten osallistumisen mahdollistamiseksi eurooppalaisella tasolla.

Euroopan unionin historiasta löytyy kuitenkin kokeiluja, joilla on ollut samankaltaisia pyrkimyksiä uudistaa unionia. EU:n uudistamisen ja Euroopan integraatiota edistäneinä kokeiluina voidaan pitää vuonna 1955 järjestettyä Messinan konferenssia ja vuosina 2002–2003 järjestettyä Euroopan tulevaisuutta käsitellyttä valmistelukuntaa. Molemmat näistä onnistuivat uudenlaisella organisaatiollaan luomaan tapoja edistää integraatiota ja uudistaa Euroopan unionia. Euroopan tulevaisuuskonferenssi kuitenkin poikkesi näistä aiemmista kokeiluista muun muassa kansalaislähtöisen luonteensa ja avoimemman mandaattinsa vuoksi. Fabbrinin mukaan Messinan konferenssista ja Euroopan tulevaisuutta käsitelleestä valmistelukunnasta saatettiin kuitenkin ottaa oppia myös Euroopan tulevaisuuskonferenssin, etenkin Euroopan haasteisiin vastaamisen ja uudistusten läpiviemisen kannalta. (Fabbrini 2019, 3; Fabbrini 2020, 404–405.)

Ensimmäisen maininnan Euroopan tulevaisuuskonferenssin järjestämisestä on katsottu olleen Ranskan presidentti Emmanuel Macronin kaikille eurooppalaisille kohdistetusta kirjeestä keväältä 2019, jossa hän antoi lupauksen ”Euroopan konferenssin” järjestämisestä (Fabbrini 2020, 401; Alemanno 2020, 488). Kevään 2019 europarlamenttivaalien jälkeen Euroopan komission puheenjohtajaehdokas Ursula von der Leyen esitteli Euroopan parlamentille näkemyksensä

komission puheenjohtajuudesta, sisältäen ehdotuksen kansalaisvetoisen ”Euroopan konferenssin” järjestämisestä (Euroopan parlamentti 2019).

Euroopan tulevaisuuskonferenssin järjestäminen sisältyi Euroopan komission toimikauden 2019–2024 kuudenteen prioriteettiin, ”uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle”. Eurooppalaisen demokratian vahvistamisen prioriteettiin sisältyvät kansalaisten sananvallan vahvistaminen, Euroopan komission ja Euroopan parlamentin välisten suhteiden vahvistaminen, kärkiehdokasmenettelyn parantaminen, läpinäkyvyyden lisääminen sekä eurooppalaisen demokratian suojeleminen. Euroopan tulevaisuuskonferenssi linkittyi komission tavoitteeseen vahvistaa kansalaisten roolia Euroopan tulevaisuuden ja politiikan määrittelyssä. Suuntaviivoissa tulevaisuuskonferenssin toteuttamisen toivottiin tapahtuvan EU:n instituutioiden yhteisymmärryksessä, yhdessä sovituin tavoittein ja toimintatavoin. Suuntaviivoissa sitouduttiin myös ryhtymään toimiin konferenssin tulosten mukaisesti, sekä ilmaistiin avoimuus myös EU:n perussopimusten muuttamisen harkitsemiselle. (Euroopan komissio 2019, 22–24.)

Tulevaisuuskonferenssin järjestäminen sai tukea myös jäsenmailta. Oman näkemyksensä konferenssin järjestämisestä ilmaisivat muun muassa Ranska ja Saksa marraskuussa 2019 julkaistussa yhteisessä keskustelunavauksessaan. Keskustelunavauksessa konferenssilta toivottiin inter-institutionaalisuutta ja konkreettisia tuloksia, sekä korostettiin konferenssin alhaalta ylöspäin suuntautuvaa luonnetta ja kansalaisten osallistumista. Konferenssissa käsiteltäviksi asioiksi ehdotettiin muun muassa EU:n kansainvälistä roolia, EU:n naapurustoa, digitalisaatiota, ilmastonmuutosta, maahanmuuttoa, taloutta ja sosiaalisia oikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja eurooppalaisia arvoja. (Ranska & Saksa 2019.) Ranskan ja Saksan keskustelunavausta voidaan pitää tärkeänä tuen ilmaisuna konferenssille, jonka järjestäminen oli saanut muuten hieman vaisun vastaanoton (Johansson & Raunio 2022, 25).

Italia julkaisi hieman myöhemmin oman keskustelunavauksensa Euroopan tulevaisuuskonferenssista. Italia toivoi konferenssilta keskustelua EU:n toiminnan parantamisesta, läpinäkyvyyden ja kansalaisten osallistumisen lisäämisestä, sekä keskeisimmistä prioriteeteista. Politiikoista keskustelun lisäksi Italia toivoi konferenssissa voitavan keskustella myös EU:n päätöksenteosta ja toiminnasta. Italian keskustelunavaus sisälsi monia EU:n instituutioihin ja toimintaan liittyviä aiheita, sekä Euroopan kohtaamia haasteita, jotka tulisi sisällyttää tulevaisuuskonferenssin aikana käytävään keskusteluun. (Italia 2020.)

Ensimmäisenä EU:n instituutioista Euroopan parlamentti julkaisi kantansa Euroopan tulevaisuuskonferenssin järjestelyistä ja organisaatiosta 15.1.2020. Euroopan parlamentin kanta sisälsi näkemykset konferenssin tavoitteista, sen organisoinnista ja kokoonpanosta, sekä konferenssista viestinnästä. Euroopan parlamentin näkemyksen mukaan konferenssin alhaalta

ylöspäin suuntautuva prosessi oli varmistettava. Euroopan parlamentti myös ainoana suorilla vaaleilla valittuna unionin instituutiona toivoi itselleen johtavaa roolia tulevaisuuskonferenssissa. Yhteisjohtajuus ilmeni kuitenkin ehdotuksessa Euroopan parlamentin, Euroopan komission ja neuvoston jäsenten ”konferenssin suojelijoina” toimimisesta. (Euroopan parlamentti 2020, 2–5.) Euroopan parlamentti osoitti alusta asti kiinnostuksensa ottaa vastuuta konferenssista. Tulevaisuuskonferenssin valmistelun asettaminen parlamentin puheenjohtajakokouksen valvonnan alle oli myös merkki asian tärkeydestä parlamentille sekä puolueille. (Johansson & Raunio 2022, 28–29.)

Euroopan parlamentin näkemyksessä esitettiin mahdolliset seitsemän konferenssia jäsentävää aihepiiriä: eurooppalaiset arvot, perusoikeudet ja -vapaudet; EU:n demokraattiset ja institutionaaliset näkökohdat; ympäristöhaasteet ja ilmastokriisi; sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo; talous- ja työllisyyskysymykset; digitalisaatio; ja turvallisuus ja EU:n globaali rooli. Konferenssin eri osiksi parlamentti ehdotti täysistuntoja, kansalaisfoorumeita ja nuorisofoorumeita, sekä ohjauskomiteaa ja toimeenpanevaa koordinaatioelintä. Parlamentin kanta sisälsi ehdotuksen 200–300 osallistujan aihekohtaisista kansalaisfoorumeista, joiden kokoonpano olisi sosiodemografisesti ja maantieteellisesti koko unionia edustava. Konferenssin tulosten suhteen konferenssin tavoitteeksi asetettiin konkreettisten suositusten muodostaminen, joiden perusteella toimielinten olisi ryhdyttävä käytännön toimiin. Parlamentin kannan mukaan konferenssin tulosten perusteella toteutettaisiin konkreettisina jatkotoimenpiteinä säädösehdotuksia tai muutettaisiin perussopimuksia. (Euroopan parlamentti 2020, 3–6.) Parlamentin suurimmat poliittiset ryhmät tavoittelivat tulevaisuuskonferenssille juuri konferenssimuotoa, mikä on nähtävissä myös parlamentin kannassa (Johansson & Raunio 2022, 25).

Euroopan komissio julkaisi oman kantansa Euroopan tulevaisuuskonferenssin järjestelyihin tiedonannossaan 22.1.2020. Myös komission näkemyksessä korostui kansalaislähtöinen, alhaalta ylöspäin suuntautuva konferenssi, johon kaikilla kansalaisilla lähtökohdista huolimatta olisi mahdollisuus osallistua. Komissio toivoi yhteistä Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission johtajuutta konferenssin organisoinnin ja prosessin suhteen. Komission näkemykseen sisältyi myös kansallisten ja paikallisten parlamenttien osallistuminen muun muassa tapahtumien järjestämisen muodossa. Komission ehdotuksessa konferenssin aiheet esitettiin kaksijakoisesti: aiheiden haluttiin keskittyvän sekä EU:n prioriteetteihin (komission prioriteetit 2019–2024 ja neuvoston strategisen agendan prioriteetit) että demokraattiseen prosessiin ja institutionaalisiin teemoihin (muun muassa kärkiehdokasjärjestelmä ja ylikansalliset vaalilistat). (Euroopan komissio 2020.)

Konferenssin kokoonpanon suhteen komissio toivoi EU:n kokemuksen pohjalle perustamista: konferenssin järjestämisessä haluttiin hyödyntää kokemusta esimerkiksi komission järjestämistä

kansalaiskeskusteluista (Euroopan komissio 2020). Euroopan komissio on vuosina 2012–2014 järjestänyt kansalaisille keskustelutilaisuuksia EU:n tulevaisuudesta (Euroopan komissio 2014). Kokemusta on saatu myös vuosina 2015–2019 järjestetyistä 1850 kansalaiskuulemisesta (Euroopan komissio 2020). Euroopan komission järjestämät kansalaiskuulemiset ovat keskustelutilaisuuksia, joissa kansalaiset voivat esittää mielipiteitään EU:sta ja kysymyksiä sen edustajille. Kuulemisiin osallistuu edustajia muun muassa komissiosta ja Euroopan parlamentista. (Euroopan komissio 2022c.) Euroopan komissiolla on siis kokemusta kansalaisten näkemysten kuulemisesta, joskin pienemmässä mittakaavassa ja rajatummissa asiakysymyksissä.

Konferenssin uusina osina komissio ehdotti muun muassa aihekohtaisia kansalaispaneeleja, jotka toisivat yhteen kansalaisia ja asiantuntijoita keskustelemaan konferenssin aikana esiin nousseista aiheista sekä sidosryhmien ja poliittisten edustajien näkemyksistä. Komission näkemyksessä mainittiin myös avoimuus laajempien, eurooppalaisen kansalaispaneelin järjestämiselle, jotka voisivat antaa suositusehdotuksensa konferenssin lopputuloksista. Komission kannassa ehdotettiin myös digitaalisen alustan perustamista konferenssin organisoimiseksi ja paikaksi konferenssiin tutustumiselle ja keskusteluun osallistumiselle. Digitaalisen alustan avulla haluttiin vahvistaa konferenssin saavutettavuutta ja maksimoida kansalaisten osallistumista. Näiden lisäksi komission kanta sisälsi erilaisten tapahtumien järjestämisen niin kansallisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin. Konferenssin päämäärien suhteen komission näkemyksessä mainittiin konkreettisten suositusten tuottaminen ja komission sitoutuminen niiden toimeenpanoon. (Euroopan komissio 2020.) Euroopan komission kannassa ei mainittu EU:n perussopimusten muuttamista.

EU:n neuvosto oli kolmesta instituutiosta viimeinen ilmaisemaan kantansa konferenssin järjestämisestä, joka annettiin ensin neuvoston päätelmissä 24.6.2020, sekä päivitettynä versiona neuvoston päätelmissä 3.2.2021. Tulevaisuuskonferenssin toivottiin keskittyvän EU:n politiikan ja instrumenttien kehittämiseen myös pidemmällä, 10 tai 20 vuoden aikavälillä. Neuvoston näkemyksessä konferenssin toivottiin keskittyvän kansalaisille merkityksellisiin aihepiireihin, joiden tulisi myös linkittyä neuvoston strategiseen agendaan. Aiheet kattoivat ilmasto- ja ympäristöhaasteet, yhteiskunnalliset haasteet (kuten tasa-arvon edistäminen), innovaation ja digitalisaation, oikeudet, vapaudet ja arvot, sekä EU:n kansainvälisen roolin. (Euroopan unionin neuvosto 2021.)

Konferenssin organisaation suhteen neuvoston näkemys erosi ensimmäisissä päätelmissä 24.6.2020 osin parlamentin ja komission kannoista: konferenssin johtajuuden haluttiin perustuvan yhdelle henkilölle, joka edustaisi kolmea EU-instituutiota. Tämän ohella olisi toiminut ohjaava johtokunta, joka koostuisi instituutioiden edustajista. Päätelmissä toivottiin kuitenkin kaikkien kolmen instituution tasapuolista ja tasavertaista osallistumista tulevaisuuskonferenssin kaikilla tasoilla. (Euroopan unionin neuvosto 2020.) Päätelmien päivitetyssä versiossa yhden henkilön johtajuudesta

oli luovuttu, ja neuvosto ehdotti konferenssille kolmen instituution yhteisjohtajuutta (Euroopan unionin neuvosto 2021).

Neuvoston näkemys tulevaisuuskonferenssin kokoonpanosta sisälsi sekä eurooppalaiset että kansalliset kansalaispaneelit ja digitaalisen foorumin. Konferenssin tuloksista neuvosto toivoi loppupäätelmien raporttia, jonka perusteella EU-instituutiot ryhtyisivät toimiin toimivaltansa puitteissa. (Euroopan unionin neuvosto 2021.) Huomionarvoinen on toteamus siitä, ettei konferenssi kuulu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen artiklan 48 alle: vaikka osa jäsenmaista oli ilmaissut olevansa valmiita perussopimusten muuttamiseen konferenssin jälkeen, oli neuvoston päätelmissä konferenssin seuraukset suljettu perussopimusten muuttamisen ulkopuolelle.

EU:n instituutiot olivat näkemyksissään yksimielisiä tulevaisuuskonferenssin järjestämisen aikatauluista: tulevaisuuskonferenssin toivottiin alkavan toukokuussa 2020 ja kestävän noin kaksi vuotta eli päättyvän keväällä tai alkukesästä 2022 (Euroopan parlamentti 2020; Euroopan komissio 2020). Koronaviruspandemian aiheuttamien viivästysten jälkeen Euroopan parlamentti, komissio ja neuvosto antoivat yhteisen julistuksen Euroopan tulevaisuutta käsittelevästä konferenssista 10.3.2021. Yhteinen julistus sisälsi konferenssin pääpiirteet, tavoitteet ja organisaation kuvailun. Konferenssin kokoonpano sisälsi osia kunkin instituution näkemyksistä. Yhteinen julistus ei sisältänyt mahdollisuutta EU:n perussopimusten muuttamiseen, vaan jätti tulevaisuuskonferenssin päämäärän jokseenkin avoimeksi: konferenssin suositusten mukaisesti EU:n instituutiot sitoutuivat ryhtymään tehokkaasti toimiin, toimivaltansa puitteissa. (Euroopan parlamentti 2021.)

Kolmen EU-instituution yhteisen julistuksen jälkeen maaliskuussa 2021 12 jäsenmaata (mukaan lukien Suomi) julkaisivat keskustelunavauksen yhteisestä lähestymistavastaan tulevaisuuskonferenssiin. Keskustelunavauksessa keskeistä oli politiikkaan keskittymisen korostaminen: perussopimusten muuttamista ei toivottu, vaan konkreettisia tuloksia ja keskittymistä Eurooppa-neuvoston strategisiin prioriteetteihin. Dokumentissa korostettiin kuitenkin kansalaisten odotuksiin vastaamista ja jatkotoimien toteuttamisen tärkeyttä. Jäsenmaat myös painottivat konferenssin kevyttä rakennetta ja ylimääräisen byrokratian välttämistä. (Itävalta ym. 2021.)

Tulevaisuuskonferenssin muotoutumiseen ja sisältöön vaikuttivat myös Euroopan parlamentin poliittiset ryhmät ja europuolueet. Euroopan parlamentin kolme suurinta poliittista ryhmää (EPP, PES/S&D, Alde/Renew) ovat perinteisesti kannattaneet integraation edistämistä ja parlamentin ja puolueiden vahvempaa asemaa EU:ssa. Euroopan parlamentin poliittiset ryhmät olivat myös aktiivisia Euroopan parlamentin kannan muotoilussa, ja onnistuivat saamaan näkemyksensä kuuluviin konferenssin järjestelyjen lopputuloksessa. Puolueet onnistuivat myös vaikuttamaan konferenssin sisältöön: asialistalle nostettiin institutionaalisia kysymyksiä, kuten parlamentin ja

komission roolin vahvistaminen, kärkiehdokasjärjestelmä, sekä määräenemmistöpäätösten laajempi käyttöönotto neuvostossa. (Johansson & Raunio 2022, 30–31; 53.)

Euroopan parlamentin poliittiset ryhmät olivat myös aktiivisia sekä tulevaisuuskonferenssin että yleisemmin Euroopan tulevaisuuden tuomisessa keskusteluun. Puolueet esimerkiksi järjestivät jäsenilleen ja kumppaneilleen erilaisia tapahtumia ja keskustelutilaisuuksia Euroopan tulevaisuuden teemoissa, sekä julkaisivat näkemyksiään Euroopan tulevaisuudesta erilaisissa asiakirjoissa. Puolueet olivat myös tärkeä linkki kansallisten ja eurooppalaisten poliitikkojen yhteen saattamisessa. Puolueilla on myös kokemusta neuvottelusta ja vahvat verkostot, joiden avulla ne pystyvät vaikuttamaan Euroopan tason keskusteluun. (Johansson & Raunio 2022, 31–39; 53.)

Konferenssin suunnitteluprosessin ajan EU-instituutiot olivat erimielisiä muun muassa konferenssin johtajuudesta, kohteista ja päämääristä. Erimielisyydet jatkuivat myös konferenssin käynnistymisen jälkeen. (Johansson & Raunio 2022, 28). Jäsenmaiden erimielisyyttä tulevaisuuskonferenssin päämääriin liittyen kuvasti myös tulevaisuuskonferenssia koskevan yhteisen julistuksen epämääräisyys tulevaisuuskonferenssin mandaatista ja päämääristä. Vaikka yhteisessä julistuksessa listattiin konferenssin aiheita, oli lista jätetty avoimeksi ja täydennettäväksi kansalaisten intressien mukaisesti. Tulevaisuuskonferenssin suositusten toteuttamistapa oli myös jätetty avoimeksi, ilmaisten vain sitoumus toteuttaa konferenssin suositusten mukaisia uudistuksia. (Fabbrini 2020, 405–406.) Perussopimusten muuttamisesta esitettiin eriäviä näkemyksiä vielä Euroopan tulevaisuuskonferenssin avajaisistunnossa 19.6.2021 (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021a). Euroopan parlamentti on konferenssin päättymisen jälkeen vaatinut prosessin käynnistämistä EU:n perussopimusten muuttamiseksi (Euroopan parlamentti 2022a). Jäsenmaat ovat kuitenkin olleet konferenssin jälkeen jakautuneita perussopimusten muuttamisen suhteen. Osa jäsenmaista on vedonnut EU:n kykyyn toimia myös nykyisten sopimusten puitteissa, kun taas osa on ilmaissut olevansa avoimia sopimusten muuttamiselle. (Lehne 2022.)

Euroopan tulevaisuuskonferenssia koskevat Euroopan komission sekä EU:n neuvoston kannat sisälsivät maininnan kansalaisten tavoittamisen tärkeydestä. Komission kannassa korostettiin tulevaisuuskonferenssin onnistumisen riippuvan siitä, kuinka hyvin kansalaisia tavoitetaan tiedottamalla konferenssista. Komission näkemyksessä myös painotettiin resurssien ohjaamista konferenssin järjestelyihin, muun muassa siitä tiedottamiseen ja viestintään. Myös digitaalisuuden ja nuorten tavoittamisen merkitys nousi esiin. (Euroopan komissio 2020.) Myös neuvoston kannassa korostettiin tehokkaan viestinnän merkitystä kansalaisten tavoittamisessa (Euroopan unionin neuvosto 2020). Tulevaisuuskonferenssiin kohdistuvassa kritiikissä on kuitenkin tuotu esiin epäonnistunut tiedottaminen tulevaisuuskonferenssiin liittyen ja konferenssin saaman mediahuomion

vähäisyys. On tulkittu, että tieto tulevaisuuskonferenssin toteuttamisesta tai mahdollisuudesta tuoda äänensä kuuluviin ei tavoittanut kansalaisia toivotulla tavalla. (Alemanno 2020, 495.)

Yhteisen julistuksen jälkeen Euroopan tulevaisuuskonferenssin johtokunta hyväksyi konferenssin työjärjestyksen, joka asetti raamit konferenssin järjestelyille ja kokoonpanolle (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021a). Konferenssin työjärjestyksessä määriteltiin konferenssin yleiset periaatteet, konferenssissa käsiteltäviä aiheita, kansalaisten osallistumisen tavat (digitaalinen foorumi, tapahtumat, eurooppalaiset kansalaispaneelit), konferenssin täysistunnon kokoonpano ja tehtävät, sekä konferenssin johtokunnan ja sihteeristön kokoonpano ja tehtävät (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021b). Monet konferenssin kokoonpanoon ja toimintaan liittyvät asiat jäivät kuitenkin epäselviksi, ja konferenssin ohjeistuksia täydennettiin ja korjattiin konferenssin edetessä useilla eri dokumenteilla (Alemanno 2020, 490). Seuraava osio kuvailee tarkemmin Euroopan tulevaisuuskonferenssin kokoonpanoa.

2.2. Tulevaisuuskonferenssin kokoonpano

Euroopan tulevaisuuskonferenssin kokoonpanon keskeisiä osia olivat tulevaisuuskonferenssin digitaalinen foorumi, paikalliset ja kansalliset tapahtumat, eurooppalaiset kansalaispaneelit, tulevaisuuskonferenssin täysistunnot, sekä konferenssin johtokunta ja yhteinen sihteeristö. Esimerkiksi Alemanno (2020) on hahmottanut Euroopan tulevaisuuskonferenssin rakennetta kolmen tason kautta. Ensimmäisellä tasolla on konferenssin digitaalinen foorumi, jolla käyty keskustelu määritti kahden seuraavan tason käsiteltävän sisällön. Toisella tasolla ovat eurooppalaiset kansalaispaneelit, joilla on deliberatiivinen rooli ja joiden keskustelut perustuivat digitaalisen foorumin sisältöön. Ylimpänä konferenssin rakenteessa on tulevaisuuskonferenssin täysistunto, joka keskusteli kahden alemman tason tuottaman sisällön perusteella konferenssin lopullisista suosituksista. (Alemanno 2020, 492–493.) Näiden ohella konferenssin järjestelyjä koordinoivat konferenssin johtokunta ja yhteinen sihteeristö.

Keskeinen kaikkien eurooppalaisten osallistumista mahdollistava tulevaisuuskonferenssin osa oli sen digitaalinen foorumi. Digitaalinen foorumi tarkoitettiin kansalaisten, julkisten toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan käytettäväksi, ideoiden julkaisemiseen ja kommentoimiseen, tiedonsaannin tueksi, sekä paneeleista, tapahtumista ja niiden lopputuloksista informoimiseen. Verkkoalustalle koostettiin tietoa konferenssista, sen kokoonpanosta, järjestelyistä ja tarkoituksesta. Tulevaisuuskonferenssin digitaalinen alusta oli monikielinen ja interaktiivinen. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021b, 2.) Alustan sisältö oli saatavilla 24:llä EU:n virallisella kielellä. Alusta

tarjosi sisällöstä automaattiset käännökset, joskin varoitti myös automaattisten käännösten voivan sisältää virheitä. Konferenssin päättymisen jälkeen alustalle julkaistiin esimerkiksi raportteja konferenssin toteutumisesta, tietoa konferenssin loppupäätelmistä ja suosituksista sekä jatkotoimista.

Osallistujat voivat alustalle kirjauduttuaan julkaista ideansa sille sopivassa aihepiirissä. Euroopan tulevaisuuskonferenssin aiheet jäsennettiin yhdeksään eri aihepiiriin: ilmastonmuutos ja ympäristö; terveys; vahvempi talous, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja työllisyys; EU:n rooli maailmassa; arvot, oikeudet ja turvallisuus; digitalisaatio; eurooppalainen demokratia; muuttoliike; koulutus, kulttuuri, nuoriso ja urheilu, sekä muut-kategoria. Alustan seuratuimpia aiheita olivat ilmastonmuutos ja ympäristö, eurooppalainen demokratia, sekä EU:n rooli maailmassa. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023b).

Foorumilla oli mahdollista julkaista enintään 1500 merkin pituisia ideoita tai ehdotuksia kansalaisen valitsemasta aiheesta, ja julkaisuun saattoi liittää myös kuvan tai asiakirjan. Julkaistuja ideoita pystyi seuraamaan, kannattamaan ja kommentoimaan. Kunkin idean alla sijainneessa kommenttikentässä kansalaiset voivat osallistua keskusteluun enintään 1000 merkin kommenteilla. Lisäksi kommentteja voi kannattaa tai vastustaa, ylös tai alaspäin osoittavaa nuolta klikkaamalla. Esimerkiksi eurooppalaisen demokratian kategoriassa eniten keskustelua herättäneet ideat saivat enimmillään noin kaksisataa kommenttia. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023c). Alusta tarjosi myös mahdollisuuden viestiä suoraan muiden konferenssin osallistujien kanssa yksityisviestein (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021c). Konferenssin päättymisen jälkeen digitaalinen foorumi on suljettu uusilta ideoilta ja kommenteilta, mutta konferenssin aikana julkaistut ideat ja niiden kommentit ovat yhä saatavilla alustan arkistoidulla versiolla.

Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalista foorumia kuvailtiin konferenssin ytimeksi (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021d). Digitaalisen foorumin innovatiivisuus voidaan liittää sen kansalaislähtöiseen, interaktiiviseen, monikieliseen ja -kansalliseen luonteeseen (Alemanno 2020, 494–495). Euroopan komission tavoitteena oli digitaalisen foorumin avulla ”maksimoida osallistuminen, saavutettavuus ja avoimuus” (Euroopan komissio 2020, 4). Heikosta tiedottamisesta ja tulevaisuuskonferenssin saamasta vähäisestä mediahuomiosta johtuen kansalaiset eivät kuitenkaan vaikuta olleen kovin tietoisia vaikuttamismahdollisuuksistaan. Vaikka alustalla julkaistut ideat ja kommentit olivat kaikkien luettavissa, foorumin saavutettavuutta ja keskusteluun osallistumista heikensi tarve kirjautua foorumille voidakseen julkaista oman ideansa ja kommentoida muiden ideoita. Alustalla julkaistut ideat eivät myöskään välttämättä edustaneet koko EU:ta tasavertaisesti, sillä osallistumiseen odotetaan liittyneen samankaltaisia ongelmia kuin muihin EU:n suoriin osallistumismahdollisuuksiin: aktiivisemmin osallistuivat länsieurooppalaiset, koulutetummat ja EU-asioista tietoisemmat kansalaiset. (Alemanno 2020, 495–498.) Tavoitteistaan huolimatta digitaalisen

foorumin täysi potentiaali kansalaisten näkemysten kuulemiseksi ja osallistamiseksi saattoi siis jäädä saavuttamatta.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi antoi myös kansallisille toimijoille, kuten hallituksille, alue- ja paikallisviranomaisille mahdollisuuden järjestää tapahtumia tai kansalaispaneeleita osana Euroopan tulevaisuuskonferenssia. Jäsenmaat olivat itse vastuussa lisätapahtumien järjestämisestä. Mahdolliset lisätapahtumat rekisteröitiin konferenssin digitaaliselle alustalle ja tulivat siten huomioiduiksi myös konferenssin prosessissa. Myös kansallisten kansalaispaneelien suosituksista keskusteltiin konferenssin täysistunnoissa. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022c.)

Toinen keskeinen kanava kansalaisten näkemysten kuulemiselle olivat eurooppalaiset kansalaispaneelit. Eurooppalaisia kansalaispaneeleja oli neljä ja ne jaettiin sisältämään konferenssin yhdeksän aihepiiriä. Aiheet jaettiin neljään paneeliin seuraavasti: 1. vahvempi talous, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja työpaikat; nuoriso, urheilu, kulttuuri ja koulutus; digitalisaatio, 2. eurooppalainen demokratia ja eurooppalaiset arvot, oikeudet, oikeusvaltioperiaate, turvallisuus, 3. ilmastonmuutos, ympäristö ja terveys, sekä 4. EU:n rooli maailmassa ja muuttoliike. Tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla julkaistut ideat ja näkemykset toimivat syötteenä kansalaispaneelien keskusteluille. Kukin kansalaispaneeli koostui 200:sta satunnaisesti valitusta osallistujasta. Osallistujat valittiin kaikista 27 EU:n jäsenmaasta ja paneelien kokoonpanossa huomioitiin niiden moninaisuus maantieteellisen taustan, iän, sukupuolen, sosioekonomisen aseman ja koulutustason suhteen. Kolmasosa eurooppalaisten kansalaispaneelien osallistujista oli 16–25-vuotiaita. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021e; Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022d).

Kaikki neljä kansalaispaneelia kokoontuivat kolme kertaa keskustelemaan aiheista, sekä neljännen kerran saamaan palautetta työskentelystä. Paneelien työskentely määräytyi kolmen vaiheen mukaan: ensimmäisissä istunnoissa määriteltiin tarkemmin keskusteltavat aiheet paneelien pääaiheiden puitteissa. Toisissa ja kolmansissa paneelien istunnoissa käsiteltiin valittuja aiheita ja laadittiin niistä johtopäätökset. Paneelit kokoontuivat vielä johtopäätösten jälkeen keskustelemaan prosessin etenemisestä ja palautteesta. Paneelien työskentely sisälsi täysistuntoja, joihin kaikki panelistit osallistuivat, sekä työskentelyä pienemmissä työryhmissä. Eurooppalaisten kansalaispaneelien tehtävänä oli keskustella annetuista aihepiireistä ja muodostaa keskustelun pohjalta yksimieliset suositukset aihepiiriin liittyen. Kustakin paneelista valittiin 20 edustajaa, jotka esittivät paneelien suositukset konferenssin täysistunnolle. Paneelien suositukset toimivat siis syötteenä tulevaisuuskonferenssin täysistunnoissa käydylle keskustelulle. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021e).

Eurooppalaisten kansalaispaneelien kaltaista kokeilua ei ollut aiemmin järjestetty EU:n tasolla. Eurooppalaiset kansalaispaneelit edustivatkin uudenlaista demokraattista kokeilua, jonka

erityispiirteitä olivat paneelien monikansallisuus ja monikielisyys. Eurooppalaisten kansalaispaneelien innovatiivisuudesta ja kunnianhimosta huolimatta niiden toiminnan ja tehokkuuden haasteena olivat juuri monikansallisuus ja monikielisyys, sekä käsiteltävien aiheiden laajuus. (Alemanno 2020, 499–501.) Mahdollisista haasteista huolimatta eurooppalaiset kansalaispaneelit onnistuivat koostamaan suosituksensa. Kukin neljästä paneelista antoi aihepiiristään noin 40–50 ehdotusta, ja kaikki neljä paneelia antoivat yhteenlaskettuna 178 suositusta (Euroopan komissio 2022a).

Tulevaisuuskonferenssin täysistunnot kokosivat yhteen EU:n instituutioiden, kansallisten instituutioiden sekä kansalaisten edustajat keskustelemaan tulevaisuuskonferenssin aiheista. Tulevaisuuskonferenssin täysistunnoissa käytiin temaattista keskustelua pohjautuen eurooppalaisten ja kansallisten kansalaispaneelien suosituksiin sekä tulevaisuuskonferenssin digitaaliselle alustalle julkaistuihin ideoihin. Euroopan tulevaisuuskonferenssin ensimmäinen täysistunto järjestettiin 19.6.2021, minkä jälkeen järjestettiin kuusi täysistuntoa: yksi lokakuussa 2021, yksi tammikuussa 2022, kahdesti maaliskuussa 2022 ja kahdesti huhtikuussa 2022. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022e.) Euroopan tulevaisuuskonferenssin täysistuntoja pidettiin kiinnostavana tapana tuoda yhteen kansalaisten ja kansallisten sekä EU-tason poliittisten instituutioiden edustajia. Täysistuntojen asetelmassa poliittiset edustajat myös kohtasivat kansalaiset välittömämmin kuin normaalisti. (Alemanno 2020, 504.) Europarlamentaarikkojen edustus täysistunnoissa antoi myös Euroopan parlamentin poliittisille ryhmille mahdollisuuden tuoda esiin omia näkemyksiään ja vaikuttaa konferenssin lopputulokseen. Euroopan parlamentin kolmella suurimmalla ryhmällä, EPP, S&D ja Renew, oli 108 parlamentin edustajan paikasta yhteensä 66 paikkaa. (Johansson & Raunio 2022, 30.)

Tulevaisuuskonferenssin täysistuntoihin osallistuivat Euroopan parlamentin edustajat (108 edustajaa), jäsenmaiden parlamenttien edustajat (yhteensä 108 edustajaa), EU:n neuvoston edustajat (54 edustajaa), ja Euroopan komission edustajat (kolme edustajaa). Kansalaisia edusti yhteensä 108 osallistujaa, joista 80 edusti eurooppalaisia kansalaispaneeleja, 27 kansallisia tapahtumia tai kansalaispaneeleja, sekä Euroopan nuorisofoorumia sen puheenjohtaja. Lisäksi täysistuntoihin osallistui 18 edustajaa alueiden komiteasta, 18 edustajaa Euroopan talous- ja sosiaalikomiteasta, 8 työmarkkinaosapuolten edustajaa sekä 8 kansalaisyhteiskunnan edustajaa. Myös alueviranomaisille ja paikallisviranomaisille oli valittu vaaleilla kullekin kuusi edustajaa. Täysistuntoon oli mahdollista kutsua osallistujiksi myös sidosryhmien edustajia. EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja osallistui täysistuntoihin silloin, kun keskustelun aiheena oli EU:n kansainvälinen rooli. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2021b, 8.)

Täysistuntojen lisäksi edustajat työskentelivät digitaalisen foorumin aihepiirien pohjalta yhdeksässä, vähintään 40 osallistujan työryhmässä. Työryhmät keskustelivat omissa aihepiireissään esitetyistä

kansalaisten ideoista digitaaliselta alustalta sekä kansallisten ja eurooppalaisten kansalaispaneelien suosituksista. Työryhmät esittelivät keskustelujensa jälkeen yksimieliset näkemyksensä täysistunnolle. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022f). Täysistunnon työryhmät esittelivät ehdotusluonnoksensa täysistunnossa 8.–9.4.2022. Työryhmien ehdotukset perustuivat sekä digitaalisen foorumin että eurooppalaisten ja kansallisten kansalaispaneelien näkemyksiin. (Euroopan komissio 2022b.)

Täysistunnon keskustelujen ja kansalaisten kuulemisen jälkeen täysistunto antoi yksimieliset ehdotuksensa tulevaisuuskonferenssin johtokunnalle. Johtokunta laati yhteistyössä täysistunnon kanssa loppuraportin tulevaisuuskonferenssin päätelmistä. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022e.) Loppuraportti annettiin konferenssin yhteispuheenjohtajille, ja sen päätelmien perusteella EU:n toimielinten oli käsiteltävä pikaisesti mahdollisia jatkotoimenpiteitä toimivaltansa puitteissa (Euroopan tulevaisuuskonferenssin 2021b).

Euroopan tulevaisuuskonferenssia organisoiva puoli koostui yhteispuheenjohtajista, johtokunnasta ja yhteisestä sihteeristöstä. Euroopan tulevaisuuskonferenssin järjestävinä tahoina sekä konferenssin yhteispuheenjohtajina toimivat Euroopan parlamentti, komissio ja EU:n neuvosto. Yhteispuheenjohtajien lisäksi Euroopan tulevaisuuskonferenssia ohjasi konferenssin johtokunta. Johtokunnassa kutakin EU:n instituutiota (Euroopan parlamentti, komissio ja EU:n neuvosto) edusti kolme edustajaa sekä enintään neljä tarkkailijaa. Johtokunnan tehtävänä oli valvoa konferenssin työskentelyä, prosessia ja konferenssin etenemistä. Johtokunnan tehtäviin kuului myös päättää konferenssin työskentelystä ja toiminnasta, valvoa konferenssin etenemistä ja raportoida säännöllisesti tulevaisuuskonferenssin yhteispuheenjohtajille, laatia konferenssin täysistunnon päätelmät ja esitellä konferenssin lopputulokset yhteispuheenjohtajille. Johtokunnan toiminnan tukena toimi konferenssin yhteinen sihteeristö, joka tuki johtokunnan toimintaa sekä täysistuntojen ja kansalaispaneelien järjestelyjä ja toteuttamista. (Euroopan tulevaisuuskonferenssin 2021b, 1; 4–6.)

Euroopan tulevaisuuskonferenssin kokoonpanoon sisältyi siis erilaisia osia, joilla oli omat roolinsa konferenssin prosessin toteuttamisessa. Digitaalisella foorumilla ja kansalaispaneeleissa tapahtuneen kansalaisten kuulemisen, täysistuntokeskustelujen ja työryhmien antamien suositusten jälkeen tulevaisuuskonferenssi saatiin päätökseen toukokuussa 2022. Konferenssin viimeinen täysistunto järjestettiin 29.–30.4.2022, jolloin täysistunto hyväksyi konferenssin ehdotukset yksimielisesti. Konferenssin loppuraportti toimitettiin EU:n toimielinten puheenjohtajille konferenssin päätösseremoniassa 9.5.2022. (Euroopan komissio 2022b.)

Konferenssin tuloksena EU:n toimielimille toimitettiin yhteensä 49 suositusta koskien Euroopan tulevaisuutta. Suosituksia annettiin liittyen kaikkiin konferenssin kymmeneen aihepiiriin. Suositukset sisälsivät sekä yleisempiä suuntaviivoja EU:n tulevaisuudelle että yksityiskohtaisempia ehdotuksia

tarpeellisista toimista. (Euroopan komissio 2022a.) Esimerkiksi eurooppalaisen demokratian kategoriassa annetut suositukset käsittelivät kansalaisten osallistumista ja tiedonsaantia, nuorten asemaa, vaaleja, EU:n päätöksentekoa ja subsidiariteetin periaatetta (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022a, 79–84).

Euroopan komissio on esittänyt tiedonantonsa siitä, kuinka konferenssin tuloksia aiotaan käytännössä toteuttaa. Tiedonannossa käydään läpi myös mahdollisuuksia hyödyntää konferenssista opittua kansalaisten osallistumisen lisäämiseksi myös jatkossa. (Euroopan komissio 2022d.) 14.9.2022 pitämässään puheessa Euroopan unionin tilasta komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen ilmoitti, että Euroopan tulevaisuuskonferenssin yhteydessä järjestetyistä kansalaispaneeleista tehdään säännöllinen demokraattisen osallistumisen muoto (Euroopan komissio 2022e). EU:n instituutiot järjestivät konferenssin eurooppalaisiin kansalaispaneeleihin sekä kansallisiin paneeleihin ja tapahtumiin osallistuneille palautetilaisuuden Euroopan parlamentissa 2.12.2022. Kansalaiset saivat tilaisuudessa mahdollisuuden esittää kysymyksiä liittyen konferenssin aikana käsiteltyihin aiheisiin ja kuulla EU:n instituutioilta, miten ne ovat edistäneet tai aikovat edistää konferenssin johtopäätösten ehdotuksia. Osallistujat nostivat tilaisuudessa esiin EU:n perussopimusten muuttamisen sekä komission ehdotuksen tehdä kansalaiskonsultaatiot pysyväksi osaksi EU:n toimintaa. (Euroopan parlamentti 2022b.)

3. EUROOPAN UNIONIN DEMOKRAATTISUUS JA KANSALAISTEN OSALLISTUMINEN

Tutkielmani teoreettinen viitekehys muodostuu kahdesta osasta: Euroopan unionin demokratiavajeesta käytyä keskustelua käsittelevästä osasta, sekä demokraattisia ja osallistumisen innovaatioita käsittelevästä osasta. EU:n demokraattisuutta käsittelevässä kirjallisuudessa demokratiavajeen käsite on vakiintunut kuvaamaan niitä puolia EU:n poliittisesta järjestelmästä, jotka ovat demokratian kannalta puutteellisia tai ongelmallisia. EU:n demokratiavajeesta on laajasti tutkimuskirjallisuutta ja demokratiavajeen olemassaolosta ja ilmenemisestä on esitetty useita eri näkemyksiä. Demokratiavajeen käsitettä on syytä avata, jotta ymmärretään millaista keskustelua EU:n demokraattisuudesta on käyty tutkimuskirjallisuudessa. EU:n demokraattisuuden käsittely myös pohjustaa aihetta Euroopan tulevaisuuskonferenssin aikana julkaistujen eurooppalaista demokratiaa koskevien ideoiden tarkastelulle.

Koska tutkielmani keskiössä ovat kansalaisten näkemykset eurooppalaisesta demokratiasta, keskityn demokratiavajeen käsittelyssä niihin EU:n demokraattisuudesta ja demokratiavajeesta käydyn keskustelun osiin, jotka ovat kansalaisten kannalta oleellisimpia. Alustan aihetta esittelemällä ensin EU:n demokratiavajeesta käytyä keskustelua ja usein esiin nostettuja argumentteja EU:n demokratiavajeen lähteistä ja ilmenemisestä. Tarkastelen EU:n demokraattisuutta muun muassa kansalaisten edustamisen ja äänestämisen kannalta, poliittisen kilpailun ja vaihtoehtojen näkökulmasta, kansalaisten ymmärrystä EU:sta sekä kansalaisten tyytyväisyyttä EU:n demokratiaan, eurooppalaisten yhteisöllisyyden ja identiteetin kannalta, sekä yhteisen julkisen tilan ja median roolin kannalta.

Toinen osa teoreettisesta viitekehyksestä käsittelee kansalaisten osallistumista demokratiainnovaatioiden näkökulmasta. Demokratiainnovaatiot on otettu osaksi teoreettista viitekehystä, koska Euroopan tulevaisuuskonferenssia voidaan pitää uudenlaisena, demokratian vahvistamiseen pyrkivänä kokeiluna, joka tarjoaa kansalaisille uudenlaisen väylän osallistua EU-tason päätöksentekoon. Toisaalta demokratiainnovaatioiden käsittelyn perustana on ajatus kansalaisten kiinnostuksen laskusta ja epäluottamuksen kasvusta poliittista järjestelmää ja päättäjiä kohtaan. EU:n tasolla tämä kytkeytyy unionin legitimiteetin puutteeseen sekä keskusteluun unionin demokratiavajeesta. Esittelemällä demokratiainnovaatioiden käsitteen pyrin avaamaan uusien ja innovatiivisten osallistumisen kokeilujen piirteitä, toteutusta ja merkitystä demokratian ja kansalaisten poliittisen osallistumisen kannalta. Demokratiainnovaatioita käsittelevässä luvussa demokratiainnovaatioiden käsitteen avaamisen jälkeen käyn läpi keskeisimpiä

demokratiainnovaatioita ja niiden piirteitä. Esittelen lyhyesti myös erilaisia EU:n demokraattisten kokeilujen toteutuksia sekä niiden toimivuutta.

3.1. Euroopan unionin demokraattisuus ja demokratiavaje

Lissabonin sopimuksen 10. artikla määrittää Euroopan unionin demokraattisia periaatteita: artiklan mukaan unionin toiminta perustuu edustukselliseen demokratiaan, jossa kansalaisia edustavat europarlamentaarikot. Eurooppa-neuvostossa ja Euroopan unionin neuvostossa jäsenmaita edustavat valtioiden päämiehet ja hallitukset, jotka ovat myös vastuussa jäsenmaiden parlamenteille ja kansalaisille. Artiklan 10 kohdan 3 mukaan ”kaikilla kansalaisilla on oikeus osallistua demokratian toteuttamiseen unionissa”. (Euroopan unionin virallinen lehti 2012.) Kansalaisten kaksi keskeistä väylää vaikuttaa EU:n päätöksentekoon ovat siis äänestäminen Euroopan parlamentin vaaleissa, sekä äänestäminen kansallisissa vaaleissa. Lissabonin sopimuksen 11. artiklan kohdassa 4 luotu eurooppalainen kansalaisaloite tarjoaa eurooppalaisille myös suoran osallistumisen väylän (Organ 2021, 43).

Lissabonin sopimuksen on katsottu lisänneen EU:n demokraattisuutta, muun muassa vahvistamalla Euroopan parlamentin roolia lainsäädäntöprosessissa sekä luomalla kansalaisille uuden osallistumisen mahdollisuuden eurooppalaisen kansalaisaloitteen muodossa (Alemanno & Organ 2021, 6). Esimerkiksi Bevir ja Phillips ovat kuitenkin esittäneet, että pyrkimys lisätä EU:n demokraattisuutta perustui EU:n instituutioiden haluun turvata integraation syventäminen tulevaisuudessa. EU:n demokraattisuus tulee tämän näkemyksen mukaan aina olemaan rajallinen, sillä liiallisten vaikutusmahdollisuuksien antaminen kansalaisille saattaisi rajoittaa EU:n omia tavoitteita integraation syventämisen suhteen. Lisäksi EU:n instituutioiden eri näkemykset demokraattisuutta lisäävien uudistusten tarpeellisuudesta voivat hidastaa muutosten tekemistä tulevaisuudessa. Instituutioiden on katsottu toisinaan tulkitsevan EU:n demokraattisuutta eri tavoin, jolloin yhden instituution kannattamat uudistukset voisivat toisen instituution näkökulmasta olla tarpeettomia tai jopa heikentää demokratiaa. (Bevir & Phillips 2017, 707; 724.) Vaikka EU:n demokraattisuutta on vahvistettu esimerkiksi lisäämällä Euroopan parlamentin valtaa, voi EU:n demokraattisuuden lisääminen tai vahvistaminen kohdata haasteita myös EU:n sisäisten erimielisyyksien seurauksena. Euroopan tulevaisuuskonferenssin aikana on myös nähty instituutioiden välisiä erimielisyyksiä EU:n uudistamisesta, erityisesti halukkuudessa avata EU:n perussopimukset niiden muuttamiselle.

EU:n demokraattisuuden toimivuudesta ja sen epäkohdista on esitetty useita eri näkemyksiä. EU:n demokraattisuuden heikkouksiksi on usein nimetty muun muassa EU-politiikan läpinäkymättömyys ja teknokraattisuus sekä puutteellinen yhteys kansalaisiin ja heidän näkemystensä edustamiseen (De Vries 2015, 217). EU:n demokraattisuuden ongelmana on nähty muun muassa integraation myötä lisääntynyt EU:n toimeenpanovalta ja vallan siirtyminen kauemmas kansalaisista. Toisaalta Euroopan parlamentin asemaa pidetään liian heikkona, vaikka parlamentin valtaa onkin 1980-luvulta lähtien lisätty. (Follesdal & Hix 2006, 534–535.) Euroopan parlamentin vahvistuneesta asemasta huolimatta europarlamenttivaalit eivät ole vahvistaneet unionin ja kansalaisten välistä yhteyttä (Hobolt 2014, 1530). Kansalaiset kokevat EU:n ja sen instituutiot liian etäisiksi sekä EU:n liian vaikeasti hahmotettavaksi. Demokratiavajeeseen vaikuttaa myös aidosti eurooppalaisten vaalien puute: sekä kansallisissa että Euroopan parlamentin vaaleissa huomio on usein EU-asioiden sijaan kansallisissa teemoissa. Myös EU:n päätöksenteon kompromissipainotteisuuden on pelätty johtavan siihen, etteivät EU:n toteuttamat politiikat vastaa kansalaisten mielipiteitä. (Follesdal & Hix 2006, 534–537.)

EU:n demokraattisuutta on myös tulkittu eri tavoin ja argumentoitu, etteivät EU:n demokraattisuuden ongelmat ole yhtä suuria kuin on annettu ymmärtää, tai ettei demokratiavajetta ole lainkaan. EU:n ongelmaksi on demokratiavajeen sijaan nimetty esimerkiksi unionin uskottavuuden puute. Demokratian sijaan EU voisi läpinäkyvyyttä ja valvontaa lisäämällä saavuttaa suurempaa uskottavuutta ja siten kansalaisten hyväksyntää. (Majone 2000; teoksessa Follesdal & Hix 2006, 538.) Toisaalta esimerkiksi Moravcsik tulkitsee, että jäsenmaiden hallitusten sekä Euroopan parlamentin roolit poliittisessa prosessissa takaavat EU:n päätöksenteon läpinäkyvyyden ja tehokkuuden. Myöskään kansalaisten matala poliittisen osallistumisen taso ei välttämättä ole seurausta osallistumismahdollisuuksien puutteesta. Ongelma on pikemminkin siinä, etteivät kansalaiset pidä EU:n toimivallassa olevia politiikan aloja keskeisinä. (Moravcsik 2002, 605; 615–616.)

EU:n demokraattista legitimiteettiä voidaan arvioida esimerkiksi kahdesta eri näkökulmasta: kansalaisten osallistumisen perusteella (input), tai demokratian tuotosten perusteella (output) (Scharpf 1970; teoksessa Schmidt 2013, 2). Tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä näkemyksiä demokratiavajeen mahdollisista ratkaisuista voidaan tarkastella sen pohjalta, korostavatko ne kansalaisten osallistumisen vai EU:n politiikan tuotosten merkitystä. Ylikansallista demokratiaa kannattavat korostavat yleensä kansalaisten osallistumista päätöksentekoon eli inputia. Demokratian tuotosten eli outputin merkitys puolestaan korostuu niissä näkemyksissä, jotka painottavat EU:n kollektiivisen identiteetin puutetta. (Raunio 2021, 41.)

Yhden melko selvän haasteen EU:n demokratialle asettaa unionin laajuus ja monitasoisuus, mikä tekee unionista sekä kansalaisille että poliitikoille ja muille toimijoille vaikeaselkoisen ja vaikeasti lähestyttävän (Raunio 2021, 43–44). EU on kansalaisten näkökulmasta liian erilainen verrattuna

kansallisiin poliittisiin instituutioihin, mikä tekee unionin toiminnan ymmärtämisestä vaikeaa sekä heikentää kansalaisten identifioitumista unioniin (Hix 2008, 70). Kansalaisten heikko tietämys tai ymmärrys poliittisten instituutioiden toiminnasta voi johtaa tyytymättömyyteen instituutioita ja niiden päätöksentekoa kohtaan, ja siten heikentää poliittisen järjestelmän legitimiteettiä (Benz & Stutzer 2007, 125–126). Toisaalta unionin monitasoisuus ja monet eri vaikutuskanavat tarjoavat myös useampia mahdollisuuksia vaikuttaa EU-tason päätöksentekoon. Nämä kanavat ovat kuitenkin helpommin saavutettavissa suuremmille toimijoille ja organisaatioille, joilla on resursseja pyrkiä vaikuttamaan EU-tason päätöksentekoon. (Raunio 2021, 43.)

EU:n monitasoinen järjestelmä, jossa valta jakautuu EU:n eri instituutioille sekä jäsenmaille, tekee unionista vaikeaselkoisen. Tämä vaikeaselkoisuus heikentää myös päätöksenteon läpinäkyvyyttä. (Raunio 2021, 43.) Esimerkiksi Schmidt (2004) näkee ongelmallisena poliittisen diskurssin puutteen: koordinaatiota EU:n politiikasta tapahtuu poliittisten toimijoiden välillä, mutta tieto EU:n politiikasta ei välity politiikan tekijöiltä kansalaisille. Kansalaisten tiedonsaanti EU:n päätöksenteosta ja sen vaikutuksista on lähes täysin riippuvaista kansallisten poliittisten toimijoiden viestinnästä. (Schmidt 2004, 978.)

Kansalaisten onkin usein vaikea hahmottaa unionin päätöksentekoa. Voidakseen arvioida EU:n toimintaa kansalaiset tarvitsevat sekä yleisempää tietoa unionin toiminnasta ja instituutioista, että spesifimpää tietoa unionin päätöksenteon vastuista ja tuloksista. Pelkkä tiedon saatavuus ei kuitenkaan riitä: kansalaisten poliittisella tietoisuudella on myös merkitystä sille, kuinka hyvin he osaavat arvioida EU:n päätöksentekoa ja vastuun jakautumista. Myös medialla on keskeinen rooli EU:n päätöksenteosta uutisoinnissa ja tiedon välittämisessä kansalaisille. Demokratian kannalta on oleellista, että kansalaiset voivat pitää päätöksentekijöitä vastuussa ja osoittaa tyytymättömyytensä äänestämällä. Tämä on haastavaa unionissa, jonka päätöksenteon monimutkaisuus ja monitasoisuus sekä selkeän hallituksen puute vaikeuttavat vastuussa olevan tahon nimeämistä. (Hobolt & Tilley 2014, 6; 18–19; 140–141.)

Yksi EU:n demokratian haasteista on poliittisen kilpailun sekä vaihtoehtojen ja opposition puute (Raunio 2017, 227). Schmidtin (2006, 22) mukaan EU:n politiikasta puuttuu kansalliselle politiikalle tyypillinen poliittinen kilpailu ja puoluepolitiikka. Kansalaiset eivät pääse suoraan äänestämään kilpailevien EU-politiikan agendojen välillä EU-tason vaaleissa (Follesdal & Hix 2006, 552). Ongelmallisena voidaan pitää myös Euroopan komission puheenjohtajan valintaa, johon kansalaiset pääsevät vaikuttamaan vain epäsuorasti europarlamenttivaalien ja kansallisten vaalien välityksellä. Myöskään europarlamenttivaaleissa ei ole varsinaisesti kyse siitä, mikä puolue saa enemmistön. (Hix 2008, 77–79.) Vaikka kansalaisilla on mahdollisuus äänestää haluamaansa ehdokasta tai puoluetta kansallisissa ja europarlamenttivaaleissa, puuttuu unionin poliittisesta järjestelmästä varsinainen

järjestäytynyt oppositio. Yksi epäkohta kansalaisten edustuksessa on se, ettei europarlamenttivaaleissa eniten ääniä saanut puolue pääse muodostamaan hallitusta ja siten käyttämään toimeenpanovaltaa (Mair & Thomassen 2010, 21). Koska unionista puuttuu hallituksen ja opposition välinen vastakkainasettelu, eivät kansalaiset voi ilmaista tyytymättömyyttään äänestämällä oppositiopuoluetta seuraavissa vaaleissa. (Mair 2007, 5–7.) Opposition puute on ongelmallista demokratian toimivuuden kannalta, sillä se heikentää kansalaisten mahdollisuutta äänestää omien intressiensä mukaisesti (Karlsson & Persson 2018, 888–889).

Opposition puute liittyy myös EU:n epäpolitisoitumiseen, eli poliittisen keskustelun puutteeseen. Opposition muodostaminen edellyttäisi poliittista keskustelua, mutta EU:n epäpolitisoitumisen seurauksena myös opposition muodostamisesta on tullut mahdotonta. Opposition sekä poliittisen debatin puutteen lisäksi Mair tulkitsee, että EU:n epäpolitisointi on tarkoituksellista poliittisten eliittien toimintaa. Mairin näkemyksen mukaan tämä vaihtoehtojen ja protestimahdollisuuden puute saattaa osiltaan johtaa koko EU:n järjestelmän vastaiseen ajatteluun. (Mair 2007, 7–8.) Opposition puuttuessa kansalaisten protesti voi kanavoitua kansallisten instituutioiden ja puolueiden kautta, ja siten vaikeuttaa EU:n päätöksentekoa (Raunio 2017, 228).

Vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa käyttöön otetun kärkiehdokasjärjestelmän oli tarkoitus selkeyttää yhteyttä kansalaisten äänestyspäätöksen ja komission puheenjohtajan nimittämisen välillä. Kärkiehdokasjärjestelmässä kukin europuolue valitsee europarlamenttivaaleihin ”kärkiehdokkaansa” komission puheenjohtajaksi. Vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa kärkiehdokkaat jäivät kuitenkin paljolti tuntemattomiksi kotimaansa ulkopuolisille äänestäjille, eikä kärkiehdokasjärjestelmä juuri lisännyt kansalaisten äänestysaktiivisuutta. (Hobolt 2014, 1528–1529; 1534–1535.) Vaikka kärkiehdokasjärjestelmä on jonkin verran lisännyt yhteyttä äänestäjien ja parlamentin välillä, Thomassen on tulkinnut ongelmalliseksi sen, ettei vaaleja voittanut puolue kuitenkaan pääse määrittämään komission kokoonpanoa. Äänestäjille heidän äänensä vaikutus EU-politiikan muodostumiseen voi siis edelleen vaikuttaa epäselvältä, koska yhteyttä komission ehdottaman lainsäädännön ja puolueiden tai poliittisten ryhmien välillä ei ole. Siksi kansalaisten on myös vaikea ilmaista tyytyväisyytensä tai tyytymättömyytensä toteutettuihin politiikkoihin seuraavissa EU-tason vaaleissa. (Thomassen 2016, 547; 549.) Vuoden 2019 europarlamenttivaalien jälkeen Eurooppa-neuvosto myös sivuutti kärkiehdokasjärjestelmän komission puheenjohtajaehdokkaan nimeämisessä. Kärkiehdokasjärjestelmän voidaan kuitenkin katsoa onnistuneen jossain määrin EU-poliittisen keskustelun lisäämisessä. (Raunio 2021, 38–39).

Toinen kansalaisten vaikutusmahdollisuuksiin liittyvä ongelma on se, kuinka hyvin EU:n päätöksenteko vastaa kansalaisten mielipiteitä. Kansalaisten kaksi keskeistä väylää vaikuttaa EU:n päätöksentekoon ovat äänestäminen kansallisissa parlamenttivaaleissa, sekä äänestäminen Euroopan

parlamentin vaaleissa. Kansallisissa vaaleissa EU-politiikka on monissa jäsenmaissa toissijaista, ja vaaleja ja kampanjoita hallitsevat kansalliset teemat. Sama ilmiö on nähtävissä myös europarlamenttivaaleissa: vaalikampanjat keskittyvät paljolti kansallisiin teemoihin eurooppalaisten teemojen sijaan. (Raunio 2017, 226–227.) Europarlamenttivaalien keskittyminen kansallisiin teemoihin johtaa siihen, ettei kansalaisilla ole hyvää tietämystä puolueiden kannattamista EU-politiikoista (Hobolt 2014, 1530). Koska europarlamenttivaalien asetelmassa kansalliset puolueet kampanjoivat EU-asioiden sijaan enimmäkseen kansallisiin teemoihin perustuen, eivät valituiksi tulleet europarlamentaarikot välttämättä edusta kansalaisten intressejä EU-teemoissa. Europarlamenttivaalien rooliin demokratian välineenä liittyy siis keskeisiä ongelmia, jotka ovat EU:n demokraattisuuden kannalta haitallisia. (Mair & Thomassen 2010, 21; 28.)

Euroopan parlamentin vaaleja onkin nimitetty ”toisen asteen vaaleiksi” (Reif & Schmitt 1980). Toisen asteen vaalien teorialla viitataan europarlamenttivaalien olevan vähemmän tärkeät kuin ensimmäisen tason vaalit, jotka useimmissa jäsenmaissa ovat kansallisen tason vaalit. Toisen asteen vaalien asemasta seuraa, että kansalaiset äänestävät europarlamenttivaaleissa sen mukaan, kuinka tyytyväisiä he ovat nykyisen kansallisen hallituksensa toimintaan. Europarlamenttivaalien on siis tulkittu olevan mittari kansalaisten tyytyväisyydelle kansallisen hallituksen tai puolueiden toimintaan. (Hix 2008, 80–81.) Toisaalta on esitetty, että europarlamenttivaalit olisivat hiljalleen siirtymässä pois toisen asteen vaalien asemasta. Europarlamenttivaalien merkitystä ovat lisänneet Lissabonin sopimuksen myötä vahvistunut Euroopan parlamentin rooli, EU-kriittisten puolueiden nousu suurten, useimmiten EU-myönteisten puolueiden kilpailijoiksi, sekä vaalien merkitys kansalaisten integraationäkemysten ilmaisemisen väylänä. (Wass 2015, 186–188.)

Vaikka EU-politiikan on usein tulkittu edustavan heikosti kansalaisten näkemyksiä, esimerkiksi De Vries (2015) on argumentoinut kansalaisten ja EU:n välisen edustamisen suhteen puutteellisuuden olevan liioiteltu. Eurooppalaisilla on mahdollisuus ilmaista tahtonsa sekä europarlamenttivaaleissa, jolloin kansalaisten edustus toteutuu Euroopan parlamentissa, että kansallisissa vaaleissa, jolloin kansalliset poliitikot edustavat heitä neuvostossa. Arvioitaessa kansalaisten ja päättäjien välisen edustussuhteen toteutumista EU-politiikassa, olisi tarkasteltava molempien edustuksen kanavien toimivuutta. Näistä epäsuorempi eli hallitustenvälinen edustussuhde on De Vriesin mukaan jätetty liian vähälle huomiolle esimerkiksi toisen asteen vaalien teorioissa. (De Vries 2015, 218–221.) Edustuksen epäsuoran luonteen seurauksena suhde kansallisissa vaaleissa annetun äänen ja neuvostossa toteutuvan EU-tason edustuksen välillä voi kuitenkin näyttäytyä kansalaisille varsin epäselvänä.

Europarlamenttivaalien leimaantuminen toisen asteen vaaleiksi vaikuttaa myös kansalaisten äänestysinnokkuuteen: europarlamenttivaalit koetaan vähemmän tärkeinä, joten harvempi

eurooppalainen äänestää niissä. (Hix 2008, 80–81.) Vaikka Euroopan parlamentin vaalien näkyvyyden ja kansalaisten aktiivisuuden lisäämiseen on pyritty esimerkiksi Euroopan parlamentin vaaliviestintäkampanjoilla, on europarlamenttivaaleissa äänestävien osuus koko Euroopan tasolla ollut perinteisesti matala. Vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa äänestysprosentti koko Euroopassa nousi kuitenkin 50,66 prosenttiin (Euroopan parlamentti 2019b). Kansalaisten äänestysinnokkuuteen vaikuttavat muun muassa EU-tietämyksen ja eurooppalaisen identiteetin puute, sekä ”epätietoisuus vaalien tai oman äänen merkityksestä”. Tutkitusti alhaisempi osallistumisinto on vähemmän koulutetuilla, pienituloisemmilla ja EU-kriittisillä kansalaisilla. (Raunio 2021, 37.) Esimerkiksi poliittinen kilpailu ja sen myötä syntyvä poliittinen keskustelu voisivat auttaa kansalaisia muodostamaan mielipiteitä ja hahmottamaan sitä, mistä asioista EU-vaaleissa kamppaillaan (Follesdal & Hix 2006, 550). Yhteiskunnallinen keskustelu voisi toki lisätä kansalaisten tietämystä, mutta se ei välttämättä johtaisi aktiivisempaan osallistumiseen (Raunio 2017, 241).

Yhtenä ratkaisuna europarlamenttivaalien haasteille on esitetty ylikansallisten vaalilistojen käyttöönottoa. Esimerkiksi Bright ym. (2016) ehdottavat ylikansallista vaalilistaa, jolle jäsenmaiden kansalliset puolueet voisivat listata ehdokkaita. Ylikansalliselta vaalilistalta voitaisiin valita tietty määrä edustajia Euroopan parlamenttiin kansallisilta vaalilistoilta valittujen ehdokkaiden lisäksi. Ylikansalliset vaalilistat mahdollistaisivat kansalaisille enemmän vaihtoehtoja äänestyspäätökselleen, koska vaihtoehdot eivät rajautuisi oman jäsenmaan ehdokkaisiin. Ylikansalliset listat saattaisivat myös motivoida puolueita kampanjoimaan aidosti eurooppalaisten asioiden puolesta, koska kilpaillessa myös muiden jäsenmaiden kansalaisten äänistä huomio ei voi olla vain kansallisissa aiheissa. (Bright ym. 2016, 185–187; 189.) Ylikansalliset vaalilistat voisivat myös edistää puoluejärjestelmän eurooppalaistumista. Vahvemmin ylikansalliset puolueet voisivat auttaa eurooppalaisia hahmottamaan yhteyttä mielipiteidensä ja europuolueiden ajamien asioiden välillä. (Alemanno 2021, 15.)

EU:n demokraattisuutta käsittelevässä kirjallisuudessa on nostettu esiin myös yhtenäisen eurooppalaisen kansan puute. Suoraviivaisen tulkinnan on esittänyt Grimm, jonka mukaan eurooppalaisen demokratian haasteena on lähtökohtaisesti yhteisen kielen puute, minkä seurauksena yhtenäistä kansaa ei voi olla, eikä siten yhteistä julkista tilaa tai eurooppalaista demokratiaakaan (Grimm 1995; teoksessa Kraus 2008, 23). Demoksen puute on ongelmallista järjestelmän legitimiteetin kannalta: mikä on EU:n legitimiteetin lähde, jos kansaa ei ole. Kansan puute tarkoittaa myös, ettei demokratiavajetta voi korjata esimerkiksi institutionaalisilla järjestelyillä, jos demokraattisesti edustettavaa kansaa ei ole. (Jakonen & Korvela 2011, 95–97, 101.)

Jakonen ja Korvela (2011) ehdottavatkin, ettei EU:n demokraattisuutta arvioidessa tulisi käyttää perinteisesti kansallisvaltioihin liitettyjä käsitteitä, sillä ne eivät sovi kuvaamaan EU:n luonnetta ja

rakennetta. Edustavuuden ja päätöksenteon toteutumistapojen sijaan tulisi pohtia sitä, ketä ylipäätään edustetaan. EU:n poliittisen yhteisön ei välttämättä tarvitse rajautua kansallisvaltioista tuttujen käsitteiden varaan, eikä se siis välttämättä tarvitse yhtenäistä kansaa, historiaa, kieltä tai rajattua maantieteellistä aluetta. (Jakonen & Korvela 2011, 95–98; 101.) Esimerkiksi Schmidt toteaakin, etteivät EU:n demokraattisuuden ongelmat vaikuttaisi niin suurilta, jos EU:ta arvioitaisiin kansallisvaltion määritelmän sijaan alueellisena valtiona. (Schmidt 2004, 977.)

Yhtenäistä eurooppalaista identiteettiä on kuitenkin pidetty demokratian toimivuuden ja EU:n legitimiteetin kannalta oleellisena (Kraus 2008, 38). Kansalaisten identifioituminen poliittiseen järjestelmään vaikuttaa siihen, kuinka hyväksyttävänä kansalaiset kyseistä järjestelmää pitävät. Eurooppalaisen identiteetin muotoutumiseen vaikuttavina tekijöinä on nostettu esiin sekä sosiaalinen luottamus muihin eurooppalaisiin, että kansalaisten luottamus EU:n instituutioihin. (Verhaegen ym. 2017, 161–164.) Esimerkiksi Habermas on korostanut kansalaisten demokraattisen yhteisön merkitystä sille, että kansalaiset pitävät EU:n poliittista järjestelmää legitiiminä (Habermas 2011; teoksessa Verhaegen ym. 2017, 162). Toisaalta institutionaalisesta näkökulmasta kansalaisten luottamus EU:n instituutioihin kehittää myös eurooppalaisten kokemusta yhteisöön kuulumisesta, ja siten vahvistaa EU:n legitimiteettiä (Verhaegen ym. 2017, 162; 173–174).

Tutkimuskirjallisuudessa on pääosin todettu kansalaisten identifioitumisen Euroopan unioniin olevan heikkoa (Verhaegen ym. 2017, 164). Vuonna 2020 toteutetun EU:n kansalaisten arvoja ja identiteettejä tutkineen eurobarometrin perusteella 76 % vastaajista sanoi identifioituvansa kansallisuuteensa, kun taas 56 % vastaajista koki identifioituvansa Euroopan unioniin vahvasti tai jossain määrin (Euroopan komissio 2021, 71–75). Esimerkiksi Risse (2010) on kuitenkin argumentoinut kansallisten identiteettien eurooppalaistumisen puolesta. Eurooppalaisen yhteisöllisyyden rakentumiseksi ei välttämättä tarvittaisi kansallisista identiteeteistä erillistä, eurooppalaista identiteettiä. Risse on myös esittänyt, ettei EU:n kannattaminen välttämättä vaadi kansalaisilta vahvaa identifioitumista unioniin, vaan sekundääriset eurooppalaiset identiteetit voisivat riittää turvaamaan unionin legitimiteettiä. (mt. 38; 231.)

Yhdeksi eurooppalaisen demokratian ongelmaksi on nimetty yhteisen julkisen keskustelun tilan puute: EU:lta puuttuu esimerkiksi yhteinen kulttuuri, media ja puoluejärjestelmä (Raunio 2017, 240–241). ”Julkinen tila” voidaan määritellä viestinnän areenaksi, joka mahdollistaa näkemysten vaihtamisen kansalaisten ja valtaapitävien välillä. Julkinen tila on myös demokratian kannalta oleellinen, koska se yhdistää julkisen mielipiteen poliittiseen päätöksentekoon ja siten demokratisoi päätöksentekoa. Julkisen keskustelun tilat ovat kuitenkin tyypillisesti kehittyneet kansallisella tasolla pitkän ajan saatossa, minkä seurauksena aidosti ylikansallisen julkisen tilan kehittyminen on haastavaa. (Eder & Trenz 2007, 167.) Eurooppalaisen julkisen tilan muodostumisen haasteeksi on

nostettu myös esimerkiksi yhteisen kielen puute (Kraus 2008, 144). Yhteisen eurooppalaisen julkisen tilan puute voidaan nähdä EU:n demokratian kannalta ongelmallisena, sillä sen puuttuessa kansalaisilla ei ole samanlaista mahdollisuutta julkiselle keskustelulle ja mielipiteiden muodostamiselle kuin kansallisissa yhteiskunnissa.

Medialla on roolinsa poliittisen järjestelmän ja päätöksenteon legitimoinnissa. Media tarjoaa areenan julkiselle keskustelulle, johon sekä kansalaiset että valtaapitävät voivat osallistua. Media on myös kansalaisille tärkeä tiedonlähde päätöksenteon ja politiikan seuraamiseen. (Wessler ym. 2007, 94–95.) Media on keskeinen toimija myös EU-asioiden välittämisessä kansalaisille. Esimerkiksi suomalaisille keskeisiä EU-tietolähteitä ovat yhä sanomalehdet, radio ja televisio, vaikka digitalisaatio on yleisesti ottaen muuttanut perinteisen median roolia. Perinteisen median keskeisyys EU-tietolähteenä selittyy ainakin osin EU-aiheiden erityisyydellä uutisaiheena, sillä harvoille kansalaisille EU-asiat ovat keskeinen osa arkipäiväistä elämää, ja usein kansalaiset kokevat EU:n etäiseksi aiheeksi. (Harjuniemi ym. 2015, 4–5.) Kansalliset mediat uutisoivat EU:sta pääosin kansallisesta näkökulmasta (Ikäheimo 2021, 55). Kansallinen näkökulma voi auttaa kansalaisia ymmärtämään EU-teemojen vaikutusta heidän elämäänsä, mutta vahvasti kansalliset näkökulmat voivat myös vääristää EU-päätöksenteon todellisuutta.

Koko Euroopan kattavan julkisen tilan muodostumisen sijaan tutkimuksissa on siirrytty tarkastelemaan kansallisten medioiden eurooppalaistumista. Medioiden eurooppalaistumista on tutkittu muun muassa siitä näkökulmasta, kuinka paljon kansalliset mediat uutisoivat EU- tai Eurooppa-teemoista. (De Vreese 2007, 10.) Tutkimusten perusteella kansallisten mediaympäristöjen eurooppalaistumisessa on suuriakin eroja (Ikäheimo 2021, 57). Yleisesti ottaen EU-politiikan arki on edelleen varsin heikosti läsnä kansallisissa medioissa (De Vreese 2007, 11). Esimerkiksi Risse (2010) on esittänyt positiivisemman näkemyksen julkisen tilan eurooppalaistumisesta: julkiset areenat ovat Rissen mukaan ainakin jossain määrin eurooppalaistuneet, mikä tarjoaa ylikansallisen tilan keskustelulle eurooppalaisista asioista. Eurooppalainen julkinen keskustelu mahdollistaa myös kansalaisille paremman tietämyksen unionista ja sen päätöksenteosta. (Risse 2010, 229–230.) Yhteisen eurooppalaisen median ja puoluejärjestelmän avulla poliittinen prosessi olisi myös näkyvämpi ja saavutettavampi kansalaisille (Alemanno 2020, 486). Eurooppalaistumisesta huolimatta julkinen keskustelu on kuitenkin edelleen suurelta osin kansallisten ja EU-tason poliittisten eliittien hallitsemaa, eikä kansalaisyhteiskunta osallistu keskusteluun yhtä aktiivisesti (Risse 2010, 234).

EU-aiheista uutisointi on myös journalisteille haastavaa, sillä aiheet eivät usein kiinnosta suurta yleisöä ja niistä on vaikea uutisoida kiinnostavalla tavalla. Uutisointia haasteellisuutta lisäävät myös EU:n vaikeasti hahmotettava luonne ja selkeän hallitus-oppositio-asetelman puute. (Ikäheimo 2021,

85.) EU-aiheiset uutiset päätyvätkin harvoin luetuimpien artikkeleiden joukkoon (Mörä 2015, 226). Digitalisaation myötä kansalaisten mahdollisuudet seurata EU-keskustelua ja osallistua siihen eri foorumeilla ovat toki lisääntyneet. Tällaisiin keskusteluihin osallistuminen saattaa kuitenkin edelleen houkutella eniten EU-asioista jo valmiiksi kiinnostuneita kansalaisia, jotka ovat riittävän kielitaitoisia osallistumaan ylikansalliseen keskusteluun. (Ikäheimo 2021, 55–56.)

EU:n legitimiteettiä arvioidessa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, kuinka tyytyväisiä kansalaiset ovat unionin demokraattisuuteen. Tutkittaessa kansalaisten tyytyväisyyttä EU:n demokratiaan on havaittu, että kansalaisten suhtautuminen kansalliseen demokratiaan vaikuttaa myös suhtautumiseen EU:n demokraattisuuteen. Positiivinen suhtautuminen kansallisiin instituutioihin vaikuttaa jossain määrin positiiviseen suhtautumiseen EU:n instituutioihin. Kuitenkin luottamus EU:n instituutioihin vaikuttaa unioniin asennoitumiseen voimakkaammin kuin tyytyväisyys kansallisten instituutioiden toimintaan. Myös kansalaisten tietämys EU:sta vaikuttaa siihen, kuinka kriittisesti unioniin suhtaudutaan: mitä paremmin kansalaiset tuntevat EU:n instituutioita ja toimintaa, sitä enemmän EU:n demokratiaa arvioidaan pohjaten EU:n toimintaan kansallisten instituutioiden sijaan. Tämän voidaan olettaa ilmenevän myös päinvastoin: mitä vähemmän kansalaisilla on tietämystä EU:sta, sitä enemmän heidän asennoitumistaan unioniin ohjaavat näkemykset kansallisista instituutioista. (Hobolt 2012, 91; 93–96; 101.)

Poliittisen järjestelmän legitimiteetin varmistamiseksi on keskeistä, että kansalaiset kokevat saaneensa äänensä kuuluviin päätöksenteossa. Siksi vaalit, joissa kansalaiset pääsevät käyttämään äänioikeuttaan, ovat tärkeitä poliittisen järjestelmän legitimiteetin kannalta. Vaalien on tutkittu lisäävän kansalaisten tyytyväisyyttä demokratiaan niiden joukossa, jotka käyttävät äänioikeuttaan vaaleissa. Tyytyväisyyttä demokratiaan lisää myös se, että kansalaisen äänestämä puolue saavuttaa vaalivoiton. Kuitenkin tutkittaessa kansalaisten tyytyväisyyttä demokratiaan vuoden 2019 europarlamenttivaalien yhteydessä havaittiin, että vaaleissa äänestäneet kansalaiset olivat vain hieman tyytyväisempiä EU:n demokraattisuuteen verrattuna niihin kansalaisiin, jotka eivät äänestäneet kyseisissä vaaleissa. Vaalien tulosten suhteen voitiin puolestaan todeta, että tyytyväisyys demokratiaan riippui äänestäjän identifioitumisesta omaan jäsenmaahansa. Euroopan unioniin heikommin identifioituvien suhtautuminen unioniin oli yhtä kriittistä riippumatta vaalien lopputuloksesta. (Plescia ym. 2021, 95–96; 108.)

Kansalaisten kokemus edustetuksi tulemisesta vaikuttaa myös EU:n poliittisen järjestelmän kannatukseen. Esimerkiksi Rohrschneider (2002) on hahmottanut eurooppalaisten kannatuksen EU:n poliittista järjestelmää kohtaan perustuvan sekä EU:n tuloksiin että edustuksellisuuden toimivuuteen. Kansalaisten EU-kannatuksen muodostumiseen vaikuttavat siis se, kuinka hyvin he kokevat EU edustavan heidän intressejään, sekä se, kuinka hyvin EU:n päätöksenteon tulokset vastaavat heidän

intressejään. Kansalaisten kokemukseen siitä, kuinka hyvin EU:n edustuksellisuus toteutuu, vaikuttaa myös kansallisten instituutioiden toimivuus. Rohrschneiderin mukaan eurooppalaisten EU-kannatuksen varmistamiseksi olisi oleellista varmistaa se, että kansalaiset kokevat tulevansa edustetuiksi EU-tason politiikassa. (Rohrschneider 2002, 464–465; 472.)

EU:n demokraattisuuteen liittyy useita ulottuvuuksia, ja näkökulmia demokratiavajeen lähteistä sekä korjauskeinoista on yhtä lailla runsaasti. EU:n demokraattisuuden lisäämiseksi on nähty tärkeänä varmistaa sellaisten instituutioiden luominen, jotka vastaavat kansalaisten intressejä ja edustavat niitä EU-tason päätöksenteossa (Follesdal & Hix 2006, 556). Toisaalta mahdollisuutena on nähty kansalaisten suorien osallistumismahdollisuuksien tehokkaampi käyttöönotto. Lisäämällä suoria osallistumismahdollisuuksia voitaisiin kenties lisätä kansalaisten positiivisia kokemuksia vaikutusvallastaan ja siten myös lisätä kansalaisten kiinnostusta osallistua politiikkaan. Suorien osallistumismahdollisuuksien on myös tulkittu lisäävän kansalaisten tietämystä politiikasta. Paremman poliittisen tietämyksen seurauksena kansalaiset voivat myös olla tyytyväisempiä poliittiseen järjestelmään. (Benz & Stutzer 2007, 125; 139.) Euroopan tulevaisuuskonferenssi tarjosikin eurooppalaisille suoran sekä deliberatiivisen osallistumisen vaihtoehtoja, joiden kautta eurooppalaiset pääsivät kertomaan näkemyksiään Euroopan tulevaisuudesta ja kehittämisestä eri politiikan aloilla. Konferenssin jälkeen on keskusteltu myös eurooppalaisten kansalaispaneeleiden vakiinnuttamisesta poliittisen osallistumisen välineiksi EU-tasolla. Seuraavassa luvussa tarkastelen erilaisten ja uusien osallistumisen väylien eli niin kutsuttujen demokraattisten innovaatioiden sisällyttämistä demokraattiseen päätöksentekoon ja niiden mahdollisuuksia täydentää olemassa olevia demokraattisia järjestelmiä.

3.2. Demokratiainnovaatiot ja kansalaisten osallistuminen

Graham Smith (2009, 1) määrittelee demokratiainnovaatiot “instituutioiksi, jotka on suunniteltu lisäämään ja syventämään kansalaisten osallistumista poliittiseen päätöksentekoprosessiin”. Demokratiainnovaatioilla tarjotaan perinteisistä vaaliosallistumisen ja kansalaisten kuulemisen tavoista poikkeavia osallistumisen väyliä. (Smith 2009, 1.) Demokratiainnovaatioilla pyritään täydentämään edustuksellista järjestelmää uusin keinoin (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 19). Esimerkiksi Newton (2012, 4) on määritellyt demokratiainnovaatiot ”uuden idean toimeenpanemiseksi, joiden tarkoituksena on muuttaa demokraattisen hallinnon ja politiikan rakenteita paremmiksi”. Toisaalta esimerkiksi Geissel (2013, 10) käyttää rinnakkain termiä ”osallistumisen innovaatiot”, joilla hän viittaa ”uusiin menetelmiin, joilla pyritään tietoisesti ja tarkoituksellisesti puuttumaan demokratioiden ongelmakohtiin ja parantamaan demokratian laatua”.

Demokratiainnovaatioiden määrittelyssä korostuvat siis niiden uutuus, kansalaisten osallistumisen lisääminen ja demokratian ongelmakohtiin puuttuminen.

Demokratiainnovaatioiden hyödyntämisen lähtökohtana voidaan pitää pyrkimystä aktivoida politiikasta etääntyneitä kansalaisia. Taustalla vaikuttaa ajatus kansalaisten kiinnostuksen ja luottamuksen laskemisesta poliittista järjestelmää, päätöksentekoa ja päätöksentekijöitä kohtaan. Perinteiset osallistumisen keinot, kuten äänestäminen vaaleissa, eivät aktivoi kansalaisia samoin kuin ennen. (Smith 2009, 4.) Monissa länsimaisissa poliittisissa järjestelmissä voidaankin havaita kansalaisten tyytymättömyyttä päättäjiin ja demokraattiseen järjestelmään. Poliittisessa osallistumisessa voidaan havaita siirtymä perinteisistä osallistumisen muodoista kohti yksilöllisempiä ja suorempia osallistumisen muotoja (Newton 2012, 3–4). Demokratiainnovaatioiden avulla pyritään siis puuttumaan osallistumisen muutokseen tarjoamalla kansalaisille mahdollisuus osallistua uusilla, perinteisistä osallistumisen muodoista poikkeavilla tavoilla, jotka kuitenkin kytkeytyvät poliittisiin instituutioihin ja päätöksentekoon.

Demokratiainnovaatiot onkin nähty yhtenä mahdollisena ratkaisuna kansalaisten kiinnostuksen ja luottamuksen uudelleenherättämiseksi (Smith 2009, 4). Kansalaisten osallistumisesta on keskusteltu 1960-luvulta alkaen, ja keskustelua on usein nimetty ”osallistuvuuden käänteeksi”. Taustalla on vaikuttanut tarve sisällyttää kansalaisten näkemykset paremmin päätöksentekoon. Osallistumisen lisääminen liitetään usein ajatukseen päätöksenteon läpinäkyvyyden, avoimuuden ja inklusiivisuuden lisäämisestä. Osallistuvuuden käänne on osaltaan myötävaikuttanut erilaisten osallistumisväylien kehitykseen vuosien saatossa. (Bherer ym. 2016, 225–226.) Osallistuvan sekä deliberatiivisen demokratiateorian näkökulmista kansalaisten vahvempi rooli on nähty keskeisenä demokratian toimivuuden kannalta. Osallistumisen on katsottu vahvistavan kansalaistaitoja, tarjoavan kansalaisille ja ryhmille vahvemman äänen ja roolin politiikassa ja lisäävän kansalaisten tyytyväisyyttä poliittiseen prosessiin ja sen tuloksiin. (Michels 2011, 276; 279.)

Kansalaisten osallistumisen lisäämiseen tähtäävät hankkeet ovat lisääntyneet länsimaissa erityisesti 2000-luvulta lähtien. Demokratiainnovaatioita on kehitelty perinteisen vaaliosallistumisen ohelle kansalaisten osallistumisen lisäämiseksi. Usein hankkeiden taustalla on ajatus poliittisen järjestelmän legitimiteetin puutteesta tai kriisistä. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 14–15.) Osallistumisen lisäämisellä on useita eri tavoitteita, muun muassa luottamuksen lisääminen sekä päätöksentekoprosessien avaaminen kansalaisille (Bherer ym. 2016, 228). Demokratiainnovaatioilta on toivottu myös kansalaisten ja päättäjien välisen kuilun kaventamista sekä päätöksenteon laadun parantamista (Niinikoski & Setälä 2012, 261). Osallistumisen lisääminen on nähty keinona saada politiikasta etääntyneitä kansalaisia osallistumaan aktiivisemmin, ja sitä kautta mahdollisuutena vahvistaa järjestelmän legitimiteettiä.

Poliittisen osallistumisen vähenemisen sijaan voidaan kuitenkin myös tulkita, että käynnissä on pikemminkin poliittisen osallistumisen muutos, jonka myötä kansalaiset valitsevat osallistumistavoiksi useammin institutionalisoitujen järjestelmien ulkopuolisia osallistumisvaihtoehtoja. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 19–20.) Vaikka vaali- ja puolueosallistuminen ovat edelleen kansalaisten keskeisiä väyliä poliittiselle osallistumiselle (mt. 11), on osallistumisessa havaittavissa muutos perinteisestä osallistumisesta kohti itsenäisempää ja yksittäisiin asiakysymyksiin keskittyvää osallistumista (Åström ym. 2017, 577). Tällöin demokratiainnovaatioiden tai uusien osallistumisen kokeilujen vaikutuksen tutkiminen on mielenkiintoista siltä kannalta, onnistuvatko ne osallistamaan useampia kansalaisia vai kasaantuuko osallistuminen jo entuudestaan aktiivisille kansalaisille.

Demokratiainnovaatioiden innovatiivisuus perustuu siihen, että kokeilut ovat uudenlaisia, totutuista poliittisen osallistumisen muodoista poikkeavia osallistumisen muotoja, joiden tavoitteena on lisätä kansalaisten osallistumista päätöksentekoon (Smith 2009, 1–2). Demokratiainnovaatioiden uutuutta voidaan kuitenkin pitää suhteellisena, sillä joissain valtioissa kansalaisten suoraa osallistumista päätöksentekoon on hyödynnetty jo pitkään (Geissel 2013, 9). Sen sijaan valtioissa, joissa suoran osallistumisen väylät eivät ole vakiintuneita, suoran tai deliberatiivisen demokratian kokeilujen yhdistäminen päätöksenteon järjestelmiin voidaan nähdä uutena ja innovatiivisena. Demokraattisia innovaatioita voidaan nimittää esimerkiksi radikaaleiksi ja moderneiksi demokraattisiksi instituutioiksi, joista ensimmäisiä eli pidempään käytössä olleita osallistumisen väyliä edustavat kansanäänestykset ja kansalaisaloitteet, ja jälkimmäisiä eli uudempia kokeiluja edustavat esimerkiksi erilaiset deliberatiiviset kokeilut ja osallistuva budjetointi (Schaub 2012; teoksessa Jäske & Setälä 2020, 469).

Smith korostaa demokratiainnovaatioiden määritelmässä ensinnäkin kansalaisten roolia. Demokratiainnovaatioiden ajatuksena on osallistaa ”tavallisia” kansalaisia asiantuntijoiden ja järjestäytyneiden intressiryhmien edustajien sijaan. Innovaatioiden tarkoituksena on siis aktivoida poliittisesti vähemmän aktiivisia kansalaisia. (Smith 2009, 2.) Siitä, tasoittavatko demokratiainnovaatiot osallistumisessa tyypillisesti havaittuja eroja eri ryhmien välillä, on esitetty näkemyksiä sekä puolesta että vastaan. Toisaalta on katsottu, että demokratiainnovatiivisiin kokeiluihin osallistuvat mahdollisesti enemmän ne kansalaiset, joilla on resursseja ja kiinnostusta osallistua poliittisesti (Smith 2009, 14–15). Toisaalta demokratiainnovaatioiden on toivottu tasoittavan näitä eroja, ja esimerkiksi tarjoamalla erilaisia ja helposti lähestyttäviä osallistumisväyliä ne voisivat aktivoida niitä kansalaisia, jotka eivät muuten osallistuisi (Newton 2012, 11–12). Jos demokratiainnovaatioiden toivotaan tasaavan osallistumisessa havaittuja eroja sosiodemografisten ryhmien välillä sekä poliittisen aktiivisuuden ja puoluesidonnaisuuden suhteen, tulisi niiden aktivoida

kansalaisia, jotka ovat vähemmän koulutettuja, nuoria, poliittisesti vähemmän aktiivisia, sekä heikommin puoluekiinnittyneitä. (Lundell ym. 2016, 6–7.) Erityyppiset demokratiainnovaatiot myös lisäävät osallistumista eri tavoin. Karkeasti jaoteltuna esimerkiksi kansanäänestykset lisäävät osallistumista määrällisesti osallistamalla suurempaa joukkoa kansalaisia, kun taas deliberatiiviset kokeilut lisäävät osallistumista laadullisesti parantamalla osallistujien kansalaistaitoja (Michels 2011, 290).

Toisekseen Smith liittää demokratiainnovaatioiden määritelmään institutionaalisuuden: kyseessä ovat poliittisen osallistumisen muodot, jotka ovat kytköksissä virallisiin päätöksenteon tai lainsäädännön prosesseihin (Smith 2009, 2). Institutionaalisuus erottaa demokratiainnovaatiot eri kansalaisaktivismin muodoista, joilla ei ole kytköstä viralliseen päätöksentekoon ja jotka voivat olla hallinnon vastaisiakin (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 20). Demokratiainnovaatioiden määritelmän ulkopuolelle jää siis epävirallinen osallistuminen, kuten mielenosoitukset ja protestit (Värttö 2022, 21).

Demokratiainnovaatioiden käsitteen alle voidaan luokitella useita erilaisia osallistumisen kokeiluja, ja innovaatiot voivat edustaa tiettyä demokratiateoriaa tai yhdistellä eri demokratiateorioiden korostamia piirteitä, esimerkiksi osallistuvan tai suoran demokratian elementtejä (Värttö 2022, 43). Esimerkiksi Newton (2012, 8–9) on jaotellut demokratiainnovaatioita viiteen eri kategoriaan: vaaleihin ja äänestämiseen liittyvät innovaatiot; tietoon, konsultointiin ja puntarointiin liittyvät innovaatiot; yhteishallinnan innovaatiot (*co-governance*); suoran demokratian innovaatiot; sekä sähköiset demokratian innovaatiot. Kuhunkin näistä kategorioista voidaan sisällyttää erilaisia demokratiainnovaatioita, joiden ajatuksena on lisätä kansalaisten osallistumista ja panosta päätöksentekoon. Vaaleihin ja äänestämiseen liittyen on ehdotettu esimerkiksi äänioikeuden ikärajan laskemista ja äänestystä helpottavia keinoja, kuten sähköistä äänestämistä. Yhteishallinnan innovaatioita ovat esimerkiksi erilaiset osallistuvan budjetoinnin kokeilut. (Newton 2012, 8–9.)

Esimerkkeinä deliberatiivisen demokratian kokeiluista ovat erilaiset kansalaisraadit ja -keskustelut tai konsensuskonferenssit (Newton 2012, 8). Erilaisia kansalaisraateja ja -neuvostoja on usein hyödynnetty osana päätöksentekoa. Näissä kokeiluissa korostuu puntaroinnin, keskustelun ja muiden osallistujien näkemysten kuulemisen merkitys demokratialle. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 22.) Puntaroivia kokeiluja on järjestetty eri muodoissa ja eri tavoittein, muun muassa päätöksenteon tueksi monimutkaisissa asiakysymyksissä. Niitä yhdistää perusajatuksena se, että edustava kansalaisten joukko käy saamansa tiedon tukemana keskustelua annetusta poliittisesta aiheesta. (Niinikoski & Setälä 2012, 263–264.)

Suoran demokratian innovaatioita ovat esimerkiksi kansalaisaloitteet, kansanäänestykset, sekä suoran lainsäädännön prosessit (Newton 2012, 9). Kansalaisaloitteilla ja kansanäänestyksillä on katsottu

olleen eniten vaikutusta päätöksentekoon, sillä päättäjien on vaikea perustella niiden tulosten huomiotta jättämistä (Lundell ym. 2016, 6). Esimerkiksi Newton erottaa suorat demokratian innovaatiot alhaalta ylöspäin tai ylhäältä alaspäin vaikuttaviksi. Kansanäänestykset toteutetaan ylhäältä alaspäin, eli päättäjien aloitteesta ja niillä annetaan kansalaisille mahdollisuus ilmaista kannatuksensa tai vastustuksensa päättäjien ehdotusta kohtaan. Sen sijaan kansalaisaloitteella kansalaiset voivat vaikuttaa alhaalta ylöspäin ja ehdottaa päätöksentekijöiden käsiteltäväksi tiettyä asiakysymystä, tai yleisesti nostaa julkiseen keskusteluun teemoja, joita sinne ei poliitikkojen aloitteesta nostettaisi. (Newton 2012, 139.)

Informaatio- ja viestintäteknologian kehittyminen nosti odotuksia sen mahdollisuuksista demokratialle 1990-luvulta lähtien. Positiivisista puolistaan huolimatta sen vaikutukset demokratialle ovat toistaiseksi jääneet maltillisiksi. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 25.) Internetin osallistumismahdollisuuksien kehittäminen on nähty jokseenkin heikosti toteutettuna, ja painopisteenä on tulkittu olleen erilaisten palvelujen tuottaminen sekä yksisuuntainen tiedonvälitys hallinnolta kansalaisille (Smith 2009, 142–143). Internetin kehittyessä sen on katsottu kuitenkin mahdollistavan paremmin myös kahdensuuntaisen viestinnän kansalaisten ja päättäjien välillä. Internetin välityksellä on jopa toivottu saavutettavan ja aktivoivan niitä kansalaisia, joita perinteiset osallistumisen muodot eivät ole aktivoineet. Kansalaisten saavuttamiseen liittyvänä ongelmana on kuitenkin nähty heidän mahdollisuutensa valikoida verkossa kohtaamansa sisältöä, sekä tiedon suuri määrä, joka saattaa tuntua ylikuormittavalta. (Newton 2012, 149–150.) Sähköiseen osallistumiseen liittyy myös eriarvoistumisen riski, sillä teknologian käyttömahdollisuuksissa on eroja esimerkiksi ikäryhmien välillä (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 25). Sähköisen osallistumisen mahdollisuuksien voisi kuitenkin olettaa kasvavan tulevaisuudessa kehityksen myötä. Sähköistä osallistumista on päätetty hyödyntää myös Euroopan tulevaisuuskonferenssin osana, vaikkakin arvioitavaksi jää, kuinka hyvin digitaalinen foorumi onnistuu aktivoimaan ja osallistamaan eurooppalaisia.

Demokratiainnovaatioiden arvioinnille ei ole kehitetty yleisesti käytettyä kriteeristöä, vaan niiden arviointiin on ehdotettu useita eri kriteerejä ja niiden yhdistelmiä (Geissel 2012, 166–167). Smith (2009, 12–13) on esittänyt demokratiainnovaatioiden arviointiin neljä kriteeriä: inklusiivisuus, kansalaisten vaikutus päätöksentekoon, kansalaisten ymmärrys aiheesta sekä muiden osallistujien näkemyksistä, sekä prosessin läpinäkyvyys. Kokeilujen toistamisen käytännön kannalta tulisi innovaatioita arvioida näiden kriteerien lisäksi niiden tehokkuuden ja toistettavuuden perusteella. Toisaalta esimerkiksi Geissel (2012, 167; 170) ehdottaa, että demokratiainnovaatioiden arvioinnissa tulisi huomioida niiden osallistumisen inklusiivisuus ja tasa-arvoisuus, demokraattisen prosessin deliberatiivisuus, tehokkuus sekä kansalaisten tietoisuuden ja kansalaistaitojen lisääminen.

Demokratiainnovaatioiden arvioinnissa kuitenkin korostuvat eri kriteerit riippuen siitä, mistä demokratiateoreettisista lähtökohdista niitä arvioidaan (Smith 2009, 12). Vaikka esimerkiksi tasapuolinen ja edustava osallistuminen sekä päätöksentekoon liittyvät kriteerit nousevat esiin eri arvioissa, on demokratiainnovaatioiden arviointi riippuvaista näkökulmista ja lähtökohdista.

Euroopassa osallistumisen kokeiluja on järjestetty useissa eri muodoissa sekä valtiollisten ja paikallisten toimijoiden että erilaisten järjestöjen toimesta. Kansalaisten osallistumista on pyritty lisäämään esimerkiksi spesifejä asiakysymyksiä käsittelevillä kansalaisraadeilla, laajempia asiakokonaisuuksia käsittelevillä kansalaispaneeleilla, sekä erilaisilla puntaroivilla kokeiluilla. Suuri osa kokeiluista on kuitenkin toteutettu paikallisella tasolla tai koskien paikallisia teemoja, ja kokeilujen osallistujina ovat olleet pääasiassa paikalliset toimijat ja asukkaat. Vaikka osallistumisen kokeiluja on toteutettu yhä aktiivisemmin, on kokeilujen haasteena katsottu olevan niiden rajoittuminen paikallisiin tai selkeästi rajattuihin asiakysymyksiin. Tulevaisuuden haasteena onkin kokeilujen skaalautuminen kansalliselle tasolle sekä niiden soveltaminen laajempien asiakokonaisuuksien tai poliittisten teemojen käsittelyyn. (Youngs 2019, 1–3.)

Myös EU:n toiminnassa ja diskurssissa kansalaisten osallistumisen merkitysestä on havaittavissa muutos 2000-luvulla. Komissio julkaisi vuonna 2001 valkoisen kirjan eurooppalaisesta hallintotavasta, jossa tarkastellaan EU:n hallintotapaa ja mahdollisuuksia useampien toimijoiden mukaan ottamiselle EU:n päätöksentekoprosessiin. Tavoitteeksi nimetään ”EU:n päätöksentekoprosessin avoimuuden lisääminen, sen osallistavammaksi kehittäminen ja vastuun selkeyttäminen”. Uudistuksen tarpeellisuutta perustellaan kansalaisten kokemuksella EU:sta etäisenä toimijana, jonka toiminnasta ja vastuista kansalaiset eivät ole riittävän tietoisia. (Euroopan unionin virallinen lehti 2001, 1–2; 5). On tulkittu, että vastatakseen demokratia- tai legitimiteettivajeeseen EU on 2000-luvulta alkaen toteuttanut useita osallistavia kokeiluja kansalaisten aktivoimiseksi (Smith 2013, 201). EU:n uusien osallistumisen väylien kokeilut on nähty reaktiona kansalaisten tyytymättömyydelle EU:ta kohtaan ja tietämättömyydelle EU:n toiminnasta. Uusilla osallistumisen tavoilla on siis pyritty vahvistamaan EU:n legitimiteettiä. (Boussaguet 2016, 114–115.)

Demokratiainnovaatioita on tutkittu eri näkökulmista, mutta tutkimukset ovat painottuneet yksittäisiin, paikallisella tasolla toteutettuihin kokeiluihin (Värttö 2022, 26–27.) EU:n tasolla osallistumisen tutkimus on usein painottunut demokratiavajeen näkökulmaan sekä kansalaisyhteiskunnan näkökulmaan, erityisesti sen rooliin EU:n päätöksentekoprosesseissa. Osallistuminen on usein nähty EU:n demokratiavajeen korjauskeinona. Erityisesti tavallisia kansalaisia osallistavia, EU:n tasolla toteutettuja käytännön kokeiluja käsittelevää kirjallisuutta on kuitenkin edelleen melko vähän. (Boussaguet 2016, 107–108.) EU:n 2000-luvulla toteuttamista osallistumisen kokeiluista on tutkittu esimerkiksi kansalaiskonsultaatioita, kansalaiskonferensseja ja

puntaroivia mielipidemittauksia (Kies & Nanz 2013; Boussaguet 2016). Kansalaisten konsultaatioiksi nimetyt kokeilut on erotettava Euroopan komission järjestämistä, kansalaisille, järjestöille ja intressiryhmille suunnatuista julkisista konsultaatioista, joita komissio järjestää osana päätöksentekoprosessia (Boussaguet 2016, 110). EU:n tasolla järjestettyjä osallistavia kokeiluja on kuitenkin toteutettu melko vähän, ja toteutettuja EU:n tason kokeiluja on kritisoitu niiden heikosta vaikuttavuudesta päätöksentekoprosessiin, sekä heikosta kyvystä aktivoida tavallisia kansalaisia (Boussaguet 2016, 108). EU:n tasolla toteutettuja kokeiluja on myös kritisoitu niiden järjestämisen epäsystemaattisuudesta, sekä niiden väliaikaisuudesta ja lyhytkestoisuudesta. Erilaisista osallistumisen kokeiluista huolimatta eurooppalaisille ei ole kehitetty pysyviä osallistumiskeinoja, joiden kautta kansalaiset pääsisivät vaikuttamaan päätöksentekoon. (Yang 2013, 18; 31.)

Suoran osallistumisen väylän eurooppalaisille tarjoaa eurooppalainen kansalaisaloite. Eurooppalaisen kansalaisaloitteen käyttöönottoa on perusteltu muun muassa sillä, että se lisää kansalaisten mahdollisuuksia tuoda teemoja EU-politiikan agendalle (Boussaguet 2016, 114). Eurooppalaisen kansalaisaloitteen onkin katsottu nostaneen lisää aiheita EU:n agendalle sekä tuoneen keskustelunaiheita uusille yleisöille (Greenwood 2019, 941). Vaikka eurooppalaista kansalaisaloitetta on pidetty eurooppalaisen demokratian kannalta keskeisenä suoran demokratian välineenä, on siihen liitetty myös kritiikkiä. Kansalaisaloitteen vaatima allekirjoitusten ja resurssien määrän on katsottu johtavan siihen, että oikeastaan vain organisoiduilla intressiryhmillä, järjestöillä tai vastaavilla on aidosti mahdollisuus hyödyntää kansalaisaloitetta, sulkien pois tavallisten kansalaisten mahdollisuudet hyödyntää aloitetta omien näkemystensä nostamiseen EU:n politiikan agendalle. (Smith 2013, 214.) Kansalaisaloitteen vaatimien allekirjoitusten kerääminen on helpompaa järjestäytyneille toimijoille, ja siten kansalaisaloite palvelee enemmänkin jo entuudestaan EU:n instituutioihin yhteyksissä olevaa järjestäytynyttä kansalaisyhteiskuntaa kuin yksittäisiä kansalaisia (Greenwood 2019, 944).

Smith on nimennyt EU:n osallistavien kokeilujen suunnittelun ja toteuttamisen haasteiksi skaalan, kieleen liittyvät kysymykset, sekä kokeilun toteuttamiseen kansallisella tai ylikansallisella tasolla liittyvät kysymykset. Ylikansallisessa asetelmassa on haastavaa luoda mahdollisimman inklusiivisia osallistumisen muotoja, joihin voitaisiin osallistaa tasapuolisesti ja mahdollisimman monipuolisesti kansalaisia eri puolilta Eurooppaa. (Smith 2013, 204–205.) EU:n tasolla toteutettuihin kokeiluihin osallistujat ovatkin useimmiten olleet jo poliittisesti tai yhteiskunnallisesti aktiivisempia kansalaisia, eli ”tavallisten” kansalaisten osuus osallistujista on jäänyt vähäiseksi (Boussaguet 2016, 116–117). Kokeilujen haasteena on siis edelleen niiden kansalaisten aktivointi, jotka ovat vähemmän aktiivisia. Kansalaisten aktivointiin liittyen on myös huomioitava sen rajallinen vaikutus. Esimerkiksi kansalaisfoorumit voivat aktivoida niihin osallistujia, mutta aktiivisuuden lisääntyminen pätee vain

tähän rajattuun osallistujajoukkoon (Niinikoski & Setälä 2012, 264). Laajempi osallistujien aktivointi on edelleen haasteena erityisesti EU:n tasolla toteutettavissa kokeiluissa. Huomioiden EU:n laajuuden ja monimutkaisuuden on kuitenkin kenties luonnollista, että EU:n tasolla eri kanavien välityksellä osallistuvat entuudestaan poliittisesti aktiiviset ja kiinnostuneet kansalaiset, joilla on resursseja ottaa selvää osallistumisen mahdollisuuksista ja perehtyä käsiteltäviin aiheisiin.

Demokraattisten innovaatioiden suunnitteluun liittyvät kysymykset siitä, miten osallistujat valitaan, ja kuinka varmistetaan osallistujien yhtäläiset mahdollisuudet näkemystensä ilmaisemiseen. Osallistujien valinnan suhteen vaihtoehtoina ovat esimerkiksi avoin osallistumismahdollisuus, osallistujien valinta satunnaisesti tai valinta tietyin kriteerein. Näkemysten ilmaisemisen tasapuolisuuteen puolestaan vaikuttavat valinnat siinä, millä tavoin osallistujille mahdollistetaan näkemystensä ilmaiseminen ja varmistetaan kaikkien näkemysten kuuleminen. (Smith 2009, 20–22.) Osallistujien valinnan suhteen EU:n tasolla toteutettavissa kokeiluissa haasteena on osallistujajoukon edustavuuden varmistaminen. Verkossa toteutettavissa kokeiluissa oletuksena on usein avoin osallistumismahdollisuus, eli osallistujia ei valita tai nimetä etukäteen. Verkossa tapahtuvan osallistumisen kohdalla on kuitenkin myös havaittavissa se, että osallistuminen usein jakaantuu epätasaisesti eri sosiodemografisten ryhmien välillä, vaikka kaikille tarjottaisiin yhtäläiset mahdollisuudet osallistua. Tämän seurauksena poliittiset päättäjät voivat pitää verkossa toteutettujen kokeilujen tuloksia vähemmän merkityksellisinä, sillä ne eivät välttämättä edusta kansalaisten yleistä mielipidettä. Avoimien osallistumiskanavien sijaan edustavampi osallistujajoukko saadaan mahdollisesti valitsemalla osallistujat satunnaisesti tai kohdennetusti tiettyjen piirteiden perusteella. (Smith 2013, 206.)

Demokratiainnovaatioiden haasteena ovat myös niiden toteuttamiseen sekä osallistujilta että järjestävältä taholta vaadittavat resurssit. Osallistuminen demokratiainnovaatioihin vaatii osallistujilta paitsi ajallisia resursseja ja motivaatiota, myös ymmärrystä politiikasta ja päätöksenteosta (Newton 2012, 137). Osallistumisen vaatimat resurssit riippuvat demokratiainnovaatioiden toteuttamistavoista. Esimerkiksi verkossa tapahtuva osallistuminen vaatii sinänsä vähemmän resursseja, sillä se ei vaadi matkustamista tai välttämättä edes vuorovaikutusta muiden osallistujien kanssa. Sen sijaan puntaroivat kokeilut vaativat osallistujilta resursseina aikaa ja motivaatiota osallistua kokeiluun tietyssä paikassa tiettyyn aikaan. (Lundell ym. 2016, 6.) Osallistumisen kokeiluja on myös kritisoitu niiden tehokkuudesta: kokeilujen tuloksiin verrattuna vaadittujen resurssien käyttö ei välttämättä motivoi osallistujia (Smith 2009, 17). Kokeilujen tulokset ovat usein vaikeasti mitattavia ja voivat ilmetä vasta myöhemmin, mikä entisestään hankaloittaa resurssien käytön ja positiivisten tulosten saavuttamisen tasapainottamista (Newton 2012, 6).

EU:n muodostaman laajan yhteisön haasteena on myös eurooppalaisten monikielisyys. Osallistujien interaktiivisuutta sisältävissä kokeiluissa kielitaidon luomiin haasteisiin on pyritty vastaamaan esimerkiksi keskittämällä osallistuminen kansallisuuksittain tai kieliryhmittäin, tai hyödyntämällä tulkkeja. Verkossa tapahtuvassa osallistumisessa kielikysymykseen on voitu vastata kääntämällä verkkosisältöä eri kielille. Monikielisissä toteutuksissa kielitaitoisemmat osallistujat ovat kuitenkin pystyneet osallistumaan aktiivisemmin. (Smith 2013, 204–209.) Teknologialla voidaan ainakin jossain määrin ylittää kielirajoja tarjoamalla automaattisia käännöksiä verkkosisällöstä, kuten Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella alustalla. Vaikka automaattisiin käännöksiin liittyy aina käännösvirheiden riski, mahdollistavat ne ainakin jossain määrin monipuolisemman osallistumisen keskusteluun.

EU:n kansalaisten osallistumisen merkitystä korostavasta diskurssista sekä järjestetyistä kokeiluista huolimatta niiden seuraukset ovat jääneet usein vaatimattomiksi (Boussaguet 2016, 116–117). Monien kokeilujen haasteena on tulosten liittäminen päätöksentekoon. Huolimatta innovaatioiden alkuperäisestä tarkoituksesta sisällyttää tulokset päätöksenteon prosesseihin, useimpien kokeilujen tulokset ovat jääneet päätöksenteosta irrallisiksi ja implementoimatta. Ongelmana on nähty sekä innovaatioiden huono suunnittelu suositusten implementoinnin suhteen, sekä suositusten usein epämääräinen muotoilu ja konkreettisten ehdotusten puute, mikä osaltaan vaikeuttaa tulosten implementoimista varsinaiseen päätöksentekoon. Kokeilujen heikko kytkeytyminen päätöksentekoon voi vaikuttaa negatiivisesti osallistujien kokemukseen omasta kyvystään vaikuttaa päätöksentekoon, sekä nostaa myös kysymyksen siitä, kuinka kannattavaa vastaavia kokeiluja on järjestää. (Smith 2013, 211.)

Paitsi EU:n tasolla, myös yleisesti demokratiainnovaatioita on kritisoitu niiden useimmiten heikosta vaikuttavuudesta. Esimerkiksi puntaroivan tai keskustelevan demokratian kokeiluja on kritisoitu siitä, ettei niiden lopputuloksilla usein ole vaikutusta päätöksentekoon (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 22). Kokeiluja onkin kritisoitu siitä, että ne ovat päättäjille keino sanoa heidän kuulleen kansalaisia päätöksentekoprosessissa, vaikka paneelien tai raatien konkreettiset vaikutukset päätöksentekoon ovat olleet vähäisiä (Niinikoski & Setälä 2012, 264–265). Toisaalta jos puntaroiville kokeiluille annettaisiin aidosti vaikutusvaltaa, nousevat demokratian kannalta ongelmaksi vastuuseen liittyvät kysymykset. Vallan antaminen esimerkiksi kansalaisraadeille nimittäin delegoisi valtaa toimijoille, jotka eivät ole vastuussa kenellekään. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 26–27.) Myös esimerkiksi kansalaisaloitteita on pidetty keinona tuoda keskustelunaiheeksi asioita, joita kansalaiset sinne toivovat. Kansalaisaloitteiden käsittely on kuitenkin riippuvaista puolueiden tahdosta käsitellä asiaa, eivätkä niiden agendojen vastaiset asiat kuitenkaan etene päätöksenteossa. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 24.)

Yksi demokratiainnovaatioiden haaste on niiden saattaminen suuren yleisön tietoisuuteen (Smith 2009, 177–178). Kokeilut harvoin saavat suurta huomiota medialta, ja siten ne jäävät tuntemattomiksi myös suurimmalle osalle kansalaisista. Euroopan tason kokeiluissa tämä korostuu entisestään yhteisen eurooppalaisen median puuttuessa. (Smith 2013, 210–211.) Jos osallistumisen kokeiluilla halutaan vaikuttaa mahdollisimman suureen joukkoon kansalaisia, olisi keskeistä varmistaa niistä tiedottaminen laajemmalle yleisölle (Jäske 2018, 620). Mediahuomion puute on yhtä lailla havaittavissa Euroopan tulevaisuuskonferenssin kohdalla, sillä konferenssi sai suhteellisen vähän mediahuomiota sekä ennen prosessia että sen aikana. Erityisesti EU:n tasolla toteutettavissa kokeiluissa on siis pohdittava sitä, miten niiden mahdollisuuksista voitaisiin tiedottaa niitä eurooppalaisia, jotka ovat vähemmän aktiivisia ja vähemmän kiinnostuneita politiikasta.

Demokratiainnovaatioiden suosiosta huolimatta on vielä huomattavan vähän tietoa siitä, kaipaavatko kansalaiset demokraattisten innovaatioiden tarjoamia osallistumisen väyliä. Myös demokratiainnovaatioiden vaikutusta kansalaisten poliittiseen luottamukseen ja kannatukseen on vaikea mitata, sillä innovaatiot ovat usein olleet yksittäisiä kokeiluja. Innovaatiot usein myös poikkeavat toisistaan rakenteeltaan ja suunnittelultaan, joten yleistettäviä johtopäätöksiä niiden vaikutuksesta on vaikea esittää. Laajemman kansalaisten osallistumisen tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin olettaa, että positiiviset kokemukset osallistumisesta voivat vaikuttaa positiivisesti kansalaisten arvioihin poliittisesta järjestelmästä. Sitä vastoin negatiiviset osallistumiskokemukset voivat heikentää kansalaisten luottamusta poliittista järjestelmää kohtaan. (Åström ym. 2017, 578.)

Demokratiainnovaatioiden avulla voidaan täydentää demokraattista prosessia, mutta ne eivät automaattisesti tarjoa ratkaisua demokraattisen järjestelmän ongelmille. Demokratiainnovaatioiden toteuttamisessa tulisikin arvioida huolellisesti sekä järjestelmän ongelmakohtia että demokratiainnovaatioiden vaikutusta niihin. Demokratiainnovaatioita yhdistämällä voidaan kenties parhaiten täydentää edustuksellista järjestelmää ja välttää yksittäisten demokratiainnovaatioiden hyödyntämiseen liittyviä puutteita. Esimerkiksi neuvoa-antavien innovaatioiden vähäistä vaikuttavuutta voitaisiin lisätä sitouttamalla päättäjät antamaan omat vastineensa osallistujien ilmaisemiin näkemyksiin. Myös demokratiainnovaatioiden institutionalisoinnilla voitaisiin lisätä niiden vaikuttavuutta väliaikaisten ja yksittäisten demokraattisten kokeilujen sijaan. (Jäske & Setälä 2020, 478–480.)

EU:n onkin tulkittu tarvitsevan pysyvämpiä keinoja kansalaisten osallistumiselle päätöksentekoon. On tulkittu, että EU:n tulisi kehittää ”ylikansallisia, osallistavia ja deliberatiivisia” osallistumisen väyliä osana koko EU:n demokraattista järjestelmää, ei irrallisina kokeiluina. Uusilla osallistumisen keinoilla EU voisi parantaa kansalaisten osallistumisen tehokkuutta sekä täydentää nykyistä edustuksellista demokratiaa. Lisäksi kytkemällä osallistumisen väylät olemassa oleviin tapoihin ja

instituutioihin sekä linkittämällä uusia osallistumisen tapoja toisiinsa voidaan taata, että uudet tavat voivat lisätä EU:n legitimiteettiä. (Alemanno & Organ 2021, 1; 3–5.) Osallistumisen lisäämiseksi ja kansalaisten ja EU:n välisen suhteen vahvistamiseksi on ehdotettu muun muassa Euroopan komission julkisten konsultaatioiden täydentämistä deliberatiivisilla elementeillä. Keskustelevien elementtien lisääminen voisi lisätä inklusiivisuutta ja mahdollistaa tavallisten kansalaisten näkemysten kuulemisen EU-lainsäädännön valmisteluprosessissa. (Kies 2021, 139–142.) Esimerkiksi Smith (2021, 145–156) on ehdottanut eurooppalaisten kansalaiskokousten lisäämistä osaksi EU:n osallistumisväyliä. Euroopan tason kansalaiskokousten avulla EU voisi tuoda eurooppalaiset osaksi päätöksentekoa, ja osallistaa keskusteluun kansalaisia eri puolilta EU:ta ja eri sosiodemografisista ryhmistä. Euroopan tulevaisuuskonferenssin jälkeen onkin ehdotettu, konferenssin aikana järjestettyjen eurooppalaisten kansalaispaneelien pohjalta, eurooppalaisten kansalaispaneelien ottamista pysyväksi osaksi EU:n päätöksentekoprosessia (Euroopan komissio 2022e). Osallistumisen väylien uudistamisen esteenä voi kuitenkin jatkossakin olla kansalaisten osalta motivaatio sekä resurssit, sekä uusien väylien institutionalisoinnin osalta EU:n instituutioiden haasteet institutionalisoida uudet väylät aidosti vaikutuksellisiksi osiksi EU-tason päätöksentekoa.

4. AINEISTO JA MENETELMÄ

Tutkimusaineisto koostuu Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistuista ideoista. Aihepiirissä julkaistuista 2538 ideasta aineistoon on rajattu 250 eniten suositteluja saanutta ideaa. Ideat on rajattu eniten suosituksia saaneisiin ideoihin, jotta voidaan tarkastella niitä ideoita, jotka ovat eniten saaneet muilta foorumin osallistujilta kannatusta. Aineiston analyysimenetelmänä on laadullinen sisällönanalyysi, joka toteutetaan aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä kategorioita ei määritelty etukäteen perustuen esimerkiksi johonkin tiettyyn teoriaan, vaan ne muodostettiin aineistosta tehtyjen havaintojen perusteella. Aineistolähtöisellä kansalaisten ideoiden analyysillä asetetaan etusijalle ideoiden sisältö ja se, miten kansalaiset haluaisivat muuttaa eurooppalaista demokratiaa.

4.1. Digitaalisella foorumilla julkaistut ideat eurooppalaisen demokratian aihepiirissä

Tutkimukseni aineisto koostuu kansalaisten näkemyksistä eurooppalaisesta demokratiasta Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla. Eurooppalaisen demokratian aihepiiriä on kuvailtu foorumilla lyhyesti aiheen esittelyssä: eurooppalaiseen demokratiaan osallistumisen peruselementeiksi on nimetty äänestäminen europarlamenttivaaleissa, mutta myös osallistuminen vaalien ulkopuolella. Eurooppalaista demokratiaa haastaviksi ilmiöiksi on nimetty disinformaatio, ääriliikehdintä ja kansalaisten kokema etäisyys edustajistaan. Aiheen kuvailussa on lyhyesti esitelty EU:n toimia demokratian vahvistamiseksi: kansalaisille tiedotetaan EU-politiikasta sekä kannustetaan poliittiseen osallistumiseen muun muassa erilaisten EU:n järjestämien hankkeiden muodossa. Kansalaisten osallistumista lisääviksi EU-hankkeiksi on nimetty eurooppalainen kansalaisaloite, vetoomukset Euroopan parlamentille, sekä erilaiset kansalaisten ja päättäjien väliset keskustelutilaisuudet. Lisäksi aihepiirin kuvauksessa mainitaan EU:n vastatoimina demokratiaa haastaville tekijöille EU:n demokratiatoimintasuunnitelma, jolla ”edistetään vapaita ja oikeudenmukaisia vaaleja, tuetaan tiedotusvälineiden vapautta ja tehostetaan disinformaation torjuntaa ja siten tuetaan demokraattista toimintaa”. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023c.)

Tarkastelemalla Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistuja ideoita hahmotan kansalaisten näkemyksiä eurooppalaisesta demokratiasta ja sen tilasta, sekä millaisia mahdollisia ongelmakohtia tai parannusehdotuksia kansalaiset nimeävät eurooppalaiseen demokratiaan liittyen. Tulevaisuuskonferenssin monitasoisesta rakenteesta analyysin näkökulmaksi valikoitui juuri digitaalinen foorumi, sillä se oli kaikille eurooppalaisille kansalaisille ja järjestöille avoin mahdollisuus osallistua konferenssiin ja

keskusteluun Euroopan tulevaisuudesta. Digitaalisella foorumilla kuka tahansa pääsi osallistumaan konferenssiin julkaisemalla oman ideansa tai lukemalla ja kommentoimalla muiden osallistujien julkaisemia ideoita. Verrattuna esimerkiksi eurooppalaisiin kansalaispaneeleihin, joihin valittiin vain tietty määrä kansalaisia eri jäsenmaista, digitaalisen foorumin tarjoama osallistumisvaihtoehto oli avoimempi ja suuren yleisön saavutettavissa. EU:n demokraattisuutta ja kansalaisten osallistumista eurooppalaiseen demokratiaan on käsitelty tutkimuskirjallisuudessa laajasti, joten on kiinnostavaa tarkastella kansalaisten itsensä esittämiä näkemyksiä eurooppalaisen demokratian tulevaisuudesta ja haasteista. Digitaalinen foorumi tarjosi siis ainutlaatuisen tilaisuuden tarkastella kansalaisten mielipiteitä EU:n demokraattisuudesta.

Eurooppalaisen demokratian aihepiiri oli digitaalisen foorumin aktiivisin aihepiiri ideoiden, kommenttien ja tapahtumien yhteismäärällä mitattuna (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022a, 12). Eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistiin yhteensä 2538 ideaa ja kaikki aihepiirissä julkaistut ideat kerryttivät yhteensä 4557 kommenttia. Tapahtumia järjestettiin tässä aihepiirissä yhteensä 1020. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023c.) Digitaalisen alustan toisiksi aktiivisimmassa, ilmastonmuutoksen ja ympäristön aihepiirissä ideoita julkaistiin yhteensä 3746 kappaletta, aihepiirissä julkaistut ideat keräsivät yhteensä 3077 kommenttia ja tapahtumia järjestettiin 1164 kappaletta (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023d). Kolmanneksi aktiivisin oli muiden aiheiden aihepiiri, jossa julkaistiin 1915 ideaa, 2439 kommenttia ja 851 tapahtumaa (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2023e). Ideat ovat tiiviitä, enintään 1500 merkin pituisia tekstejä, joissa kansalaiset voivat ilmaista näkemyksensä itseään kiinnostavasta aiheesta. Ideaan voi myös liittää halutessaan kuvan tai asiakirjan. Eurooppalaisen demokratian aihepiirissä idean julkaisuvaiheessa sille pystyi halutessaan valitsemaan yhden neljästä kategoriasta, johon koki ideansa liittyvän: demokratian suojeleminen, kerro mielipiteesi EU:n toiminnasta, tiedotusvälineet tai disinformaatio. Suurin osa aihepiirin ideoista julkaistiin kategorioissa ”Kerro mielipiteesi EU:n toiminnasta” (1002 ideaa) ja ”Demokratian suojeleminen” (849 ideaa). Tiedotusvälineiden kategoriassa ideoita julkaistiin 105 ja disinformaation kategoriassa 16. Ilman kategoriaa ideoita julkaistiin 566.

Kunkin idean alla olevassa kommenttikentässä kansalaisilla oli mahdollisuus osallistua keskusteluun kommentoimalla omia ja muiden ideoita enintään 1000 merkin pituisilla kommenteilla. Muut käyttäjät voivat myös ilmaista kannatuksensa tai vastustuksensa muiden käyttäjien kommenteille klikkaamalla kommentin yhteydessä ollutta ylös tai alaspäin osoittavaa nuolta. Vaikka kaikissa eurooppalaisen demokratian aihepiirin ideoissa kommentteja julkaistiin yhteensä noin 4500, kommenttien määrä jakautui ideoissa epätasaisesti. Enimmillään kommentteja oli yhdessä ideassa 193, mutta suuressa osassa ideoita kommentteja ei ollut lainkaan.

Lisäksi foorumilla oli mahdollista seurata aihepiirejä tai yksittäisiä ideoita sekä ilmaista kannatuksensa antamalla idealle suosituksen. Ideoiden yhteydessä ilmoitettiin kunkin idean seuraajamäärä, mutta näissä oli vain vähän vaihtelua ja suurin osa yksittäisten ideoiden seuraajista koostui automaattisesti aihepiiriä seuranneista. Alustan osallistujat ovat toki voineet valita seuraavansa tiettyä, itseään kiinnostavaa ideaa aihepiirissä, jota he eivät muuten olleet valinneet seurata. Koska seuraajien määrä ideoissa oli kuitenkin varsin tasainen, vaikuttaisi yksittäisten ideoiden seuraamisen olleen hieman vähemmän käytetty alustan ominaisuus. Alustan interaktiivisuus ilmeni myös mahdollisuutena tarkastella muiden käyttäjien lisäämiä ideoita heidän henkilökohtaisessa profiilissaan sekä lähettämällä yksityisviestejä muille osallistujille. Alustan monikielisyys ja automaattiset käännökset mahdollistivat ideoiden ja kommenttien julkaisun ja lukemisen EU:n 24 virallisella kielellä. Vaikka alusta varoitti automaattisten käännösten epätäydellisyydestä, on monikielisyyden toteuttaminen automaattisten käännösten avulla kenties yksinkertaisin tapa mahdollistaa mahdollisimman monen eurooppalaisen osallistuminen. Automaattisten käännösten avulla on myös mahdollista sisällyttää kaikki ideat aineiston tarkasteluun huolimatta niiden alkuperäisestä julkaisukielestä.

Alustalle kirjautuessaan osallistujilta kysyttiin heidän sosiodemografisia tietojaan eli asuinmaata, koulutusta, ikää, sukupuolta ja ammattia. Tietojen antaminen oli vapaaehtoista, ja alustalle kirjautuneista 70,5 % täytti kysytyt tiedot. Kuitenkin viimeisen alustaraportin mukaan esimerkiksi noin 36 % osallistujista ei ilmoittanut tietoihinsa sukupuoltaan tai ikäänsä, eikä noin 41 % ilmoittanut koulutustaan tai ammattiryhmäänsä. Sosiodemografiset tiedot antavat vain osittaisen kuvan alustan käyttäjistä myös siksi, että alustalle oli mahdollista rekisteröityä myös järjestöprofiililla. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022g, 20.) Sosiodemografiset tiedot eivät kuitenkaan olleet näkyvillä käyttäjän julkisessa profiilissa, eikä alustan aktiivisuutta ole siis ulkopuolisena toimijana mahdollista tarkastella sosiodemografisten tietojen mukaan. Alustalla julkaistujen ideoiden tarkastelu laajemmin myös sosiodemografisten muuttujien avulla olisi ollut tutkimuksen kannalta mielenkiintoista, mutta anonymiteetistä ja tiedon saatavuuden rajoituksista johtuen analyysi keskittyy osallistujien ideoiden sisällön laadulliseen analyysiin.

Tulevaisuuskonferenssin alustaraportteihin on kuitenkin koostettu joitain tietoja alustan käytöstä sosiodemografisten tekijöiden mukaan. Tietoja alustan käytöstä ja käyttäjistä on kuvattu esimerkiksi viimeisessä alustaraportissa, joka kattaa koko ajanjakson, jolla foorumille on ollut mahdollista lisätä ideoita eli 19.4.2021–9.5.2022. Esimerkiksi osallistujien ilmoittamien asuinmaiden perusteella tarkasteltuna alustan aktiivisimmat käyttäjät ilmoittivat asuinmaansa olevan Saksa, Ranska ja Italia. Suomesta julkaistiin alustalle EU:n jäsenmaista yhdeksänneksi eniten, mutta väkilukuun

suhteutettuna suomalaiset olivat alusta viidenneksi aktiivisimpia käyttäjiä. (Euroopan tulevaisuuskonferenssi 2022g, 18.)

Koska ideoita on eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistu yli 2500, on aineisto rajattu sisältämään vain osa ideoista. Aineiston rajaamisen perustana ovat ideoiden saamat suositukset, jotka on ilmoitettu kunkin idean yhteydessä. Suositusten voi ajatella olevan ikään kuin useilla sosiaalisen median alustoilla käytössä olevat ”tykkäykset”. Kaikki eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistut ideat saivat yhteensä 16 586 suositusta, ja suosituimmilla neljällä idealla suosituksia on kullakin yli 600. Ideat on rajattu niiden saamien suositusten mukaan, sillä suositusten voi ajatella kuvaavan sitä, mitä ideoita muut osallistujat eniten kannattavat. Ideoiden saamat suositukset kuvaavat kuitenkin vain niiden muilta osallistujilta saamaa kannatusta, eikä niistä ole pääteltävissä ideoiden saamaa mahdollista vastustusta. Rajaamalla analyysiin suositelluimmat 250 ideaa voidaan kuitenkin sisällyttää analyysiin enemmän ideoita ja tarkastella laajemmin sitä, mitä eri teemoja osallistujat ovat nostaneet esiin eurooppalaiseen demokratiaan liittyen. Analyysiin sisällytettyjen ideoiden suositusten määrä vaihtelee enimmillään 1002 suosituksesta pienimmillään 6 suositukseen.

Aineisto on kerätty digitaaliselta foorumilta järjestämällä ensin eurooppalaisen demokratian aihepiirissä julkaistut ideat niiden saamien suositusten mukaan. Idea-aineisto on kerätty tästä järjestyksestä siten, että aineistoon on sisällytetty 250 suositelluinta ideaa. Aineistoon on sisällytetty kaikissa neljässä kategoriassa sekä ilman kategoriaa julkaistut ideat. Aineiston käsittelyn helpottamiseksi idea-aineisto on kerätty tulevaisuuskonferenssin digitaaliselta foorumilta Excel-taulukoihin. Taulukoihin on koottu kustakin ideasta sen otsikko, sisältö, linkki digitaaliselle foorumille, idean julkaisijan käyttäjänimi ja idean julkaisuaika sekä idean saamien suositusten määrä. Seuraavaksi esittelen tarkemmin aineiston analyysimenetelmän sekä aineiston luokittelun aineistolähtöisesti muodostetun koodausrungon avulla.

4.2. Laadullinen sisällönanalyysi

Kansalaisten julkaisemista ideoista koostuvan aineiston analysoimisessa hyödynnetään laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysiä voidaan pitää perusanalyysimenetelmänä, jolla voidaan analysoida monia erityyppisiä kirjallisessa muodossa olevia aineistoja. Laadullinen tutkimus voidaan jakaa kahteen ryhmään, joista toiselle ryhmälle tyypillistä on, että analyysiä ohjaa määritelty teoreettinen tai epistemologinen asemointi. Toiselle ryhmälle – johon myös laadullinen sisällönanalyysi voidaan luokitella – on sen sijaan tyypillistä, ettei analyysiä ohjaa mikään tietty epistemologinen asetelma. Sisällönanalyysi on yksi tekstianalyysin muoto, jossa ”etsitään tekstin

merkityksiä". (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78; 87.) Sisällönanalyysin keskiössä ovat ne aiheet ja teemat, joista aineisto kertoo. Esimerkiksi kielellisiä ilmaisuja tai asioiden ilmaisumuotoja ei huomioida sisällönanalyysissä. (Vuori 2021.) Tässä tutkimuksessa tarkastelen laadullisen sisällönanalyysin avulla sitä, mitä eurooppalaiseen demokratiaan liittyviä asioita julkaistuissa ideoissa nostetaan esiin eli ideoiden sisältöä.

Laadullinen sisällönanalyysi voidaan erottaa sisällön erittelystä, jossa aineistoa käsitellään määrällisen analyysin keinoin (Vuori 2021). Laadullinen sisällönanalyysi ja sisällönerittely eroavat toisistaan siinä, miten sisältöä kuvataan: sisällön erittelyssä sisältöä kuvataan määrällisesti, kun taas sisällönanalyysissä sisällön kuvaus on sanallista. Sisällönanalyysi ja sisällön erittely voivat antaa aineistosta erilaisen kuvan, mutta analyysin tulosten kannalta ne voivat myös täydentää toisiaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78; 87–89.) Tutkimuksessani tarkastelenkin ideoita varsinaisen laadullisen sisällönanalyysin lisäksi sisällön erittelyn keinoin tiiviisti myös määrällisessä muodossa. Tarkastelemalla ideoita myös määrällisesti tarjoan tiiviin kuvauksen siitä, mitkä teemat alustalla julkaistuissa ideoissa esiintyvät eniten.

Laadullisen analyysin kuvataan usein olevan joko yksittäisestä havainnosta yleiseen johtavaa eli induktiivista, tai yleisestä yksittäiseen liikkuvaa eli deduktiivista. Induktiivista lähestymistapaa on kutsuttu myös aineistolähtöiseksi analyysiksi. Toisin kuin teorialähtöisessä analyysissä, missä teorialla on ohjaava rooli, aineistolähtöisen analyysin perusideana on se, ettei analyysiyksiköitä määritetä etukäteen. Aineistolähtöisen analyysin tulisi periaatteessa olla täysin irrallaan teoriasta ja perustua puhtaasti tutkimusaineistosta havaittuihin seikkoihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80–81.) Myös aineiston koodaaminen voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti: aineiston jäsentämisessä pyritään irrottautumaan aiemmista käsitteistä ja perustamaan aineiston koodaaminen vain aineistosta tehtyihin havaintoihin, joista muodostuvat koodausrungon ala- ja yläluokat. (Juhila 2021.)

Aineistolähtöistä analyysiä on kritisoitu muun muassa siitä, ettei puhtaasti aineistolähtöisen analyysin toteuttaminen ole mahdollista. Kritiikin taustalla on ajatus siitä, ettei puhtaasti teoriavapaita havaintoja ole olemassa, vaan havaintoja ja niiden tekemistä ohjaavat aina tutkijan omat valinnat esimerkiksi tutkimusasetelmaan, tutkimusmenetelmään ja käsitteisiin liittyen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.) Esimerkiksi tutkimuskysymykset ohjaavat jo sitä, mitä aineiston osia pidetään kiinnostavina tai oleellisina, jolloin täysin aineistolähtöinen ote ei ole mahdollinen. Aineistolähtöisen koodausrungon muodostamista on kuitenkin pidetty sopivana erityisesti silloin, kun aineistoa halutaan kuvata mahdollisimman yksityiskohtaisesti. (Schreier 2012, 87.) Tässä tutkimuksessa aineistolähtöisellä laadullisella sisällönanalyysillä pyritäänkin antamaan mahdollisimman paljon tilaa kansalaisten esittämille näkemyksille, ja siksi aineiston koodaaminen toteutetaan aineistolähtöisesti, ilman ennalta määriteltyjä kategorioita.

Laadullisen sisällönanalyysin systemaattisuus ja objektiivisuus perustuvat sen toteuttamista varten luotuun koodaukseen. Koodauksen avulla aineistosta tunnistetaan ja nimetään sisällöllisiä elementtejä, ja sen avulla aineisto voidaan käydä huolellisesti ja systemaattisesti läpi. (Vuori 2021.) Koska jokainen materiaalin osa luokitellaan, vältytään tiettyjen osien huomiotta jättämiseltä, eli aineistoa analysoidaan systemaattisesti ja kokonaisvaltaisesti. Schreierin mukaan sisällönanalyysin systemaattisuus toteutuu myös siinä, että analyysi sisältää aina samat kahdeksan vaihetta. Laadullisen sisällönanalyysin kahdeksaksi vaiheeksi on nimetty:

1. Tutkimuskysymyksen määrittäminen
2. Aineiston valinta
3. Koodausrungon muodostaminen
4. Aineiston jakaminen koodausyksiköihin
5. Koodausrungon testaaminen
6. Koodausrungon arviointi ja muokkaaminen tarvittaessa
7. Varsinaisen analyysin toteuttaminen
8. Tulosten tulkinta ja esittäminen. (Schreier 2012, 5–6.)

Poiketen joistain muista laadullisen analyysin menetelmistä, laadullinen sisällönanalyysi pienentää aineiston määrää. Laadullisessa sisällönanalyysissä keskitytään niihin aineiston osiin, jotka ovat tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia, ja tutkimuskysymysten kannalta epäoleellinen tieto karsitaan pois. (Schreier 2012, 7–8.) Erityisesti koodausvaiheessa aineisto ikään kuin yksinkertaistuu ja samanaikaisesti se saatetaan hallittavampaan muotoon (Juhila 2021). Analyysin myötä idea-aineistosta on siis saatu tiiviimpi kokonaisuus, mutta toisaalta koodauksen myötä aineistosta muodostuu uudenlainen kokonaisuus, josta voidaan tehdä havaintoja osallistujien näkemyksistä.

Laadullista sisällönanalyysiä on kritisoitu muun muassa sen keskeneräisyydestä. Analyysin perustana oleva koodaus on yksi työvaiheista, jolla aineistoa jäsennetään ja siitä tehtyjä havaintoja ryhmitellään. Tämän ryhmittelyn tuloksena muodostunut jäsennelty aineisto ei kuitenkaan ole itsessään analyysin tulos, vaan sen pohjalta tulisi esittää johtopäätöksiä, jotka kertovat tutkimuskohteesta jotakin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87; Vuori 2021.) Koodauksen pohjalta tehdyn luokittelun lisäksi analyysin ja johtopäätösten avulla voidaankin saavuttaa ymmärrys siitä, mikä aineistossa on kiinnostavaa, ja mitä se kertoo tutkitusta ilmiöstä.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvaavat aineistolähtöisen analyysin etenemistä aineiston pelkistämisestä ryhmittelyyn ja havaintojen yhdistämiseen alaluokiksi, jotka edelleen yhdistellään yläluokiksi. Aineiston pelkistämisessä aineistosta rajataan tarkasteltavaksi tutkimuskysymyksen kannalta oleelliset osat. Pelkistetty aineisto kootaan ryhmiksi havaintojen samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien perusteella. Näiden ryhmien perusteella muodostuvat alaluokat, jotka nimetään luokan sisältöä kuvaavasti. Alaluokkia voidaan yhdistellä edelleen laajemmiksi kokonaisuuksiksi eli

yläluokiksi, joita voidaan edelleen aineistosta ja sen muodosta riippuen yhdistää pääluokiksi. Viimeisenä vaiheena on aineiston käsitteellistäminen, eli teoreettisten käsitteiden muodostaminen tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91–93.) Välttämättä analyysin tavoitteena ei kuitenkaan tarvitse olla ilmiön abstrakti kuvaus: analyysillä voidaan myös hahmottaa esimerkiksi sitä, millä tavoin erilaisia ilmiöitä kuvataan aineistossa (Vuori 2021).

Myös esimerkiksi Schreier (2012) on esitellyt erilaisia tapoja toteuttaa koodausrungon rakentaminen aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen koodausrunko voidaan muodostaa esimerkiksi asteittain tiivistämällä aineistoa, subsumptiolla, vertailuun perustuvilla keinoilla tai grounded theory -menetelmästä sovitellusti. (Schreier 2012, 88.) Tässä tutkimuksessa koodausrungon muodostaminen muistuttaa eniten aineiston asteittaista tiivistämistä, joka on melko yhtäläinen Tuomen ja Sarajärven esittämän aineistolähtöisen analyysin kuvauksen kanssa. Koodausrungon muodostaminen asteittain tiivistämällä etenee neljässä vaiheessa: ensin aineistosta huomioidaan kaikki tutkimuksen kannalta oleelliset havainnot, ja toiseksi havainnoista poistetaan epäoleelliset seikat. Kolmanneksi tehtyjä havaintoja verrataan toisiinsa ja luodaan yleisempi kuvaus samankaltaisista havainnoista. Viimeisessä vaiheessa tehdyille havaintojen kokonaisuuksille muodostetaan kategoria ja sen määritelmä. (Schreier 2012, 110.)

Koodausrungon muodostamisessa tulisi Schreierin mukaan kiinnittää huomiota muun muassa neljään seikkaan: yksiulotteisuuteen, poissulkevuuteen, täydellisyyteen sekä saturaatioon. Yksiulotteisuuden kriteerillä tarkoitetaan, että jokaisen kategorian tulisi sisältää vain tiettyjä, samanlaisia havaintoja. Alakategorioiden tulisi olla toisensa poissulkevia, eli sama havainto tulisi voida sijoittaa vain yhteen alakategoriaan. Täydellisyydellä viitataan siihen, että jokainen havainto tulisi pystyä sijoittamaan johonkin koodausrungon kategoriaan. Saturaatiolla puolestaan viitataan siihen, ettei koodausrunko sisällä tyhjiä kategorioita, vaan jokaiseen kategoriaan tulisi sijoittaa jokin idea. (Schreier 2012, 71–78.)

Aineistolähtöisessä laadullisessa sisällönanalyysissä koodausrungon arvioinnissa tulisi erityisesti huomioida se, että koodausrunko kattaa kaikki aineiston osat sekä se, että muodostetut kategoriat ovat toisensa poissulkevia. Myös kategorioiden määrä olisi hyvä pitää järkevänä ja arvioida muun muassa sitä, onko tarpeen muodostaa yläkategorialle alakategorioita, jos alakategorioita muodostuisi vain yksi. Myös ”Muut” -kategoria on hyvä pitää mukana koodausrungon luomisessa, kaikilla koodausrungon hierarkian tasoilla. Sen alle voi koostaa sellaisia ideoita, jotka eivät suoraan asetu koodausrungon muihin kategorioihin. Aineistolähtöisessä koodausrungossa Muut-kategorian alle voidaan myös sijoittaa sellaisia ideoita, jotka esiintyvät aineistossa vain kerran ja joista ei olisi muuten tarpeen muodostaa omia kategorioitaan. (Schreier 2012, 92–93.)

Aineiston koodaamista varten tulisi ensin määrittää analyysiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana, lause tai useiden lauseiden muodostama ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91). Aineisto jaetaan siis segmentteihin, jotka sijoitetaan koodausrungon kategorioihin. Segmenttien tulisi olla sen kokoisia, että jokainen segmentti voidaan sijoittaa yhteen alakategoriaan. Aineiston segmentoinnin avulla myös varmistetaan koko aineiston huomiointi analyysissä. (Schreier 2012, 127.) Kansalaisten ideoista koostuva aineisto on luonnostaan jakautunut erilaisiin yksiköihin eli ideoihin. Koska yksi idea saattaa kuitenkin sisältää useampia eri teemoihin liittyviä ehdotuksia eurooppalaiseen demokratiaan liittyen, on aineisto jaoteltu koodausyksiköihin perustuen yksittäisiin lauseisiin tai virkkeisin, jotka ilmaisevat sitä, miten osallistuja haluaisi parantaa tai muuttaa eurooppalaista demokratiaa. Tällä tavoin saadaan huomioitua idean sisällä esiintyvät eurooppalaisen demokratian eri ulottuvuuksiin liittyvät näkemykset.

Aineistolähtöisessä laadullisessa sisällönanalyysissä ei ole etukäteen määritelty aineiston pohjalta muodostuvien alaluokkien, yläluokkien tai pääluokkien määrää tai järjestystä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 93). Tutkimuksen koodausrunko muodostettiin aineistolähtöisesti tutkimuskysymyksen pohjalta: ideoista tarkasteltiin sellaisia lauseita tai ilmaisuja, jotka kertovat siitä, miten kansalaiset haluaisivat muuttaa eurooppalaista demokratiaa, tai mitä muutoksia kansalaiset näkevät tarpeellisina, jotta EU:n demokratia toimisi paremmin. Näistä havainnoista etsittiin samankaltaisuuksia, joiden perusteella havaintoja ryhmiteltiin alakategorioihin. Alakategorioiden perusteella muodostuivat pääkategoriat, joista johdettiin edelleen koko havaintoluokkaa kuvaavat yläkategoriat.

Kansalaisten ideoista tehtyjen havaintojen perusteella muodostettiin viisi pääkategoriaa: 1. EU:n instituutiot ja niiden päätöksenteko, 2. Eurooppalainen yhtenäisyys, 3. Vaalit ja eurooppalaiset puolueet, 4. Kansalaisten osallistuminen, ja 5. EU:n integraatio. Näiden lisäksi koodausrungon luomisessa sekä analyysin aikana hyödynnettiin ”Muut” kategoriaa, jonka alle sijoitettiin yksittäiset eurooppalaiseen demokratiaan liittyvät ideat, jotka eivät välttämättä sopineet muiden kategorioiden alle. Aineiston pohjalta muodostettu koodausrunko on kuvattu alla.

Aineiston koodausrunko

1. EU:n instituutiot

Euroopan komissio

Komission puheenjohtajan valinta
Komissaarien valinta
Komission kokoonpano
Komission lainsäädäntävalta
Komission rooli
Komissiosta toimeenpaneva/hallitus

Euroopan parlamentti

Parlamentin rooli

Parlamentin sijainti

Parlamentin kokoonpano

EU:n neuvosto

Neuvoston hävittäminen

Neuvostosta neuvoa-antava

Neuvoston kokoonpano

Yksimielisyyspäätökset

Eurooppa-neuvosto

Euroopan unionin tuomioistuin

Alueiden komitea

Instituutioiden muutokset

EU:n presidentti tai pääministeri

Kaksikamarinen järjestelmä

Instituutioiden nimet

Kaikkien instituutioiden valinta

suorilla vaaleilla

EU:n päätöksenteon laatu

Avoimuus

Subsidiariteetti

Tehokkuus

Huolellisuus

Vaikutusten arviointi

Suhteellisuus

Päättäjien osaaminen

Päätöksenteon valvonta

Kansalaisten osallistumisen vaikutukset ja vastuu kansalaisille

EU:n päätöksenteon osallisuus

Nuorten rooli

Alueiden rooli

Aliedustetut ryhmät

Dialogi kansalaisyhteiskunnan kanssa

2. Eurooppalainen yhtenäisyys

Kansa tai kansalaisuus

Eurooppalainen kansalaisuus

Eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen

Kansalaisten oikeudet

Yhteinen eurooppalainen media

Yhteinen kieli

Englanti

Esperanto

Latina

Monikielisyyden tukeminen

Jokin muu, määrittelemätön kieli valittava

Yhteiset arvot ja niiden turvaaminen

Jäsenmaiden sitoutuminen

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Polarisaation torjunta

Disinformaatio

Eurooppa-päivä

Neuvoston puheenjohtajamaan kansallis- tai itsenäisyyspäivän juhlistaminen

3. Vaalit ja eurooppalaiset puolueet

Äänioikeus

Äänioikeus muissa jäsenmaissa

Äänioikeuden ikäraja

Kolmansien maiden kansalaisten äänioikeus

Vaalien eurooppalaistaminen

Ylikansalliset vaalilistat

Kansallisten vaalien synkronointi

Yhteinen EU:n vaalilaki

Ehdokasasettelu

Eurooppalaiset puolueet

Järjestöt

Ikäraja

Sotilaat

Äänestystavat

Eurooppalaiset puolueet

4. Kansalaisten osallistuminen

Uusien osallistumisalustojen tai -väylien luominen

Digitaaliset alustat ja sähköinen osallistuminen

Konferenssista pysyvä osallistumisväylä

Kansalaiskokoukset tai -paneelit

Kansalaisdialogi

Muut, määrittelemättömät uudet osallistumismahdollisuudet

Eurooppalainen kansalaisaloite

Kansanäänestykset

Osallistumismahdollisuuksien tukeminen

Koulutus

Kansalaisten tietämys

5. EU:n integraatio

Integraation syventäminen

Liittovaltiokehitys

Konfederaatio

EU:n perustuslaki

EU:n perussopimusten muuttaminen

Kansalaisten päättäminen integraatiosta

EU:n toimivalta

6. Muut

Perheiden rooli demokratiassa

Rikollisuuden ja korruption torjunta

Euratom

Itsemääräämisoikeus

EU:n laajentuminen

Työntekijöiden oikeudet

Kategoriaan EU:n instituutiot ja niiden uudistaminen sisällytettiin ideat, joissa toivottiin EU:n instituutioiden ja niiden päätöksenteon muuttamista tai uudistamista. Kategoriaan sijoitettiin Euroopan komissiota, parlamenttia, neuvostoa tai muita instituutioita koskevia muutoksia käsittelevät ideat, sekä EU:n päätöksentekoa koskevat ideat. Instituutioita koskevissa ideoissa käsiteltiin muun muassa niiden roolia, toimivaltaa ja kokoonpanoa. Useat ideat sisälsivät ehdotuksia esimerkiksi parlamentin oikeudesta ehdottaa lainsäädäntöä, kaksikamarisen järjestelmän luomisesta tai yksimielisyyspäätöksistä luopumisesta. Ideoissa toivottiin myös muutoksia komission puheenjohtajan ja komissaarien valintaan, sekä kokonaan uuden EU:n johtoroolin luomista. Instituutioiden kategoriaan sijoitettiin myös ne toiveet, jotka toivoivat selkeyttä EU:n pääasiallisen sijainnin suhteen, oli se sitten Brysselissä tai Strasbourgissa. EU:n päätöksentekoon liittyvissä ideoissa mainittiin esimerkiksi yksimielisyyspäätösten poistaminen ja enemmistöpäätösten laajempi hyödyntäminen EU:n päätöksenteossa, sekä päätöksenteon laatuun ja osallisuuteen liittyviä seikkoja.

EU:n yhtenäisyys nousi yhdeksi kategoriaksi, jonka alle sijoitettiin ideat liittyen yhteiseen kieleen, eurooppalaisen median luomiseen, yleisesti Eurooppa-henkeä ja sen kehittämistä korostavat ideat, ideat liittyen yhteisiin arvoihin ja niiden suojaamiseen, sekä eurooppalaisen kansalaisuuden kehittämiseen. Eurooppalaisten arvojen suojaamisen alakategoriaan sijoitettiin myös disinformaatioon ja sen torjumiseen liittyvät ideat, sillä niiden voidaan katsoa liittyvän eurooppalaisen yhtenäisyyden tai arvojen suojaamiseen ulkopuoliselta vaikuttamiselta.

Vaalien ja eurooppalaisten puolueiden kategoriaan sijoitettiin ideat, jotka liittyivät sekä äänestäminen ja äänioikeuteen, että vaalien institutionaaliseen puoleen liittyvät seikat, esimerkiksi ylikansallisten vaalilistojen käyttö ja vaalien synkronointi jäsenmaissa. Koska ideoissa esitetyt uudistukset, esimerkiksi koskien ylikansallisia vaalilistoja ja ehdokasasettelua sekä myös kansalaisten äänestämistä, linkittyvät vahvasti poliittisten puolueiden toimintaan, päätettiin puolueisiin liittyvät ideat sijoittaa tähän kategoriaan. Puolueisiin liittyvät ideat käsittelivät niiden roolia vaaleissa sekä yleisemmin poliittisen järjestelmän osana.

Kansalaisten osallistumisen ja kuulemisen alle kertyneet ideat liittyivät suurelta osin kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen ja vakiinnuttamiseen, sekä heidän näkemystensä kuulluiksi saattamiseen EU:n päätöksenteossa. Kansalaisten osallistumista parantamaan ehdotettiin esimerkiksi eurooppalaisen kansalaisaloitteen muuttamista, kansanäänestysten järjestämisen oikeuden myöntämistä EU:lla, ja erilaisia pysyviä rakenteita esimerkiksi kansalaispaneeleille ja verkko-osallistumiselle. Kategoriaan sijoitettiin myös ideat, jotka liittyivät kansalaisjärjestöihin rooliin väylänä kansalaisten osallistumiselle. Lisäksi kategoriaan päätyivät yleisemmin kansalaisten osallistumisen tukemiseen kannustavat ideat, joissa ehdotettiin esimerkiksi kansalaistaitojen opettamista kouluissa ja kansalaisten EU-tietämyksen lisäämistä.

Viidenteen kategoriaan EU:n integraatioon sisältyvissä ideoissa ehdotettiin suurimmaksi osaksi EU:n liittovaltiokehityksen edistämistä. Ideoissa esitettiin paljolti erilaisia näkemyksiä EU:n liittovaltiokehityksen edistämisestä, sekä muutamia kriittisempiä näkemyksiä integraation rajoittamisesta ja kansalaisten oikeudesta tulla kuulluiksi integraatiosta päätettäessä. Integraation kategoriaan sijoittuivat myös ideat, joissa käsiteltiin EU:n toimivaltaa ja sen lisäämistä.

”Muut” kategorian alle sijoitetut ideat liittyivät spesifeihin EU-politiikan aloihin, kuten avaruuspolitiikkaan, Katalonian itsemääräämisoikeuteen, perheiden rooliin demokratiassa tai Euratomin hajottamiseen. Toisaalta ideoissa ehdotettiin esimerkiksi yhteisiä sääntöjä rikollisuuden ja korruption torjumiseksi. Seuraava luku sisältää yllä esitetyn koodausrungon avulla toteutetun ideoiden analyysin.

5. ANALYYSI

Seuraavat alaluvut muodostavat tutkielmani analyysiosuuden. Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla julkaistut ideat on analysoitu teemoittain, ja kunkin teeman analyysi on esitetty omassa alaluvussaan. Ideoiden koodauksen perusteella muodostetut viisi pääkategoriaa on analysoitu niiden suuruusjärjestyksessä: eniten havaintoja tehtiin pääkategoriassa ”EU:n instituutiot”, ja vähiten pääkategoriassa ”EU:n integraatio”. Esittelen jokaisen kategorian keskeisimmät havainnot, eli sen, miten tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla osallistuneet haluaisivat muuttaa eurooppalaista demokratiaa ja miten he perustelevat ajatuksiaan.

Taulukko 1. kuvaa aineiston jakautumista eri pääkategorioihin määrällisesti sekä jokaisessa kategoriassa eniten esiintyneen teeman. Koska saman idean sisällä on voinut esiintyä useita eri analyysiyksiköitä, jotka on sijoitettu eri alakategorioihin, voi yksi idea olla sijoittunut useamman eri pääkategorian alle. Taulukko kuvastaa siis sitä, kuinka monesta ideasta havaintoja on tehty yhdessä pääkategoriassa.

Taulukko 1. 250 suosituimmasta ideasta tehtyjen havaintojen jakautuminen pääkategorioittain.

Pääkategoria	Ideoiden määrä	Eniten havaintoja kategoriassa
EU:n instituutiot	111	Euroopan parlamentti
Eurooppalainen yhtenäisyys	46	Yhteinen kieli
Vaalit ja eurooppalaiset puolueet	39	Ylikansalliset vaalilistat
Kansalaisten osallistuminen	33	Uusien osallistumisalustojen tai -väylien luominen
EU:n integraatio	30	Liittovaltiokehitys
Muut	19	Katalonian asema

Huomattavasti eniten havaintoja tehtiin EU:n instituutioita ja niiden uudistamista koskien, ja muiden kategorioiden osalta havaintojen määrä jakautui hieman tasaisemmin. Kaikissa kategorioissa tehtiin kiinnostavia havaintoja siitä, miten digitaalisella foorumilla osallistuneet haluaisivat muuttaa eurooppalaista demokratiaa ja millaisia muutoksia he kokivat EU:n demokraattisen järjestelmän kaipaavan.

5.1. EU:n instituutiot

EU:n instituutioita koskevat ideat ja havainnot muodostivat selkeästi suurimman joukon suosituimmista 250 ideasta eurooppalaisen demokratian aihepiirissä. Tähän kategoriaan koodattiin yhteensä 111 ideaa, joista useammasta tehtiin havaintoja eri alakategorioihin. Kategoriaan sisältyivät ideat, jotka liittyivät Euroopan komissioon, parlamenttiin tai neuvostoon, sekä yleisemmin EU:n instituutioita tai niiden uudistamista käsittelevät ideat. Lisäksi kategoriaan sisältyivät ideat koskien EU:n päätöksentekoa, joissa eniten esillä oli yksimielisyysperiaatteen poistaminen neuvoston päätöksenteosta.

EU:n instituutioiden kategoriassa Euroopan komissioon, esimerkiksi sen rooliin tai kokoonpanoon liittyviä havaintoja tehtiin yhteensä 28. Havainnoista 14 liittyi komission puheenjohtajan valintaan. Osassa havainnoista komission puheenjohtajan valinta haluttiin keskittää kansalaisten käsiin: kansalaisille toivottiin valtaa valita komission puheenjohtaja esimerkiksi suorilla vaaleilla (ideat 24; 77; 83; 118; 161). Kansalaisten oikeutta valita komission puheenjohtaja perusteltiin esimerkiksi sillä, ettei nykyinen järjestelmä ole riittävän demokraattinen (77; 83). Lisäksi muutoksen perusteltiin edistävän eurooppalaisen ”demoksen” muodostumista, sekä mahdollisesti lisäävän kansalaisten kiinnostusta eurooppalaisiin teemoihin ja kysymyksiin. Kansalaisten valitsemalla komission puheenjohtajalla olisi myös vahvempi legitimiteetti. (24.) Toisessa osassa ideoista komission puheenjohtajan valinta haluttiin parlamentin käsiin (13; 37; 89; 128; 170; 239). Parlamentin valta nimetä komission puheenjohtaja vahvistaisi eurooppalaisen demokratian parlamentaarisuutta ja lisäisi komission vastuuta parlamentille (239).

Kolmessa ideassa (19; 140; 149) ehdotettiin vuodesta 2014 alkaen europarlamenttivaaleissa käytössä olleen kärkiehdokasjärjestelmän vahvistamista: ideassa 140 toivottiin kärkiehdokasjärjestelmän vakiinnuttamista komission puheenjohtajan valinnassa, ja ideassa 149 toivottiin kärkiehdokasjärjestelmän vahvistamista kiinnittäen samalla huomiota erityisesti eurooppalaisen puoluejärjestelmän kehittämiseen. Esimerkiksi ideassa 19 kärkiehdokasjärjestelmää ja komission puheenjohtajan valintaa perusteltiin seuraavanlaisesti:

> ”Kärkiehdokasjärjestelmä tulisi elvyttää ja pitää käytössä, sillä se tuo komission puheenjohtajan valintaan lisää läpinäkyvyyttä, vastuullisuutta sekä näkyvyyttä. Jokaisen kärkiehdokkaan tulisi osallistua EU:n laajuiseen vaalikampanjaan tullakseen riittävän tunnetuksi EU:n laajuisesti ja saavuttaakseen demokraattisen legitimiteetin. Tällä ratkaisulla kansalaiset näkisivät jokaisen eurooppalaisen puolueen ”kasvot” europarlamenttivaalien aikana, ja lievennettäisiin näkemystä Euroopan komissiosta

valitsemattomista byrokraateista koostuvana toimielimenä, sekä kurottaisiin kiinni EU:n ja kansalaisten välistä kuilua." (19.)[1] Käännös: A.L.

Koko Euroopan komission kokoonpanoa ja komissaarien valintaa käsitteleviä havaintoja tehtiin yhteensä kahdeksan (37; 128; 140; 195; 227; 239). Ideoissa haluttiin muun muassa siirtää komissaarien nimeäminen parlamentin vastuulle, joka nimeäisi komissaarit komission puheenjohtajan ehdotuksesta. Uudistuksen perusteltiin varmistavan, että komissaarit edustavat EU:n yhteistä intressiä. (128.) Ideassa 239 komissaarien nimeämisen vastuu haluttiin antaa komission puheenjohtajalle, jonka tekemät nimitykset parlamentti hyväksyisi. Uudistus vahvistaisi eurooppalaista demokratiaa varmistamalla komission olevan toiminnastaan vastuussa parlamentille. (239.) Ideassa 37 komission kokoonpanon päättäisi parlamentti, mutta jokaiselle jäsenmaalle jäisi oikeus nimetä kaksi komissaariehdokasta. Näiden ehdokkaiden joukosta komission puheenjohtaja valitsisi omat ehdokkaansa, jotka parlamentin tulisi hyväksyä. (37.)

Myös komissaarien määrään toivottiin muutoksia: määrä haluttiin rajata esimerkiksi enintään kahteen kolmasosaan nykyisestä (37), enintään 18 komissaariin (239) tai komissaarien määrä haluttiin antaa yksinomaan komission puheenjohtajan päätettäväksi (195). Komissaarien valinnalle tai nimeämiselle ehdotettiin myös erilaisia, yksityiskohtaisempia vaihtoehtoja. Esimerkiksi ideassa 140 ehdotettiin, että komissaarit nimettäisiin Euroopan parlamentin vaaleissa parlamenttiin valituiksi tulleiden, eniten ääniä saaneiden edustajien joukosta. Ajatusta perusteltiin sillä, että näin toimitaan myös useissa kansallisissa parlamenteissa: hallitus muodostetaan parlamenttiin vaaleilla valituista edustajista. (140.) Toisessa ideassa esitettiin samankaltainen näkemys: europarlamenttivaaleissa eniten ääniä saaneet puolueet nimeäisivät komissaariehdokkaansa, joiden valinnasta komissaariksi muut parlamentin poliittiset ryhmät äänestäisivät. Järjestelmän uudistamisen perusteltiin varmistavan paremmin sen, etteivät komissaarit aseta etusijalle kansallisia intressejään. Lisäksi uudistus antaisi kansalaisille suuremman roolin äänestäjinä, sillä he äänestäisivät edustajistaan sekä parlamenttiin että epäsuorasti myös komissioon. (227.)

Komission puheenjohtajan valinta sekä komission kokoonpano nostivat esiin useita, melko konkreettisiakin ehdotuksia järjestelmän uudistamiseksi. Komission puheenjohtajan valinta oli esillä useassa ideassa, mutta vain muutamassa mainittiin kärkiehdokasjärjestelmä tai sen uudistaminen. Kenties tämä kertoo siitä, että komission puheenjohtajan valintaan toivottaisiin laajemmin uudistusta: esimerkiksi päätösvallan antamista kansalaisille, joko suoraan tai epäsuorasti parlamentin kautta.

[1] "The lead candidate system should be revived and maintained, allowing for more transparency, accountability and visibility when choosing the European Commission's President. Each Spitzenkandidat should participate in an EU-wide electoral campaign to gain sufficient public outreach across the continent and democratic legitimacy. This solution will allow citizens to see the 'face' of every European party during the European Elections, reduce the perception of the European Commission as a body dominated by 'unelected bureaucrats' and bridge the gap between the EU and its citizens." (19.)

Toiveet komission puheenjohtajan valinnan uudistamisesta voivat olla osoitus myös nykyisen järjestelmän toimimattomuudesta erityisesti, kun kärkiehdokasjärjestelmä sivuutettiin vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa.

Toinen osuus komissioon liittyvistä havainnoista keskittyi sen rooliin ja toimivaltaan. Useassa ideassa toivottiin komissiosta virallisesti EU:n hallitusta tai toimeenpanevaa elintä (2; 37; 67; 71; 118). Osassa ideoista toivottiin komission ja parlamentin välisen vastuun toteutumisen selkeyttämistä (29), sekä parlamentille oikeutta ilmaista epäluottamuksensa komission puheenjohtajalle, yksittäiselle komissaarille tai koko komissiolle (37). Komission haluttiin myös olevan poliittisempi, vähemmän teknokraattinen, sekä edustavan koko EU:n yhteistä intressiä (37). Komission poliittisuus mainittiin myös ideassa 67, jossa toivottiin komissiosta tehtävän virallisesti EU:n hallitus, mitä se jo epävirallisesti on (67). Ideoissa komission roolin muuttamista perusteltiin myös ”täysipainoisen eurooppalaisen demokratian luomisella” (71) ja ”paremman, demokraattisemman unionin olevan mahdollinen” muutamalla tarvittavalla uudistuksella (118).

Yhdessä ideassa korostettiin sitä, että komissio kaipaisi uudistamista ja ettei sille tulisi antaa lisää toimivaltaa, sillä se ei ole vaaleilla valittu toimielin (211). Myös ideassa 201 ehdotettiin komission painoarvon pienentämistä EU:n päätöksenteossa poistamalla neuvostossa tarve yksimielisyydelle, jos komissio on antanut päätöksestä negatiivisen näkemyksen (201). Kahdessa ideassa sen sijaan toivottiin lainsäädäntävallan keskittämistä komissiolle. Näkemystä perusteltiin muun muassa sillä, että ilman yksinoikeutta ehdottaa lainsäädäntöä komissio menettäisi poliittisen merkityksensä, eikä komission heikentäminen hyödyttäisi Eurooppaa millään tavalla (76). Toisessa ideassa komissiosta väitettiin tulevan ”kääpiö” tai ”tehoton kone”, jos komission yksinomainen oikeus ehdottaa lainsäädäntöä poistettaisiin (89).

Komission rooliin tai toimivaltaan liittyvät ideat heijastelevat ehkä sitä epäselvyyttä EU:n instituutioiden nykyisessä asetelmassa, jossa EU:lla ei ole hallitusta tai toimeenpanevaa instituutiota, mutta jonka roolin komissio kuitenkin periaatteessa täyttää. Komission roolin ”virallistaminen” EU:n hallitukseksi voisi selkeyttää EU:n instituutioiden välisiä suhteita ja helpottaa asetelman ymmärrettävyyttä kansalaisten näkökulmasta. Erityisesti jos komission kokoonpano sidottaisiin europarlamenttivaalien tuloksiin voitaisiin luoda selkeämpää hallitus-oppositio-asetelmaa. Opposition ja hallitus-oppositio-asetelman puutteen EU:n nykyisestä järjestelmästä on tulkittu olevan osa EU:n demokratiavajetta (esim. Mair & Thomassen 2010), ja kärkiehdokasjärjestelmästä huolimatta ongelmalliseksi on tulkittu se, ettei europarlamenttivaalien tulos kytkeydy ”EU:n hallituksen” muodostamiseen (Thomassen 2016, 547). Tätä yhteyttä sekä hallitus-oppositio-asetelmaa vahvistamalla voitaisiin siis vaikuttaa EU:n demokratiavajeeseen. Komission toimivallan laajuuteen liittyviä ideoita oli melko vähän, mikä ehkä kertoo siitä, ettei komission roolissa sen

suhteen koeta olevan suuria epäkohtia tai epäsuhtaisuuksia. Sen sijaan Euroopan parlamentin toimivaltaan toivottiin keskeisiä muutoksia.

Euroopan parlamenttia koskevia ehdotuksia oli yhteensä 31 ideassa. Ehdottomasti eniten toivottiin parlamentille annettavan oikeus ehdottaa lainsäädäntöä, mitä toivottiin yhteensä 21 ideassa (4; 7; 9; 10; 13; 15; 29; 40; 48; 66; 71; 161; 162; 170; 190; 192; 209; 211; 217; 237; 247). Parlamentin oikeutta tehdä lakialoitteita perusteltiin muun muassa sillä, että parlamentti on ainoa demokraattisesti valittu EU:n instituutio (13; 15; 29; 190; 247) ja parlamentin katsottiin voivan paremmin edistää äänestäjien näkemyksiä, jos sillä on oikeus myös tehdä lakialoitteita (211). Yhden näkemyksen mukaan oikeus tehdä lakialoitteita on ”edellytys sille, että kansalaiset kokevat tulevansa aidosti kuulluiksi ja edustetuiksi Euroopan tasolla” (190). Ideassa 66 asiaa perusteltiin sillä, että komission rooli toimeenpanovallan käyttäjänä lainsäädäntöprosessissa on ”epädemokraattista ja estää vallanjaon”. Lisäksi parlamentin oikeus tehdä aloitteita ”lisäisi ihmisten vaikutusvaltaa parlamentin jäseniin ja lisäisi näin EU:n saamaa hyväksyntää.”. (66.) Mahdollisuus ehdottaa lainsäädäntöä myös lisäisi parlamentin legitimiteettiä sekä vahvistaisi europarlamentaarikkojen ja kansalaisten välistä suhdetta (15). Yhdessä ideassa tarkennettiin, että oikeus ehdottaa lainsäädäntöä tulisi mahdollistaa valiokunnille, poliittisille ryhmille sekä joukolle parlamentin jäseniä, jos he edustavat vähintään 5 prosenttia mepeistä (40). Parlamentin oikeus ehdottaa lainsäädäntöä ja tehdä aloitteita nähtiin siis keskeisenä osana sekä eurooppalaisen demokratian toimivuutta ja vahvistamista, että parlamentin tehtävää kansalaisten näkemysten ja intressien edustajan EU-tasolla.

Useammassa ideassa toivottiin myös yleisemmin parlamentin roolin tai aseman vahvistamista (9; 13; 118; 119; 189; 209; 211; 240). Joissain ideoissa parlamentin vahvistamiseen liittyivät myös oikeus ehdottaa lainsäädäntöä, mutta osassa ideoista toivottiin yleisemmin parlamentin aseman vahvistamista keskustelussa, sekä esimerkiksi EU:n budjetin suhteen (esim. 189). Esimerkiksi ideassa 119 perusteltiin parlamentin roolin vahvistamista sillä, että parlamentin nykyinen asema on liian heikko:

> “Euroopan parlamentti, joka on eurooppalaisten valitsema, ei pysty käyttämään kansalaisten sille antamaa demokraattista valtaa. Sen sijaan kansalliset hallitukset päättävät yhä politiikan suunnasta ja aloitteista prosessissa, jota monet kansalaiset pitävät erittäin epädemokraattisena. Tarvitaan asteittainen siirtymä parlamentin vahvistamiseksi, jotta se voi toimia eurooppalaisten edustajana. Euroopan komissio ei edusta kansalaisten demokraattista tahtoa.” (119.) Käännös: A.L.[2]

[2] “The European parliament while being elected by the European people, does not get the democratic power it has gained throught the peoples votes. Instead national governments continue to reserve the power for political direction and initiative, in a process that many people consider as being highly antidemocratic. There is a need for a gradual transition

Ideassa 211 parlamentin aseman todettiin toki vahvistuneen Lissabonin sopimuksen myötä, mutta toivottiin parlamentin asemaa vahvistettavan entisestään (211). Parlamentille haluttiin myös antaa mahdollisuus kumota neuvoston yksimielisyyspäätökset kahden kolmasosan enemmistöllä, sekä lisää valtaa päättää EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvista asioista. Ideassa perusteltiin näillä muutoksilla olevan mahdollista vahvistaa EU:n demokraattisuutta ja kansalaisten edustusta EU:ssa. (240.) Parlamentin aseman vahvistamisen perusteena nähtiin myös parlamentin asema ainoana vaaleilla valittuna EU:n instituutiona; parlamentin asemaa tulisi vahvistaa, jotta se voi tehokkaammin edustaa kansalaisia ja ”luoda Euroopan kaipaamaa pluralistista federalismia” (9). Parlamentin roolin vahvistamista perusteltiinkin ideassa 176 myös ”kansalaisten edustamisella kaikissa asiakysymyksissä” ja toivottiin normaalin lainsäätämisprosessin laajentamista kaikille EU:n toimivallan aloille (176). Lisäksi yhdessä ideassa (192) haluttiin ohjata eurooppalaiset kansalaisaloitteet komission sijaan parlamentin käsiteltäväksi; parlamentin uskottiin reagoivan tehokkaammin kansalaisilta tuleviin EU-lainsäädäntöä koskeviin aloitteisiin (192). Kahdessa ideassa, joissa oikeus ehdottaa EU-lainsäädäntöä haluttiin pitää ainoastaan Euroopan komissiolla, toivottiin kuitenkin parlamentin valvontaroolin vahvistamista ja korostettiin komission vastuuvelvollisuutta parlamentille (76; 89).

Parlamentin lainsäädäntävallan lisäksi osallistujien ideoissa oli siis useita muitakin ehdotuksia parlamentin roolin vahvistamiseksi. Erityisesti parlamentin asemaa kansalaisten valitsemana ja kansalaisia edustavana instituutiona käytettiin perusteluna useammassa ideassa. Vaikka äänestysprosentti Euroopan parlamentin vaaleissa on perinteisesti ollut matala, parlamentin rooli kansalaisten valitsemana ja kansalaisilta mandaattinsa saavana instituutiona vaikuttaa olevan osallistujien mielestä kiistaton peruste parlamentin aseman vahvistamiselle. Parlamentin aseman vahvistamisessa korostuu kenties edustuksellisuuden merkitys kansalaisille myös EU-tason politiikassa.

Neljässä ideassa otettiin kantaa Euroopan parlamentin sijaintiin ja nykyiseen jakoon kahden kaupungin välillä (35; 48; 80; 232). Näistä yksi idea kannatti parlamentin toiminnan keskittämistä Brysseliin (48). Kaksi ideaa kannatti ylipäätään toiminnan keskittämistä yhteen kaupunkiin, mutta niissä ei ilmaistu selkeää kantaa Brysselin tai Strasbourgin välillä (35; 80). Kaikissa kolmessa ideassa vedottiin jatkuvan kaupunkien välillä kulkemisen aiheuttavan turhia kustannuksia, ja lisäperusteluina mainittiin kahden kaupungin välillä kulkemisesta aiheutuvat haitat ympäristölle (35; 80). Yhdessä ideassa esitettiin parlamentin sijainnista vastakkainen näkemys: sen mukaan parlamentin asema Strasbourgissa ja nykyinen kahden kaupungin välille jakautuva toiminta tulisi säilyttää. Ajatusta

to empower the parliament to be able to act on behalf of the European people. The European commission does not represent the democratic vote of the people.” (119.)

perusteltiin sillä, etteivät Ranska, Saksa ja Luxemburg tule suostumaan perussopimusten muuttamiseen siten, että Brysselistä voitaisiin tehdä parlamentin ainoa sijainti. Sen sijaan tulisi keskittyä toiminnan tehostamiseen ja mahdollisuuksiin pienentää ympäristövaikutuksia. (232.)

Kahdessa ideassa keskityttiin parlamentin kokoonpanoon ja sen tarvitsemiin muutoksiin. Ainoastaan yhdessä ideassa mainittiin parlamentin paikkajaon maantieteellinen jakautuminen: idean 225 mukaan nykyistä alenevaa suhteellisuusperiaatetta, jonka mukaan jäsenmaiden saamien paikkojen määrä parlamentissa määräytyy, tulisi muuttaa perustumaan suoraan jäsenmaiden asukaslukuun. Näkemyksen mukaan nykyinen järjestelmä johtaa pieneten jäsenmaiden yliedustukseen parlamentissa. (225.) Toisessa parlamentin kokoonpanoon liittyvässä ideassa otettiin kantaa parlamentin valiokuntien määrään. Ideassa kehotettiin säilyttämään nykyinen järjestelmä, jossa parlamentin työskentely perustuu toimintaan pysyvissä valiokunnissa sekä väliaikaisissa, tiettyihin poliittisiin kysymyksiin keskittyvissä erityisvaliokunnissa. Ideassa toivottiin kuitenkin parlamentille mahdollisuutta tarjota yksittäisiä parlamentin jäsenten paikkoja edustajille, jotka voisivat edustaa jäsenmaiden kansallisia vähemmistöjä. (48.) Euroopan parlamentin kokoonpano on myös ollut esillä parlamentissa: parlamentin perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunta on esittänyt parlamentin kokoonpanoa uudistavan mietinnön, jolla vaikutettaisiin sekä parlamentin jäsenten määrään että paikkojen jakautumiseen jäsenmaiden kesken (Euroopan parlamentti 2023a). Digitaalisen foorumin suosituimmissa ideoissa esimerkiksi parlamentin jäsenten määrää ei mainittu lainkaan, vaikka paikkojen jakaminen jäsenmaiden kesken olikin nostettu esiin.

Yksi parlamenttia koskevista muutosehdotuksista toivoi internetin laajempaa hyödyntämistä parlamentin jäsenten ja kansalaisten välisen demokraattisen suhteen ylläpidossa. Ideassa ei kuitenkaan tarkenneta, millä tavoin internetiä voitaisiin hyödyntää päättäjien ja kansalaisten välisen suhteen vahvistamisessa. (40.) Ajatus on kuitenkin sinänsä mielenkiintoinen ja voisi myös vastata paljon puhuttuun kansalaisten etäisyyden tunteeseen EU:n instituutioista.

Yhteensä 16 ideassa EU:n instituutioiden organisaatiota haluttiin muuttaa siten, että Euroopan parlamentista ja EU:n neuvostosta muodostettaisiin kaksikamarinen järjestelmä (2; 4; 7; 13; 29; 39; 65; 67; 105; 118; 150; 152; 170; 180; 201). Ideoissa haluttiin säilyttää neuvoston kautta toteutuva jäsenmaiden edustus (13; 29; 65; 152; 170; 180). Erityisesti ideassa 180 pidettiin keskeisenä sitä, ettei neuvoston roolia hävitetä kokonaan: vaikka neuvoston roolia olisi syytä muuttaa, on tärkeää pitää EU:n instituutioiden joukossa sellainen elin, joka edustaa jäsenmaiden intressejä (180). Ideoissa nostettiin esiin myös parlamentin ja neuvoston asettaminen tasavertaisiksi lainsäätäjiksi (2; 4; 13; 29; 201). Uudistusta perusteltiin esimerkiksi tarpeella muuttaa EU:n hallintoa parlamentaarisemmaksi (105), eurooppalaisen demokratian vahvistamisella (170) ja ”demokraattisen, läpinäkyvän ja

eurooppalaisen mallin” luomisella, joka voisi ”vapauttaa Euroopan integraation koko potentiaalin” (29).

Muissa EU:n neuvostoa koskevissa ideoissa neuvoston roolia haluttiin muuttaa siten, ettei neuvostolla olisi yhtä paljon toimivaltaa kuin nyt. Esimerkiksi ideassa 20 ehdotettiin neuvoston roolin muuttamista korkeintaan paikaksi jäsenmaiden epävirallisille keskusteluille, mutta lainsäädännön hyväksyminen tulisi siirtää kokonaan parlamentin vastuulle. Ajatusta perusteltiin sillä, että neuvostossa istuvat jäsenmaiden edustajat asettavat ainoastaan jäsenmaansa intressit etusijalle, eikä neuvosto ole päätöksenteostaan riittävästi vastuussa muille EU-instituutioille. (20.)

Eurooppa-neuvoston rooliin kiinnitettiin huomiota neljässä ideassa (42; 71; 108; 201). Näistä yhdessä ideassa Eurooppa-neuvosto haluttiin muuttaa vain neuvoa-antavaksi (201). Ideoissa 71 ja 108 Eurooppa-neuvosto nähtiin tarpeettomana ja resursseja turhaan vievänä instituutiona, minkä vuoksi se tulisi hajottaa kokonaan. Eurooppa-neuvostolle ei nähty olevan paikkaa vallan kolmijakoon perustuvassa järjestelmässä (71), ja komission ja Eurooppa-neuvoston yhtäaikainen olemassaolo nähtiin resurssien tuhlaamisena (108). Jäsenmaiden katsottiin olevan riittävästi edustettuna Euroopan unionin neuvostossa (108). Myös Eurooppa-neuvoston ongelmana nähtiin jäsenmaiden omien agendojen edistäminen käyttämällä yksimielisyysperiaatetta tärkeiden päätösten estämiseen (71; 108).

Ideassa 42 ehdotettiin Eurooppa-neuvoston yhdistämistä Euroopan unionin neuvoston kanssa yhdeksi neuvostoksi, jolla olisi parlamentin kanssa yhtäläiset oikeudet lainsäätämisprosessissa. Tämä neuvosto koostuisi yhä jäsenmaiden edustajista ja toimisi enemmistöpäätösperiaatteella kaikilla politiikan aloilla. Parannuksena tähän kuitenkin toivottiin neuvoston päätöksenteon läpinäkyvyyden lisäämistä pitämällä kokoukset julkisina ja livestriimaamalla ne. (42.) Ideoissa esitettiin siis hieman erilaisia näkemyksiä Eurooppa-neuvoston roolista ja sen kaipaamista muutoksista, mutta suurimmaksi osaksi vaikuttaisi siltä, että erityisesti Eurooppa-neuvoston katsotaan kaipaavan uudistamista. Eurooppalaisen demokratian kannalta keskeisenä pidettiin sitä, että kansalaisten edustus toteutuu jo parlamentissa ja jäsenmaiden edustus EU:n neuvostossa (108).

Myös suurempaa muutosta eli kaksikamarisen järjestelmän luomista esittäviä ideoita oli suosituimpien ideoiden joukossa runsaasti. Ideoiden perusteella voidaan arvioida, että kansalaiset kaipaavat EU:n institutionaaliseen järjestelmään muutosta, joka tekisi parlamentista ja neuvostosta tasavertaisemmat toimijat. Kansalaisten näkemykset kaksikamarisen järjestelmän luomisesta kertovat ehkä myös tarpeesta selkeyttää EU-tason päätöksentekoa. Järjestelmän muuttaminen muistuttamaan enemmän useissa jäsenmaissa käytössä olevaa poliittista järjestelmää voisi kansalaisten näkökulmasta helpottaa EU:n päätöksenteon hahmottamista. Tekemällä parlamentista ja neuvostosta tasavertaisemmat lainsäätäjät, komissiosta selkeämmin EU:n hallitus sekä yhdistämällä

komission puheenjohtajan ja komission kokoonpanon määräytyminen Euroopan parlamentin vaalien tuloksiin voitaisiin selkeyttää yhteyttä kansalaisten vaaleissa antaman äänen ja äänestystuloksesta seuraavan instituutioiden kokoonpanon välillä. Tällä voitaisiin ehkä vastata tutkimuskirjallisuudessakin tunnistettuun ongelmaan siitä, että kansalaisten on vaikea hahmottaa EU:n päätöksentekoa ja paikantaa päätöksentekijöiden vastuu (Hobolt & Tilley 2014). Päätöksenteon vastuun ja vastuunjaon tunnistaminen on demokratian kannalta merkittävää, sillä se on edellytys kansalaisten kyvylle pitää päättäjiä vastuussa ja siten toteuttaa demokraattista tahtoaan. Lisäksi kaksikamarisella järjestelmällä luotaisiin jo aiemmin mainittua selkeämpää hallitus-oppositio-asetelmaa EU:n poliittiseen järjestelmään.

De Vriesin esittämän näkemyksen mukaan EU:n demokratiavajeen vakavuutta on liioiteltu esimerkiksi edustuksellisuuden toteutumisen osalta: kansalaisten edustuksen kahden väylän kautta, eli suorasti Euroopan parlamentissa ja epäsuoremmin EU:n neuvostossa, voidaan tulkita takaavan kansalaisten riittävän edustuksen EU-tasolla (De Vries 2015, 218–221). Osallistujien näkemyksistä voidaan kuitenkin tulkita, ettei neuvoston kautta toteutuva edustus välity kansalaisille riittävän selkeästi. Edustuksellisuuden haasteita voitaisiin kenties korjata muuttamalla neuvoston asemaa tasavertaisemmaksi parlamentin kanssa, jolloin myös kokemus neuvoston liian suuresta päätäntävallasta voisi lieventyä.

EU:n institutionaalisen järjestelmän selkeyttämisen lisäksi osassa ideoista haluttiin luoda selkeämpi rooli EU:n johtajuudelle: kymmenessä ideassa haluttiin luoda EU:lle yksi, yhteinen poliittisen johtohahmon virka, jota nimitettiin ideoissa EU:n presidentin tai pääministerin rooliksi (16; 28; 39; 40; 67; 96; 186; 212; 236). Osassa ideoista toivottiin, että EU:n presidentin voisivat valita kansalaiset suoralla äänestyksellä (16; 28; 39; 186; 212; 236), ja osassa ideoista ehdotuksena oli yhdistää komission puheenjohtajan rooli ja EU:n neuvoston puheenjohtajan rooli tähän yhteen johtohahmon virkaan (16; 28; 212). Ideassa 40 ehdotettiin nykyisen komission puheenjohtajan tehtävän uudelleennimeämistä EU:n presidentiksi (40), ja ideassa 67 sen sijaan komission nimeämistä Euroopan hallitukseksi, jonka johdossa voisi olla Euroopan hallituksen puheenjohtaja tai pääministeri. Tämän lisäksi ideassa ehdotettiin EU:n neuvoston puheenjohtajuuden nimeämistä EU:n presidentin rooliksi. (67.)

EU:n presidentin valinnan katsottiin muun muassa lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta Euroopassa (212; 236), mahdollistavan eurooppalaisen demoksen muodostumisen (16), sekä vastaavan tarpeeseen voimakkaalle EU:n johtohahmolle (96). Kansalaisten olisi helpompi kiinnittyä yhteen EU:n johtohahmoon, joka myös todennäköisesti toisi lisää näkyvyyttä EU:n toiminnalle (212). Lisäksi yksi persoona olisi helpommin tunnistettavissa myös EU:n ulkosuhteissa ja selkeyttäisi EU:n globaalia asemaa (16; 28). Samaan aikaan Euroopan parlamentin vaalien aikaan valittava EU:n

presidentti voisi myös lieventää kansalaisten kokemaa etäisyyttä EU:n instituutioista (28). Yhden EU:n johtohahmon tulkittiin myös olevan ”ainoa keino luoda aidosti demokraattinen, vapaa ja yhtenäinen Eurooppa”. Demokraattisesti valittu presidentti myös lisäisi EU:n yhtenäisyyttä haasteisiin vastatessa, mikä puolestaan toisi kansalaisille lisää turvaa. Saman idean näkemyksen mukaan ainoastaan eurooppalaisen demokratian lisäämisellä Eurooppa voi edustaa kansalaisten moninaisuutta. (186.)

Useissa ideoissa toivottu yhteisen eurooppalaisen johtohahmon valitseminen voisi helpottaa kansalaisten kiinnittymistä eurooppalaiseen politiikkaan, tai ainakin lievittää nykyisen järjestelmän usean instituution johtohahmon mahdollisesti aiheuttamaa epäselvyyttä EU:n johtajuudesta. EU:n presidentillä voisi myös olla ideoissakin mainittu vaikutus näkemyksiin EU:sta kansainvälisessä politiikassa: yhden johtajan edustama EU nähtäisiin ehkä yhtenäisempänä toimijana globaaleissa kysymyksissä. Yksi johtohahmo voisi toki edustaa EU:n intressejä yhdessä sovituissa asioissa, mutta jäsenmaille tärkeissä asioissa haasteeksi voisi ilmetä halu tulla edustetuksi oman, kansallisen pääministerin tai presidentin toimesta.

Muihin EU:n instituutioihin liittyviä ideoita olivat esimerkiksi EU:n tuomioistuimen uudistamiseen liittyvä idea (46) sekä alueiden komiteaan liittyvät ideat (43; 210). EU:n tuomioistuimen uudistamiseksi ehdotettiin esimerkiksi tuomareiden valintaa jokaisesta jäsenmaasta, oikeutta asettaa sanktioita jäsenmaille komission ehdotuksesta, sekä tuomioistuimen päätöksenteon avoimuuden lisäämistä (46). Ideassa ei kuitenkaan varsinaisesti tarkennettu, miten tuomioistuimen uudistaminen toisi lisäarvoa eurooppalaiselle demokratialle. Alueiden komitean roolin suhteen ideassa 43 ehdotettiin alueiden komitean roolin vahvistamista huomattavasti ja jopa sille annettavan lainsäädännöllisiä oikeuksia (43). Myös ideassa 210 ehdotettiin alueiden komiteasta tehtävän osa EU:n neuvostoa ja sille annettavan lainsäädännöllistä valtaa (210). Molemmissa ideoissa korostettiin alueiden merkitystä EU:ssa ja niiden saattamista jäsenmaiden kanssa samalle tasolla EU:n päätöksenteossa (43; 210).

Ideoissa esitettiin myös yleisempiä näkemyksiä koko EU:n järjestelmän uudistamisesta. Ideassa 235 otettiin kantaa legitiimin EU:n järjestelmän luomiseen, jonka perustaksi esitettiin kansalaisten luottamuksen saaminen ja alhaalta ylöspäin suuntautuvaa päätöksenteko. EU:n järjestelmää tulisi kehittää ikään kuin kolmitasoisesti: paikalliset ja alueelliset toimijat loisivat vahvan pohjan, jäsenmaat toimisivat päätöksenteon keskimmäisenä tasona, ja EU ylimpänä päätöksenteon toimijana. Ajatusta perusteltiin erityisesti sillä, että kansalaisia lähellä tapahtuva päätöksenteko toisi EU:n toiminnan lähemmäs kansalaisia ja vahvistaisi heidän luottamustaan EU:n päätöksentekoon. (235.) Ideassa 237 puolestaan ehdotettiin keinoja uudistaa EU:n poliittista järjestelmää kokonaisvaltaisesti,

muun muassa luomalla kansalaisten valitsema toimeenpaneva elin ja tehokas päätöksentekojärjestelmä sekä antamalla kansalaisille oikeus tehdä lakialoitteita (237).

Yhdessä ideassa esitettiin toive siitä, että kaikkien EU-instituutioiden nimet yhtenäistettäisiin latinankielisiksi, minkä perusteltiin yksinkertaistavan EU:n toimintaa (183). Ideassa 245 ehdotettiin kansalaisille mahdollisuutta valita keskeisten EU:n instituutioiden tai roolien henkilöt suorilla vaaleilla. Näkemystä perusteltiin sillä, ettei parlamentti voi olla ainoa kansalaisten suoraan valitsema EU:n instituutio. Kansalaisten tulisi saada valita myös muiden instituutioiden edustajat, jos EU haluaa ”pitkällä aikavälillä onnistua demokraattisen, yhteisen ja yhtenäisemmän Euroopan projektissa”. (245.)

Toinen osio EU:n instituutiota koskevista ideoista liittyi instituutioiden päätöksentekoon, sen uudistamiseen ja periaatteisiin. Päätöksentekoa käsittelevissä ideoissa ehdottomasti eniten nousi esiin neuvoston toimintaan liittyvä teema, nimittäin yksimielisyyspäätöksiin ja enemmistöpäätöksiin liittyvät kysymykset. Näihin liittyviä havaintoja tehtiin aineistosta yhteensä 30. Yksimielisyyden poistamista tai enemmistöpäätösten suurempaa käyttöä kannatettiin yhteensä 26 ideassa (3; 4; 7; 9; 10; 17; 36; 42; 62; 70; 93; 95; 129; 135; 137; 141; 149; 174; 188; 191; 201; 223; 241; 247; 248; 249), kun taas yksimielisyyden säilyttämistä vain kahdessa ideassa (100; 250). Lisäksi yhdessä ideassa otettiin kantaa vetopäätösten muuttamiseen (114) ja yhdessä ideassa yksimielisyyspäätösten kumoamiseen parlamentin kahden kolmasosan enemmistöllä (156).

Yksimielisyyspäätöksiä käsittelevistä ideoista huomattavassa osassa haluttiin poistaa yksimielisyyspäätösten käyttö neuvostossa, tai vähintään laajentaa aloja, joilla päätökset tehdään enemmistöllä. Näissä ideoissa esitettiin esimerkiksi, että yksimielisyyden voisi säilyttää EU:n laajentumiseen (36; 70), oikeus- ja sisäasioihin tai ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä (70) tai ainoastaan poikkeustapauksissa (129). Suurimmassa osassa ideoita yksimielisyyspäätöksistä haluttiin kuitenkin luopua kokonaan ja siirtyä yksimielisyyden sijaan esimerkiksi määräenemmistöpäätöksiin tai asian vakavuuden mukaan korkeampaan enemmistöprosenttiin (esim. 188). Toisaalta ideassa 241 myös määräenemmistöpäätösten katsottiin rajoittavan EU:n päätöksentekoa liikaa, ja toivottiin siirryttävän esimerkiksi yksinkertaisiin enemmistöpäätöksiin (241).

Yksimielisyyspäätöksistä luopumista perusteltiin muun muassa sillä, että ne antavat yksittäisille jäsenmaille turhan paljon valtaa estää päätöksiä (3; 62; 141; 174; 188; 223; 249). Enemmistöperiaatteen perusteltiin olevan ”välttämätön” ja yksimielisyyden usein johtavan tärkeiden uudistusten epäonnistumiseen (93). Yksimielisyysperiaate myös estää EU:ta toimimasta riittävän tehokkaasti (95; 135; 241); määräenemmistöpäätökset mahdollistaisivat EU:lle tehokkaamman ja reaktiivisemman päätöksenteon (62) ja yksimielisyydestä luopumisella voitaisiin vahvistaa EU:n

toimintakykyä (174; 188). Yksimielisyyspäätökset ovat myös este yhteenkuuluvuuden lisäämiselle EU:ssa (129) sekä Euroopan toimimiselle ”vahvana kokonaisuutena” (141). Enemmistöpäätösten laajemman käytön perusteltiin myös tekevän EU:n päätöksenteosta demokraattisempaa (95) ja useassa ideassa todettiin, etteivät yksimielisyyspäätökset ole yhteensopivia demokratian kanssa (7; 10; 17; 188; 247; 248). Lisäksi yksimielisyyspäätösten tulkittiin antavan neuvostolle liian paljon valtaa suhteessa Euroopan parlamenttiin ja heikentävän siten kansalaisten tahdon toteutumista (191). Yksimielisyysperiaatteen poistamista toivovien ideoiden määrästä päätellen useat osallistujat kokevat asian tärkeänä ja keskeisenä EU:n päätöksentekojärjestelmän ongelmana.

Yksimielisyyspäätösten säilyttämistä perusteltiin sillä, että tiettyjen teemojen kuten verotuksen alalla enemmistöpäätökset olisivat riskialttiita ja osa jäsenmaista saattaisi aiheuttaa muille taloudellisia kustannuksia (100). Toisessa yksimielisyyden säilyttämistä toivovassa ideassa näkemystä ei perusteltu lainkaan (250). Sen sijaan yksimielisyyspäätösten kumoamismahdollisuutta ehdottavassa ideassa parlamentin oikeutta kumota neuvoston kieltävä päätös perusteltiin sillä, ettei yksittäisillä jäsenmailla tulisi olla valtaa kumota tärkeitä ja tarpeellisia päätöksiä. Antamalla parlamentille mahdollisuus kumota neuvoston hylkäävä päätös katsottiin myös vahvistettavan EU:n demokraattisuutta. (156.) Ideassa 114 esitettyä ehdotusta vetopäätösten muuttamiseksi puolestaan perusteltiin sillä, että jäsenmaiden vetoäänet hidastavat huomattavasti EU:n päätöksentekoa. Yhden jäsenmaan veto-oikeuden sijaan ideassa ehdotetaankin neuvoston kielteiseen päätökseen tarvittavan useamman, esimerkiksi kolmen jäsenmaan vastustus. (114.)

Yksimielisyyspäätösten poistamisen lisäksi EU:n päätöksentekoon liittyviä ideoita olivat kaksi ideaa, joissa toivottiin yhteispäätösmenettelyn laajentamista EU:n päätöksenteossa. Esimerkiksi ideassa 192 ehdotettiin, että yhteispäätösmenettelyä tulisi käyttää kaikesta EU:n lainsäädännöstä päätettäessä (192). Lisäksi ideassa 214 toivottiin ”yhteisymmärrykseen perustuvan päätöksenteon asettamista etusijalle enemmistöpäätöksiin nähden”. Näkemyksen mukaan ”vain tällä tavoin vahvistetaan merkittävästi Euroopan omavastuullisuutta ja otetaan aina huomioon paras yhteinen etu.”. (214.) Myös ideassa 9 toivottiin yleisesti EU:n päätöksenteon parantamista muun maussa lisäämällä ”yhteisöllisen lähestymistavan” käyttöä päätöksenteossa (9).

Osallistujien näkemysten perusteella EU:n päätöksenteon suurimpana ongelmana vaikuttaisi olevan yksimielisyysperiaatteesta seuraava päätöksenteon tehottomuus ja tärkeiden päätösten hylkääminen. Esimerkiksi keskeisten uudistuksiin estäminen neuvostossa voi aiheuttaa kansalaisissa tunnetta EU:n kyvyttömyydestä toimia ja tehdä päätöksiä, mikä voi osaltaan heikentää kansalaisten luottamusta EU:n päätöksentekoon. Yksimielisyysperiaatteen poistamisen perusteluina vedottiinkin kansalaisten tahdon toteutumiseen. Lisäksi periaatteen tulkittiin antavan yksittäisille jäsenmaille liikaa valtaa

edistää omia intressejään, mikä nostettiin esiin myös EU:n ja Eurooppa-neuvoston uudistamista käsittelevissä ideoissa (esim. 20; 71; 108).

EU:n instituutioiden kategoriaan sijoitettiin myös muut EU:n päätöksentekoon liittyvät havainnot, sillä niiden katsottiin liittyvän laajemmin instituutioiden toimintaan ja sen parantamiseen. EU:n päätöksenteon laatuun ja osallisuuteen liittyviä havaintoja tehtiin yhteensä 31 ideasta. Yhteensä yksimielisyyspäätöksiä koskevien havaintojen kanssa siis noin puolet EU:n instituutioiden pääkategorian ideoista liittyi jollain tapaa EU:n päätöksentekoon. Päätöksenteon laatuun liittyvät ideat käsittelivät esimerkiksi päätöksenteon avoimuutta, tehokkuutta tai subsidiariteettiperiaatteen toteutumista. Päätöksenteon osallisuuteen liittyvät ideat puolestaan käsittelivät esimerkiksi sitä, kenen näkemyksiä EU:n päätöksenteossa tulisi huomioida ja kenen tulisi olla mukana päättämässä EU:n lainsäädännöstä.

Päätöksenteon laatuun liittyviä havaintoja tehtiin yhteensä 23, joskin useissa ideoissa mainittiin useampia päätöksenteon laatuun liittyviä seikkoja ja esimerkiksi ideasta 91 tehtiin useita havaintoja. Tehdyistä havainnoista päätöksenteon avoimuuteen liittyi kahdeksan ideaa, joissa korostettiin EU:n päätöksenteon avoimuuden merkitystä ja tarvetta varmistaa avoimuus (9; 40; 42; 91; 106; 106; 149; 167; 178). EU:n päätöksenteon avoimuutta perusteltiin ideoissa muun muassa eurooppalaisen demokratian (106; 149; 178) sekä kansalaisten luottamuksen vahvistamisella (106). Päätöksenteon avoimuuden lisäämistä perusteltiin myös sillä, että se takaa ”avoimen poliittisen keskustelun ja päätöksenteon”, ja lisäävät EU-tasolla edustavien kansallisten ministerien velvollisuutta ilmaista selkeästi kansalliset kantansa (178). Ideoissa nostettiin esiin muun muassa parlamentin istuntojen sekä neuvoston kokousten saavutettavuus striimaamalla istunnot tai kokoukset verkossa (40; 42) sekä yleisesti EU:n instituutioiden kokousten avoimuus esimerkiksi toimittajille (149; 178). Instituutioiden kokousten avoimuuden seikkaan liittyen on huomioitava, että Euroopan parlamentin valiokuntien kokoukset sekä täysistunnon Brysselissä ja Strasbourgissa ovat jo julkisia ja niitä voi seurata suorana lähetyksenä verkossa, pois lukien muutamat suljetuin ovin pidettävät valiokuntien kokoukset. Sen sijaan neuvoston suhteen avoimuus saattaa olla suurempi ongelma, ja vaikka esimerkiksi Eurooppa-neuvoston kokouksia seurataan mediassa tarkasti, ovat kokoushuoneen sisällä tapahtuvat asiat edelleen suuren yleisön saavuttamattomissa. Päätöksenteosta viestintään liittyen yhdessä ideassa (215) nostettiin esiin tiedon välittäminen EU:n toiminnasta ja sen merkitys yhteiskunnassa, jossa on liikkeellä paljon vääristeltyä tietoa.

Toinen ideoissa esiintynyt teema oli subsidiariteettiperiaatteen noudattaminen EU:n päätöksenteossa. Sen merkitystä korostettiin neljässä ideassa (45; 99; 164; 165). Subsidiariteetin korostamisella haluttiin kenties kiinnittää huomiota siihen, että kansalaiset toivovat EU:n päätöksenteon tapahtuvan sille sopivalla tasolla. Ideoista kävi myös ilmi, että osallistujat kokevat subsidiariteetin noudattamisen

kaipaavan vahvistusta: esimerkiksi ideassa 99 todettiin, että subsidiariteetin tulisi olla operationaalisempaa, ja ideoiden 164 ja 165 mukaan periaatetta ei ole huomioitu riittävästi EU:n päätöksenteossa. Myös suhteellisuusperiaatteen noudattaminen EU:n päätöksenteossa nostettiin esiin kahdessa ideassa (91; 164). Muita ideoissa mainittuja päätöksenteon laatuun liittyviä elementtejä, olivat päätöksenteon inklusiivisuus (91), sekä päätöksenteon tehokkuus (91; 237).

Päätöksenteon vaikutusten arviointi nostettiin esiin kolmessa ideassa (91; 103; 151). Ideoiden mukaan EU:n päätöksenteossa tulisi huolellisesti arvioida päätöksenteon mahdolliset vaikutukset, mahdollisuuksien mukaan erilaisten arviointiraporttien avulla (91; 151). Ideassa 103 korostettiin päätöksenteon vaikutusten arvioinnissa kiinnitettävän huomiota erityisesti nuoriin kohdistuviin vaikutuksiin (103). Vaikutusten arvioinnin lisäksi EU:n päätöksenteossa tulisi huomioida päätöksenteon vastuu (9; 91; 158). Erityisesti ideassa 158 korostettiin tarvetta määritellä selkeästi etukäteen kansalaisten osallistumisen vaikutukset EU:n päätöksentekoon (158). Päätöksenteon toimeenpanemiselle haluttiin myös tehokkaampi valvontajärjestelmä, jonka avulla voitaisiin valvoa päätöksenteon toimeenpanoa kansallisella tasolla (216). Viimeinen päätöksenteon laatuun liittyvä teema oli päättäjien EU-osaamisen lisääminen, jonka puolesta ideassa 159 ehdotettiin eräänlaista Erasmus-ohjelmaa paikallisille ja alueellisille päättäjille heidän EU-tietämyksensä lisäämiseksi (159).

Päätöksenteon laatuun liittyvissä ideoissa perusteluja eurooppalaisen demokratian kannalta esitettiin eniten päätöksenteon avoimuuteen liittyvissä ideoissa. EU:n päätöksenteon avoimuus onkin ollut yksi tutkimuskirjallisuudessa esiintynyt teema, jota on käsitelty EU:n demokratiavajeen näkökulmasta. Esimerkiksi EU:n päätöksenteon vaikeaselkoisuuden voidaan katsoa heikentävän kansalaisten demokraattisia osallistumismahdollisuuksia. EU:n päätöksenteon avoimuuden lisäksi on syytä pohtia, kuinka hyvin kansalaiset pystyvät seuraamaan sekä paikallistamaan päätöksenteon vastuun EU:n monimutkaisessa ja monitasoisessa järjestelmässä. Subsidiariteettiin ja huolellisuuteen liittyvät näkemykset voivat puolestaan liittyä enemmänkin siihen, kuinka legitiimiä kansalaiset kokevat EU:n päätöksenteon olevan.

Osallisuuteen liittyviä ideoita oli kategoriassa yhteensä yhdeksän. Ideoissa toivottiin muun muassa alueiden roolin vahvistamista, kansalaisjärjestöjen osallistamista päätöksentekoon sekä vähemmistöjen näkemysten huomiointia. Alueiden roolin vahvistamiseen kannustettiin ideoissa 56 ja 99. Ideassa 56 alueiden vahvempaa roolia perusteltiin sillä, että ”alueellisilla toimijoilla on keskeinen rooli demokraattisen osallistumisen vahvistamisessa sekä edustajina julkisessa keskustelussa” (56). Ideassa 99 puolestaan korostettiin ”aktiivisen subsidiariteetin” tavoittelemista, mitä voitaisiin edistää muun muassa osallistamalla paikallisia, alueellisia ja kansallisia toimijoita EU:n päätöksentekoon (99).

Kansalaisjärjestöjen roolia päätöksenteossa korostettiin ideoissa 148, 172, 208 ja 110. Ideoissa toivottiin kansalaisjärjestöille suurempaa tai pysyvämpää paikkaa EU:n päätöksenteossa ja sen valmistelussa. Kansalaisjärjestöjen merkitystä perusteltiin muun muassa niiden keskeisellä roolilla demokratiassa, päätöksenteon valvojina, julkisen keskustelun luojina ja kansalaisten osallistajina. Kansalaisjärjestöjen todettiin olevan keskeisiä myös kansalaisten voimaannuttamisen ja heidän näkemystensä kuulemisen kannalta. (148.) Kansalaisjärjestöjen osallisuutta päätöksenteossa perusteltiin myös sillä, että ne lisäävät päätöksenteon edustavuutta, jakavat tietotaitoaan, ja varmistavat eri ryhmien ja myös vähemmistöjen näkemysten huomioinnin päätöksenteossa (172). Kansalaisjärjestöjen perusteltiin olevan keskeinen välittäjä kansalaisten ja viranomaisten välillä. Kansalaisjärjestöjen osallisuuden lisäämiseksi ehdotettiin myös vuosittaisen, järjestäytyneen kansalaisdialogin järjestämistä keskeisten EU-instituutioiden kanssa yhdessä sovituista teemoista, missä kansalaisjärjestöt voisivat toimia välittäjinä kansalaisten osallistumiselle. (208.) Aliedustettujen ryhmien ja vähemmistöjen näkemysten huomiointi nostettiin esiin ideassa 205, jossa toivottiin esimerkiksi nuorten, vähemmistöjen, maahanmuuttajien ja pakolaisten näkemysten kuulluksi tulemisen varmistamista EU:n päätöksenteossa (205). Päätöksenteon osallisuuteen liittyvissä ideoissa korostuivat siis erityisesti näkemykset, joissa toivottiin kansalaisjärjestöille ja -yhdistyksille vakaata roolia osana EU:n päätöksentekojärjestelmää, mutta myös eri toimijoiden ja ryhmien näkemysten laajempaa huomiointia EU:n päätöksenteossa.

5.2. Eurooppalainen yhtenäisyys

Ideoista tehtiin yhteensä 46 havaintoa, jotka liittyivät eurooppalaiseen yhtenäisyyteen. Näistä 46 havainnosta 19 liittyi kieleen, suurin osa yhteisen kielen valintaan. Esimerkiksi esperantoa ehdotettiin EU:n yhteiseksi kieleksi kymmenessä ideassa (18; 38; 51; 52; 74; 75; 81; 86; 111; 144), joista yksi kannusti valitsemaan EU:n yhteisiksi kieliksi sekä esperanton että englannin (111). Kolme ideaa kannatti englannin valitsemista yhteiseksi kieleksi (55; 72; 79), kun taas latinaa ehdotettiin yhteiseksi kieleksi yhdessä ideassa (187). Kaksi ideaa kannatti jonkin yhteisen kielen valitsemista, määrittelemättä mikä yhteiseksi kieleksi olisi sopivin (22; 134). Myös monikielisyyttä ja vähintään ympäröivien jäsenmaiden kielten ymmärtämistä korostettiin kolmessa ideassa (132; 177; 221).

Erityisesti esperanton valintaa yhteiseksi kieleksi perusteltiin sen helpolla omaksumisella ja ”puolueettomuudella”: ”neutraalin” kielen, joka ei ole missään jäsenmaassa virallisessa käytössä, valitsemisen perusteltiin olevan kaikille jäsenmaille reilumpaa (esim. 38). Toisaalta myös englantia pidettiin yhdessä ideassa neutraalina valintana, sillä se ei ole Ison-Britannian EU-eron jälkeen minkään suuren jäsenmaan virallinen kieli (55). Englannin valintaa kaikkien jäsenmaiden toiseksi

viralliseksi kieleksi perusteltiin myös esimerkiksi sillä, että lähes kaikki eurooppalaiset puhuvat jo englantia ainakin jossain määrin (55; 72). Toisaalta esimerkiksi esperantoa puolustavassa ideassa 75 vain pienen osan eurooppalaisista katsottiin puhuvan englantia riittävän hyvin pystyäkseen esimerkiksi tutustumaan EU:n tuottamiin teksteihin tai muihin aineistoihin (75). Kieliryhmistä johtuvien erojen katsottiin myös asettavan kansalaiset eriarvoiseen asemaan englantia opetellessaan: esimerkiksi hollantia tai skandinaavisia kieliä äidinkielenään puhuvien perusteltiin oppivan englannin huomattavasti helpommin kuin esimerkiksi romaanisia tai slaavilaisia kieliä äidinkielenään puhuvien. (18.)

Yhteisen kielen valitsemista perusteltiin kansalaisten näkemyksissä eurooppalaisen yhtenäisyyden ja identiteetin vahvistamisella (79) ja muiden jäsenmaiden kansalaisten ymmärtämisellä ja eurooppalaisten välisen kommunikaation mahdollistamisella tai helpottamisella (22). Yhteisen kielen tulkittiin myös helpottavan kaikkien kansalaisten osallistumista demokraattiseen prosessiin: pääosin englanniksi tapahtuvan kommunikaation tulkittiin heikentävän kansalaisten osallistumismahdollisuuksia erityisesti eteläisissä ja itäisissä jäsenmaissa (18). Yhteisen kielen nähtiin olevan edellytys myös toimivalle demokratialle ja kansalaisten tiedonsaannille:

> ”Poliittinen unioni ei toimi kunnolla ilman yhteistä kieltä. Tällä hetkellä se vähentää kansalaisten kiinnostusta ja heikentää kansalaisten ja Brysselissä tapahtuvan politiikan välistä yhteyttä, mikä ei ole demokratian kannalta hyvä asia. Eri maiden toimittajilla ja kansalaisyhteiskunnalla, ja sen jatkeena näiden maiden kansalaisilla ei ole yhtäläistä keinoa saada tietoa EU:sta omalla kielellään johtuen kielten priorisoinneista käännösten toteuttamisessa.” (72.)[3] Käännös: A.L.

Yhteisen kielen omaksuminen ja käyttäminen EU:n virallisena kielenä nähtiin keinona yhtenäistää EU:ta ja sen viestintää sekä mahdollistaa kaikille kansalaisille EU:n päätöksenteon parempi ymmärtäminen myös ideassa 111. Yhteisen kielen katsottiin myös mahdollistavan eurooppalaisen identiteetin vahvistamisen ja siten tukevan myös eurooppalaisen demokratian kehitystä (51).

Yhteisen kielen puute on nostettu eurooppalaisen demokratian ongelmaksi ja jopa esteeksi demokratian toteutumiselle myös tutkimuskirjallisuudessa (esim. Grimm 1995; teoksessa Kraus 2008, 23). Kansalaisten argumentaatiosta vaikuttaisi nousevan esiin kaksi pääasiallista perustelua: yhteinen kieli parantaisi kaikkien kansalaisten yhtäläisiä osallistumismahdollisuuksia demokraattiseen prosessiin, ja toisaalta yhteisen kielen omaksuminen kaikissa jäsenmaissa lisäisi mahdollisuuksia ymmärtää muiden jäsenmaiden kansalaisia ja siten vahvistaisi eurooppalaisten

[3] “A political union does not operate well without a common language. Currently it is causing a disinterest and disconnect between the citizens and the politics going on in Brussels, which is not good for democracy. Journalists and civil society form different counties, and in extension the citizens of those countries, do not have the same access to official Eu information in their languages at the same time due to different languages not being prioritized the same for translations.” (72.)

yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteinen kieli nähtiin yhtenä eurooppalaisten keskinäistä kommunikaatiota sekä yhtenäisyyttä parantavana tekijänä. Yhteisen kielen valitseminen ja käyttäminen EU:n toiminnassa katsottiin myös tasa-arvoistavan kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Mielenkiintoisia näkökulmia toivat myös ideat, joiden mukaan monikielisyyden ja naapurimaiden kielten ymmärtämisen tukeminen on myös merkityksellistä eurooppalaisten keskinäisen ymmärryksen ja yhteenkuuluvuuden tunteen kannalta.

Toinen teema, joka nousi esiin seitsemässä ideassa, oli yhteisen eurooppalaisen median luominen (30; 33; 69; 118; 166; 198; 199). Yhteisen median luomista perusteltiin muun muassa julkisen keskustelun edistämisellä ja kansalaisten tietoisuuden lisäämisellä (30), sekä EU-päätöksenteosta uutisoinnin tärkeydellä (33; 69; 166). EU:n heikkoudeksi nimettiin puuttuva uutisointi EU:n toiminnasta ja päätöksenteosta (33; 166). EU:lle toivottiin yhteistä, kaikilla virallisilla kielillä toimivaa mediaa, jonka sisältö olisi tarjolla sekä televisiossa, radiossa että verkossa (198). Yhteinen media olisi hyödyllinen sekä muiden jäsenmaiden kulttuureista että EU:n päätöksenteosta uutisoimiselle, minkä avulla voitaisiin vahvistaa eurooppalaista identiteettiä (199). Ideoissa korostui myös EU-päätöksenteon näkyvyyden varmistaminen esimerkiksi asettamalla medioille vaatimuksia EU-asioista uutisoimiseen liittyen (33). Esimerkiksi ideassa 30 korostettiin myös eurooppalaisen median merkitystä demokratialle ja julkiselle keskustelulle:

> ”Demokratia voi toteutua vain yhteisen julkisen keskustelun luomassa tilassa. Valitettavasti tämä EU:n laajuinen yleisö puuttuu edelleen täysin, ja joissain EU-maissa populistit voivat helposti kontrolloida paikallista mediaansa. Vain yhteinen julkinen keskustelu voi luoda yhteisöllisyyttä EU:ssa ja kehittää EU:ta. Tähän tarkoitukseen haluaisin nähdä luotavan EU:n laajuisen median, jonka toimintaa ohjaisi siviilioikeus, jonka mallina toimisi ranskalais-saksalainen TV-kanava ARTE, ja jolla olisi vähintään yksi TV- ja radiokanava ja oma verkkoalusta mediakirjastolle sekä avoin keskustelufoorumi jokaiselle mediasisällölle.” (30.)[4] Käännös: A.L.

Yhteisen eurooppalaisen median ideoissa korostuivat tietyt samankaltaisuudet: EU:n katsottiin kaipaavan yhteistä mediaa tai julkista tilaa, jonka välityksellä kansalaiset saisivat tietoa EU:n toiminnasta ja päätöksenteosta. Lisäksi yhteisen median avulla toivottiin saavutettavan suurempaa eurooppalaista yhtenäisyyttä. Ideoiden perusteella voidaan ajatella, ettei kansalaisilla ehkä ole riittävästi tietoa EU:n päätöksenteosta eivätkä kansalliset mediat eivät uutisoi aiheesta riittävästi. Tätä paikkaamaan toivottiin yhteistä julkista ja riippumatonta mediaa, joka olisi kaikkien eurooppalaisten

[4] “Democracy can only take place within a framework characterised by a common public discourse. Unfortunately, this EU-wide public is still completely missing and in some EU countries populists of all kinds have easy play because they only need to control their local media. Only the common public discourse can create more commonality in the EU and further develop the EU. For this purpose, I would like to see an EU-wide media organised under civil law, modelled on the Franco-German TV channel ARTE, at least one TV and radio channel with an associated steaming service for its own media library and free discussion forums for each media contribution.” (30.)

saavutettavissa. Yhteisellä medialla olisi paikkansa EU:n poliittisessa järjestelmässä kansalaisten ja päättäjien välisen keskustelun sekä EU-päätöksenteon seuraamisen mahdollistajana (Wessler ym. 2007, 94–95). Kansallisten medioiden eurooppalaistumisen on myös tulkittu olevan yhä melko vähäistä (De Vreese 2007, 11). Osallistujien näkemykset yhteisen median luomisesta linkittyvät siis kahteen EU:n demokratiavajeen piirteen paikkaamiseen: kansalaisten tiedonsaannin parantamiseen sekä yhteisen julkisen tilan luomiseen.

Kolmas eurooppalaisen yhtenäisyyden kategoriassa havaittu teema oli eurooppalaiseen identiteettiin, kansalaisuuteen tai yhteenkuuluvuuteen liittyvät näkemykset. Näitä korostettiin 11 ideassa (21; 63; 90; 104; 105; 107; 123; 150; 163; 233; 236). Aitoa eurooppalaista kansalaisuutta toivottiin esimerkiksi sellaisille kansalaisille, jotka erityisesti kokevat itsensä eurooppalaisiksi ja eurooppalaisen kansalaisuuden itselleen tärkeäksi (123). Aidon eurooppalaisen kansalaisuuden katsottiin myös voivan toimia eurooppalaisen suvereniteetin symbolina (105; 150). Eurooppalaisesta kansalaisuudesta toivottiin myös kaikkia eurooppalaisia yhdistävää tekijää (90). Toisaalta eurooppalaista yhteenkuuluvuutta katsottiin voivan vahvistaa myös erilaisilla symboleilla, esimerkiksi painamalla euroseteleihin kuuluisien eurooppalaisten taiteilijoiden, kirjailijoiden kasvoja tai eurooppalaisia monumentteja (236). Konkreettisemmin EU:lta toivottiin kansallisten henkilökorttien yhdistämistä aidosti eurooppalaiseen henkilökorttiin (90). Yhteenkuuluvuutta haluttiin vahvistaa myös vanhuksille suunnatussa Erasmus-ohjelmassa (233). Osittain kansalaisuuteen liittyi myös idea, jossa toivottiin EU:lta kaikkien eurooppalaisten oikeuksien tasapuolisuuden edistämistä EU-jäsenmaissa: ideassa korostettiin ”täysipainoisen EU-kansalaisuuden kuulumista kaikille” (104). Lisäksi eurooppalaista yhtenäisyyttä haluttiin lisätä muun muassa korostamalla Eurooppa-päivää tekemällä siitä virallinen vapaapäivä kaikissa jäsenmaissa. Eurooppa-päivän merkityksen korostamisella voitaisiin ”kiinnittää enemmän huomiota Euroopan yhdentymisen merkitykseen ja vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta EU:n kansalaisten keskuudessa”. (21.) Yhtenäisyyttä haluttiin lisätä myös esimerkiksi juhlistamalla neuvoston puheenjohtajamaan itsenäisyys- tai kansallispäivää EU:n laajuisesti kaikissa jäsenmaissa (63).

EU:n kansalaisuus on määritelty Maastrichtin sopimuksessa, ja jokainen EU-jäsenmaan kansalainen on automaattisesti myös EU:n kansalainen. Ideoista voidaan kuitenkin päätellä, että joidenkin osallistujien mukaan tarvetta olisi entistä selkeämmälle ja ”aidommalle” eurooppalaiselle kansalaisuudelle, tai kenties suuremmalle yhteenkuuluvuuden tunteelle. Ideassa 90 mainittiinkin eurooppalaisen yhtenäisyyden vähäisyys erittäin valitettavana tekijänä. Ideassa 123 esitettiin näkemys kansalaisten olemassa olevasta eurooppalaisesta identiteetistä:

> ”Huolimatta lisääntyneestä nationalismista, populismista tai muista mahdollisista ismeistä, monet ihmiset ovat yhä innokkaita Euroopasta. He rakastavat tutustua muista

> maista tuleviin ihmisiin, he uskovat eurooppalaiseen demokratiaan ja solidariteetin konseptiin. Ja usein he pitävät itseään ensisijaisesti eurooppalaisina, mutta ovat jumissa kansallisuuksissaan: saksalaisina, italialaisina, irlantilaisina tai puolalaisina. Luodaan uusi (pan)kansalaisuus: eurooppalaisuus – niille, ketkä sitä haluavat.” (123.) Käännös: A.L.[5]

Kansalaisuus linkittyy vahvasti identiteettiin, joten ehkä voidaan tulkita, että ”aitoa eurooppalaista kansalaisuutta” korostavat toivovat myös ainakin jossain määrin voimakkaampaa eurooppalaisen identiteetin vahvistamista. Vaikka ideassa 123 esitettiin optimistinen näkemys eurooppalaisten kokemasta identiteetistä, ovat kansalliset identiteetit monelle yhä ensisijainen identifioitumisen kohde. Myös se, mikä eurooppalaista kansalaisuutta symboloi tai kuinka kansalaisuus tuodaan identiteettinä esiin, voi vaihdella kansalaisten välillä suurestikin. Lisäksi linkittyminen kansalaisten oikeuksiin ja niiden toteutumiseen kaikissa jäsenmaissa on kiinnostava näkökulma siihen, miksi eurooppalaisen kansalaisuuden vahvistaminen koetaan merkityksellisenä.

Myös eurooppalaisen kansan merkitystä eurooppalaiselle demokratialle on korostettu tutkimuskirjallisuudessa (esim. Jakonen & Korvela 2011). Kansalaisten näkemyksissä eurooppalaisen kansan merkitys demokratialle jäi hieman vähemmälle huomiolle, mutta ideoissa korostui eurooppalaisen identiteetin merkitys kansalaisille itselleen. Myös eurooppalaisen identiteetin on tulkittu olevan keskeinen osa demokraattisen järjestelmän toimivuudelle (Kraus 2008, 38). Kansalaisten ehdottamalla eurooppalaisen identiteetin ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamisella voitaisiin kenties vaikuttaa myös eurooppalaisen demokratian vahvistumiseen ja toimivuuteen.

Viimeinen eurooppalaisen yhtenäisyyden kategoriassa havaituista teemoista on EU:n arvot ja niiden suojeleminen, jonka alakategoriaan luokiteltiin yhteensä yhdeksän ideaa. Alakategoriaan sijoitettiin sellaiset ideat, joissa toivottiin esimerkiksi EU:n arvojen tehokkaampaa implementointia tai suojaamista, sekä eurooppalaisen yhtenäisyyden suojaamista esimerkiksi disinformaation tai polarisaation vaikutuksilta. EU:lta toivottiin ensinnäkin toimia yhteisten arvojen turvaamiseen kaikissa jäsenmaissa ja puuttumista EU:n yhteisistä arvoista lipsumiseen esimerkiksi Unkarissa (73; 175). Yhteisten arvojen noudattamiseen toivottiin myös tehokkaampaa valvontajärjestelmää, jonka avulla jäsenmaille myönnettäisiin rahoitusta EU:n rakennerahastoista vain, jos ne noudattavat EU:n yhteisiä arvoja ja periaatteita (40). Kahdessa ideassa mainittiin tasa-arvon toteutumisen

[5] “Despite growing nationalism, populism or whatever …ism they come up with, many people still are enthusiastic about Europe. They love to mingle with people from abroad, they believe in European democracy and the concept of solidarity. And very often they consider themselves as being European first of all, but instead they are stuck with: German, Italian, Irish, or Polish. Let’s create a new (pan)nationality: European - for those who want.” (123.)

varmistaminen ja edistäminen EU:ssa: sukupuolten välinen tasa-arvo ja sen edistäminen nimettiin keskeiseksi demokratian ja inklusiivisuuden kannalta (92;154).

Omaksi joukokseen muodostuivat ideat, joissa toivottiin EU:lta toimia disinformaation torjumiseksi (115; 169; 229). Disinformaation ja vihapuheen torjumiseksi ehdotettiin EU:n yhteistä medialukutaidon koulutusohjelmaa (115), selkeitä yhteisiä sääntöjä koskien digitaalisia palveluja (169) sekä yhteisiä sääntöjä sosiaalisessa mediassa esiintyvän vihapuheen rankaistavuudelle (229). Lisäksi yhdessä ideassa (130) korostettiin tarvetta EU:n toimille yhteiskunnallisen polarisaation torjumiseksi: idean mukaan EU:n tulisi edistää demokratian, tasa-arvon, vapauden ja moniarvoisuuden arvoja ja ihanteita, ja EU:n toimielimillä tulisi olla konkreettisia keinoja torjua polarisaatiota. Ideoista voidaan päätellä, että EU:n yhteisten arvojen turvaaminen nähtiin osana eurooppalaisen demokratian suojaamista. Yksi EU:n perussopimuksissa määritellyistä EU:n yhteisistä arvoista on demokratia, joten on ymmärrettävää, että osallistujat ovat nostaneet arvojen turvaamisen esiin eurooppalaisen demokratian kategoriassa. Etenkin tietyissä jäsenmaissa havaitut demokratian ja oikeusvaltion periaatteiden rikkomukset ovat voineet herättää kysymyksiä siitä, kuinka demokraattinen EU on, jos sen jäsenmaat eivät noudata perussopimuksissa määriteltyjä yhteisiä arvoja.

5.3. Vaalit ja eurooppalaiset puolueet

Vaalit ja puolueet nimettiin ideassa 235 ”keskeiseksi välineeksi edustuksellisen demokratian toiminnan kannalta” (235), ja ideassa 206 ”terveen demokratian selkärangaksi” (206). Vaaleja ja äänestämistä käsittelevässä kategoriassa havaintoja tehtiin yhteensä 39 ideasta. Havainnoista noin kolmasosa eli 14 havaintoa liittyi ylikansallisten vaalilistojen käyttöönottoon (4; 11; 31; 39; 40; 54; 64; 113; 155; 170; 173; 179; 191; 211). Useimmissa ideoissa ehdotettiin ylikansallisten vaalilistojen käyttöönottoa Euroopan parlamentin vaaleissa tarkentamatta, kuinka monta ehdokasta ylikansallisilta listoilta tulisi ottaa (4; 39; 54; 64; 113; 155; 170; 179; 191; 211). Kahdessa ideassa ehdotettiin parlamentin jäsenten valitsemista kahdelta listalta. Idean 11 mukaan kansalaiset voisivat äänestää kahta ehdokasta: ensimmäiseltä listalta kansalaiset voisivat kuten nytkin äänestää kansallisten puolueiden asettamia ehdokkaita, ja toiselta EU:n laajuiselta ylikansalliselta listalta toista ehdokasta. Ylikansallisilta listoilta voitaisiin osallistujan mukaan valita alkuun noin 50 parlamentin jäsentä. (11.) Toisen idean (31) mukaan kansalaisilla tulisi myös olla kaksi ääntä, mutta osallistujan näkemyksen mukaan ensimmäiseltä listalta eurooppalaiset voisivat äänestää paikallista ehdokasta, ja toiselta jäsenmaan ehdokasta. Idean 11 lisäksi kolmessa muussa ideassa tarkennettiin, että ylikansallisilta listoilta voitaisiin valita osa parlamentin jäsenistä (40; 113; 173).

EU-vaalien ongelmaksi nimettiin niiden keskittyminen kansallisiin ongelmiin (11; 31). Yhden osallistujan näkemyksen mukaan EU:ssa käydään aidosti eurooppalaisten vaalien sijaan 27 kansalliset vaalit (54). Ylikansallisilla vaalilistoilla haluttiin muun muassa varmistaa, että mepit edustavat kaikkia eurooppalaisia: ylikansallisilla listoilla voitaisiin tavoitella pan-eurooppalaista edustusta (40; 64). Ylikansallisilla vaalilistoilla voitaisiin myös asettaa eurooppalaiset puolueet europarlamenttivaalien keskiöön (31). Ylikansallisilla vaalilistoilla uskottiin myös olevan vaikutusta eurooppalaisten yhteenkuuluvuuden tunteeseen (191; 211) ja jopa eurooppalaisen kansan muodostumiseen:

> ”Ylikansalliset vaalilistat paitsi heijastaisivat äänestäjien toiveita paremmin, myös vahvistaisivat eurooppalaisten äänestäjien tunnetta kuuluvansa yhteen eurooppalaiseen kansaan, toisin sanoen ne edistäisivät eurooppalaisen demoksen muodostumista, joka olisi osa yhtenäistä Eurooppaa.” (191.)[6] Käännös: A.L.

Ylikansallisten vaalilistojen vaikutusten tulkitaan voivan vaikuttaa myös melko perustavanlaatuisiin kysymyksiin eurooppalaisten identiteetistä ja yhteenkuuluvuudesta, ja jopa eurooppalaisen demoksen tai kansan muodostumiseen.

Ideoissa tartutaan sellaisiin Euroopan parlamentin vaaleihin liittyviin ongelmiin, joita myös tutkimuskirjallisuudessa on nimetty: Euroopan parlamentin vaalit käydään jäsenmaissa irrallaan toisistaan, ja vaalit sekä ehdokkaiden vaalikampanjat keskittyvät paljolti kansallisiin kysymyksiin. Tämän seurauksena parlamentin jäsenet eivät välttämättä edusta kansalaisten intressejä (Mair & Thomassen 2010, 21). Tutkimuskirjallisuudessa ylikansallisten vaalilistojen on tulkittu voivan kannustaa puolueita kampanjoimaan eurooppalaisiin teemoihin keskittyen (Bright ym. 2016). EU-tason kysymysten asettaminen europarlamenttivaalien kampanjoinnin keskiöön voisi siis parantaa järjestelmän demokraattisuutta ja kansalaisten edustuksen toteutumista EU-tasolla.

Ylikansallisten vaalilistojen lisäksi kategorian ideoista havaittiin osallistujien toivovan EU-vaalien eurooppalaistamista. Yhdessä ideassa kehotettiin esimerkiksi ”ottamaan käyttöön yhteinen eurooppalainen vaalilaki, jolla korvattaisiin erilaiset kansalliset järjestelmät” (149). Vaalien ongelmiksi nimettiin esimerkiksi niiden järjestäminen eri päivinä jäsenmaissa, eri kansallisia lainsäädäntöjä noudattaen, sekä asettamalla ehdolle kansallisia puolueita edustavia ja kansallisiin kysymyksiin keskittyviä ehdokkaita. Vaalien eurooppalaistamisen lisäksi ideassa vaadittiin myös kansallisten vaalien synkronisointia, jotta myös EU:n neuvoston kokoonpano vaihtuisi samassa syklissä Euroopan parlamentin kanssa. Synkronisoimalla poliittiset syklit voitaisiin idean julkaisijan

[6] ”Transnational party lists would not only mirror the voters’ will more accurately, but they would also give the European electorate the sense of being one European people, i.e., foster the emergence of a European ‘Demos’(gk. for ‘free citizens’) belonging to a united Europe.” (191.)

mukaan tehostaa EU:n neuvoston päätöksentekoa, ja lisäksi eurooppalaistaminen voisi parantaa myös kansalaisten osallistumista Euroopan laajuisiin kampanjoihin. (88.) Kansallisten vaalien synkronisoimista perusteltiin myös päätöksenteon läpinäkyvyydellä ja kansalaisten ymmärryksen parantamisella:

> ”Jos yleiset vaalit järjestettäisiin kaikissa jäsenmaissa samanaikaisesti, säännöllisin väliajoin Euroopan parlamentin vaaleihin nähden, vaalien vaikutukset paitsi kansalliseen politiikkaan myös EU:n politiikkaan olisivat äänestäjille läpinäkyviä. Tämä myös parantaisi EU:n kansalaisten ymmärrystä vaaleista muissa jäsenmaissa, ja edistäisi eurooppalaisen kansan kehittymistä.” (131.)[7] Käännös: A.L.

Kansallisten vaalien synkronointi liitettiin ideoissa EU:n päätöksentekoon, erityisesti sen tehokkuuteen ja läpinäkyvyyteen. Ideoissa on myös tunnistettu EU:n päätöksenteon epäselvyys kansalaisten näkökulmasta, mihin voitaisiin etsiä ratkaisuja synkronisoimalla kansalliset vaalit ja siten selkeyttää myös EU:n päätöksenteon toimintaa. Ideoista on myös kiinnostava havaita, kuinka niissä on tunnistettu kansallisten vaalien vaikutus neuvoston toimintaan ja neuvoston päätöksenteon poliittisuus.

Yhdessä ideassa yhdistyi erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka voitaisiin luoda ideassa vaadittu ”aidosti ylikansallinen eurooppalainen demokratia”. Ideassa muun muassa kehotettiin eurooppalaisen vaalipiirin luomista ja Euroopan parlamentin vaalien muuttamista ensimmäisen asteen vaaleiksi. (206.) Ensimmäisen asteen vaaleilla viitataan mahdollisesti ”toisen asteen vaalien” teoriaan, ja pääteltävissä on, että idean julkaisija toivoisi europarlamenttivaalien merkityksen lisäämistä. Eurooppalaisen vaalipiirin luomisella toivotaan sen sijaan voivan edistää ylikansallisen eurooppalaisen demokratian kehittymistä (206).

Ideoissa toiseksi eniten esillä ollut teema oli kansalaisten äänioikeus muiden jäsenmaiden vaaleissa, jota käsitteli kymmenen ideaa (4; 23; 32; 64; 101; 107; 147; 171; 230; 234). Ideoissa vaadittiin äänestämisen ”esteiden” poistamista Euroopassa (4) ja vedottiin muissa EU-maissa asuvien eurooppalaisten oikeuteen osallistua yhteiskunnan täysipainoisena jäsenenä (64). Äänioikeuden myöntämistä perusteltiin inkluusion ja integraation toteutumisella, ja perusteluissa vedottiin myös eurooppalaisen demokratian vahvistamiseen (23). Yhdessä ideassa esitettiin, että integraation ja osallistumisen ja edustuksen tasapuolisuuden varmistamiseksi EU:n tulisi hyödyntää ylikansallisia vaalilistoja (64). Oikeus äänestää ja olla ehdolla vaaleissa myös muissa jäsenmaissa nähtiin myös tarpeen olla osa EU:n kansalaisuutta (101; 107). Idean 147 julkaisijan mukaan on epätasa-arvoista,

[7] ”If all Member States ran their General Elections concurrently, at a regular interval from the European Parliament elections, the implication of these election outcomes for EU governance, and not just national governance, would be transparent to voters. This would also grant EU citizens greater understanding of elections in other Member States, and encourage the development of a European polis.” (131.)

että toisessa jäsenmaassa asuva maksaa sinne veroja muttei saa käyttää äänioikeutta asuinmaansa vaaleissa (147). Yhdessä ideassa keskiössä oli kolmansien maiden kansalaisten äänioikeus Euroopassa: idean julkaisija toivoi myös brexitin jälkeen voivansa osallistua paikalliseen päätöksentekoon Euroopassa, ja toivoi äänioikeuden laajentamista koskemaan EU-maissa pitkään oleskelleita kolmansien maiden kansalaisia sekä äänioikeuden sisällyttämistä perusoikeuksiin ja -arvoihin (145). Ääni- ja osallistumisoikeus nimettiin myös aidosti demokraattisen unionin edellytykseksi:

> ”Aidosti demokraattinen unioni – kaikilla tasoilla – voi perustua ainoastaan tosiasialliseen yleiseen äänioikeuteen, ja sen tulee varmistaa kaikkien eurooppalaisten mahdollisuus osallistua, riippumatta kansalaisuudesta ja asuinmaasta.” (171.)[8] Käännös: A.L.

Aihe vaikuttaisi herätelleen osallistumaan kansainvälisiä eurooppalaisia ja useissa ideoissa äänioikeuden myöntämistä perusteltiinkin pitkään toisessa jäsenmaassa asumisella ja sillä, ettei kansainvälisyys saisi olla esteenä yhteiskunnalliselle osallistumiselle.

Asumiseen perustuvan äänioikeuden lisäksi neljässä ideassa ehdotettiin äänioikeuden ikärajan asettamista 16 ikävuoteen kaikissa jäsenmaissa (39; 50; 53; 220). Äänioikeuden myöntämistä 16-vuotiaille perusteltiin esimerkiksi nuorten oikeudella tulla kuulluiksi ja osallistua demokraattiseen prosessiin (50). Nuorten äänioikeuden katsottiin myös olevan tarpeen eurooppalaisen kansalaisuuden ja demokratian vahvistamiseksi (220). Idean 53 mukaan äänioikeuden korkeammalle ikärajalle ”ei ole objektiivista perustetta”. Nuorten osallistumista demokraattisiin prosesseihin haluttiin lisätä myös esimerkiksi ideassa 50 ehdotetulla ehdokkaaksi asettumisen ikärajan asettamisella 18 ikävuoteen kaikissa jäsenmaissa (50).

Ehdokasasetteluihin liittyen yhdessä ideassa esitettiin spesifi vaatimus varmistaa sotilaiden oikeus asettua ehdolle vaaleissa, mikä ei useammassa jäsenmaassa ole mahdollista (226). Tässä ideassa on nähtävissä järjestön tavoite tuoda konferenssin avulla näkyvyyttä ajamalleen aiheelle: idean on julkaissut eurooppalainen sotilasyhdistysten ja työntekijäliittojen järjestö (European Organisation of Military Associations and Trade Unions EUROMIL).

Ehdokasasetteluihin liittyviä näkemyksiä esitettiin myös järjestöjen ja poliittisten järjestöjen ehdokasasetteluun liittyen. Esimerkiksi ideassa 4 toivottiin yksinkertaisempia ehtoja ehdokkaiden asettamiselle vaaleissa sekä poliittisille ja kansalaisliikkeille mahdollisuutta asettaa ehdokkaita EU-vaaleissa. Korkeat vaatimukset oikeudelle asettaa ehdokkaita nähtiin idean julkaisijan mukaan heikentävän kansalaisten mahdollisuuksia ilmaista näkemyksiään eurooppalaisissa kysymyksissä.

[8] “A truly democratic Union – at all levels – can only be founded upon genuine universal suffrage, and must ensure all Europeans have the opportunity to participate, regardless of one’s nationality and country of residence.” (171.)

(4.) Samankaltainen näkemys esitettiin ideassa 54, jonka mukaan riittävän määrän kansalaisten kannatusta keränneiden kansalaisliikkeiden ja poliittisten järjestöjen tulisi voida asettaa ehdokkaita ylikansallisille vaalilistoille europarlamenttivaaleissa (54).

Eurooppalaiset puolueet mainittiin osallistujien ideoissa usein europarlamenttivaalien yhteydessä, vaikka eurooppalaisten puolueiden kehittämiseen liittyi muitakin teemoja. Yhteensä eurooppalaisia puolueita ja niiden merkitystä eurooppalaiselle demokratialle käsiteltiin 12 ideassa. Useassa ideassa tarve eurooppalaisille puolueille ja niitä koskeville yhteisille säännöille nostettiin esiin EU-vaalien ja niiden uudistamisen yhteydessä (esim. 39: 96; 161; 171). Esimerkiksi ideassa 58 ehdotettiin yhteisiä alustoja europarlamenttivaalien vaalikampanjoille ja niiden hyödyntämisen edellyttämistä sille, että puolueet voivat muodostaa poliittisen ryhmän parlamentissa. Idean mukaan vaatimuksilla edistettäisiin puolueiden tarvetta sopia yhteisistä tavoitteista, ja siten edistettäisiin myös yhteisiin eurooppalaisiin asiakysymyksiin keskittymistä. Toisaalta yhteisten kampanja-alustojen käyttö voisi edistää julkista keskustelua, ja asetelma edistäisi myös kansalaisten näkemysten huomiointia. (58.)

Sen sijaan ideassa 149 eurooppalaisen puoluejärjestelmän vahvistaminen yhdistettiin vaalien kärkiehdokasjärjestelmän uudistamiseen: “[Kärkiehdokasjärjestelmän] uudistuksen tavoitteena on erityisesti oltava Euroopan tason puoluedemokratian vahvistaminen aidoilla ylikansallisilla puolueilla eikä kansallisten puolueiden löyhä yhdistys.” (149.) Euroopan parlamentin vaalien ehdokkaiden haluttiin myös olevan selkeämmin ehdolla eurooppalaisten puolueiden kandidaatteina: kampanjoinnissa tulisi käyttää eurooppalaisen puolueen nimeä, logoa ja vaaliohjelmaa. Tällä uudistuksella haluttaisiin asettaa eurooppalaiset puolueet eurovaalien keskiöön, ja lisäksi kaikille eurooppalaisille annettaisiin yhtenäisemmät mahdollisuudet valita EU-asioiden edustajansa. (31.) Ideassa 88 tiivistettiin eurooppalaisen puoluejärjestelmän puuttumisen ongelmallisuus seuraavasti:

> ”Ainoa asia, jota eurooppalaiset eivät tee yhdessä, on politiikka. Tämä johtuu siitä, että kansalliset puolueet – eivät EU-puolueet – johtavat keskustelua Euroopassa. 70 vuoden integraation jälkeenkin EU:lta puuttuu eurooppalainen puoluejärjestelmä, joka voisi luoda aitoa ylikansallista poliittisen keskustelun tilaa ja keskustelua, jossa kansalaiset voivat ymmärtää, vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon, joka vaikuttaa heidän yhteisiin intresseihinsä eurooppalaisina. Tämän täytyy muuttua.” (88.) Käännös A.L.[9]

Myös ideassa 206 toivottiin yhteisen eurooppalaisen poliittisen järjestelmän luomista: se nähtiin ”ainoana tapana toteuttaa aidosti ylikansallista eurooppalaista demokratiaa” (206). Uudistuksen pohjana tulisi olla eurooppalaisen vaalijärjestelmän ja puolueita koskevien sääntöjen uudistaminen,

[9] “The only thing Europeans don’t do together is politics. This is because national parties - not EU parties - run the show within and across Europe. After 70 years of integration, the EU lacks a European party system capable of fostering a genuine transnational space of political debate and dialogue where citizens can understand, influence and participate in decision-making affecting their common interests as Europeans. This must change.” (88.)

jotta eurooppalaiset puolueet voivat toimia siltoina EU:n politiikan ja kansalaisten välillä ja edistää kansalaisten poliittista osallistumista. (206.)

Ideassa 182 otettiin laajasti kantaa eurooppalaisten puolueiden merkitykseen eurooppalaiselle demokratialle ja kansalaisten osallistumiselle. Eurooppalaisten puolueiden haasteeksi nähtiin se, etteivät ne tällä hetkellä täytä puolueille tyypillisiä tehtäviä: ne eivät tarjoa kansalaisille osallistumismahdollisuuksia, aseta ehdokkaita ja jäsennä puoluevaihtoehtoja Euroopan parlamentin vaaleissa. Tämän lisäksi ne jäävät kansallisten puolueiden varjoon ja eikä eroa puolueiden ja parlamentin poliittisten ryhmien välillä aina ymmärretä. Eurooppalaisten puolueiden vahvistamiseksi ideassa ehdotetaan neljää muutosta:

> ”1) Eurooppalaisten puolueiden muuttaminen kansalaisiin keskittyviksi yhdistyksiksi, joiden rekisteröityminen vaatisi minimimäärän kansalaisia vähintään kahdesta tai kolmesta jäsenmaasta;
>
> 2) Puolueiden sisäisen koherenssin parantaminen;
>
> 3) Puoluerahoitusjärjestelmän uudistaminen palkitsevammaksi ja kansallisten puolueiden rahoituksen salliminen europuolueen toimesta;
>
> 4) Europuolueiden näkyvyyden lisääminen Euroopan parlamentin vaaleissa ja niiden tulosten välittämisessä.” (182.)[10] Käännös: A.L.

Näillä uudistuksilla osallistuja uskoo olevan mahdollista parantaa eurooppalaista demokratiaa, erityisesti mahdollistamalla kansalaisille eurooppalaisten puolue-ehdokkaiden äänestäminen europarlamenttivaaleissa ja vahvistamalla puolueiden ja kansalaisten välistä suhdetta. (182.)

250 suosituimmasta ideasta eurooppalaisiin puolueisiin liittyviä ideoita ei ollut kovin montaa, mutta puolueiden rooli ja merkitys EU-tason demokratian kehittämisessä tunnistettiin ideoissa hyvin. Ideoissa nostettiin esiin puolueiden rooli vaaleissa ja kansalaisten intressien kanavoinnissa, sekä erityisesti tarve luoda ylikansallisia eurooppalaisia puolueita, jotka voisivat paremmin edustaa kansalaisia EU-tason päätöksenteossa nimenomaan EU-asioissa. Eurooppalaisen demokratian kannalta kenties keskeisin huomio onkin puolueiden rooli kansalaisten näkemysten ja politiikan tekemisen välisen yhteyden edustajina: esimerkiksi ideassa 88 tuotiin voimakkaasti esiin puolueiden keskeinen rooli demokratiassa ylipäätään, sekä erityisesti tarve puolueiden toiminnalle Euroopan tasolla. Myös tutkimuskirjallisuudessa on korostettu vahvemmin eurooppalaisten puolueiden roolia

[10] “1. Transform European parties into citizen-focused associations (they are currently groups of national parties) with registration based on a minimum number of members in two or three Member States.

2. Make sure they are coherent: eventually, European parties should only have one national chapter per Member State.

3. Overhaul party financing to reward electoral success as well as outreach to citizens (via membership and donations) and allow European parties to finance their national chapters.

4. Bolster the visibility of European parties, including by having them on the ballot and electoral communication for European elections and providing citizens with clear information about them, such as electoral results.” (182.)

kansalaisten intressien edustamisessa (Alemanno 2021, 15). Kansalaisten ajatukset puolueiden eurooppalaistamisesta vastaavat siis tältä osin tutkimuskirjallisuudessakin esitettyjä näkemyksiä eurooppalaisen demokratian vahvistamisesta.

Vain kahdessa ideassa toivottiin muutosta äänestystapoihin (50; 228). Ideassa 50 esitettiin näkemyksiä kansalaisten vaaliosallistumisen helpottamiseksi: europarlamenttivaaleihin toivottiin jäsenmaiden tarjoamaa mahdollisuutta äänestää ennakkoon tai kirjeäänestyksellä, sekä mahdollisuutta sähköiseen äänestämiseen tieto- ja kyberturvallisen järjestelmän välityksellä (50). Toisessa äänestystapoihin liittyvässä ideassa Euroopan parlamenttia puolestaan kehotettiin harkitsemaan internetin välityksellä tapahtuvan äänestämisen estämistä vedoten juuri tieto- ja kyberturvallisuuteen (228). Äänestystapoihin liittyvät ideat esittivät siis melko vastakkaiset näkemykset, ja niiden välillä on havaittavissa painotusero: toisessa ideassa halutaan edistää mahdollisimman monen eurooppalaisen mahdollisuutta äänestää, kun taas toisessa ideassa halutaan turvata eurooppalaista demokratiaa ulkopuoliselta vaikuttamiselta ja varmistaa kansalaisten mahdollisuus luottaa järjestelmään.

Vaaleihin liittyvät osallistujien näkemykset esittivät EU:n demokraattisuuden ongelmiin osittain samoja ratkaisuja, kuin tutkimuskirjallisuudessa: erityisesti useassa ideassa mainittu ylikansallisten vaalilistojen käyttöönottoa Euroopan parlamentin vaaleissa on käsitelty kirjallisuudessa jonkin verran. Ylikansallisilla vaalilistoilla myös haluttiin ratkaista tutkimuskirjallisuudessakin nimettyjä ongelmia, eli vaalien fokuksen siirtämistä kansallisista teemoista eurooppalaisiin teemoihin, kansalaisten tietämyksen ja ymmärryksen lisäämistä eurovaaleihin liittyen, sekä eurooppalaisen yhteisöllisyyden saavuttamista Euroopan tasolla käytyjen eurooppalaisten vaalien ja niihin liittyvän poliittisen keskustelun kautta. Samaan teemaan liittyvät ideat, joissa kehotettiin kansallisten vaalien synkronointiin vaalien eurooppalaistamiseksi. Näissäkin ideoissa tavoitteena oli poliittisen järjestelmän eurooppalaisuuden vahvistaminen, mutta myös EU:n päätöksenteon tehostaminen ja selkeyttäminen. Toinen esiin noussut teema, äänioikeus, ilmaisi kansalaisten tarpeen osallistua poliittisesti myös asuessaan toisessa EU-jäsenmaassa. Näitä ideoita perusteltiin yleisemmin kaikkien eurooppalaisten osallistumis- ja äänioikeuden varmistamisella.

5.4. Kansalaisten osallistuminen

Kansalaisten osallistumista käsitteleviä havaintoja tehtiin yhteensä 34 ideasta. Kategoriassa tehtiin eniten havaintoja EU:n erilaisista keinoista lisätä kansalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Uusiksi kansalaisten osallistumismahdollisuuksiksi tai -väyliksi ehdotettiin erilaisia

digitaalisia osallistumisen muotoja, suoran demokratian hyödyntämistä sekä deliberatiivisia osallistumismahdollisuuksia. Lisäksi Euroopan tulevaisuuskonferenssista toivottiin pysyvää osallistumistapaa tai vähintään EU:n hyödyntävän sen oppeja kansalaisten osallistumiskeinojen kehittämisen suhteen.

Kansalaisten digitaaliseksi osallistumisväyläksi ehdotettiin esimerkiksi erilaisten ”kansalaisteknologioiden” hyödyntämistä. Uusien alustojen avulla voitaisiin aktivoida kansalaisia osallistumaan ja pyrkiä löytämään ratkaisuja vaikeisiinkin ongelmiin. Esimerkkeinä ideassa annettiin käytössä olevia alustoja, kuten Decidim, DemocracyOS ja LiquidFeedback. (27.) Toisessa ideassa ehdotettiin Facebookin kaltaisen EU:n osallistumisalustan luomista, jolla kansalaiset voisivat ilmaista näkemyksensä päätöksentekoon liittyen (138). Digitaalista osallistumista hyödyntäväksi väyläksi ehdotettiin myös foorumia, jolla kansalaiset voisivat rekisteröityä EU-suurlähettiläiksi ja toimia tietoa välittävänä toimijana esimerkiksi pitämällä puheita, järjestämällä keskusteluja ja kertomalla muille osallistumismahdollisuuksista (160). Osallistumismahdollisuuksille ehdotettiin myös yhtä keskitettyä verkkoalustaa, joka yhdistäisi yhteen paikkaan kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet EU-tasolla (193). Sähköisiä osallistumismahdollisuuksia perusteltiin esimerkiksi verkostojen hyödyntämisellä (138), mahdollisuudella lisätä kansalaisten tietoisuutta EU:sta ja sen toiminnasta (160), sekä olemassa olevista vaikuttamismahdollisuuksista tehokkaammalla tiedottamisella, sillä kansalaiset eivät aina ole tietoisia heidän käytössään olevista useista mahdollisuuksista (193).

EU:n etäisyyttä erityisesti nuorista haluttiin paikata uudella, erityisesti nuorille suunnatulla ”NavigatEUr” -verkkoalustalla. Alustan toiminnan ideana olisi nuoren mahdollisuus ensin määrittää omat intressinsä ja poliittinen profiilinsa lyhyellä kyselyllä. Alusta tarjoaisi tämän kyselyn perusteella käyttäjälle tiivistelmän hänen ”poliittisesta profiilistaan” ja nimeäisi samat arvot jakavan ”julkkiskaksosen”. Profiilin perusteella käyttäjä voisi myös tutustua samat arvot jakaviin europarlamentaarikkoihin ja meneillään oleviin aloitteisiin ja EU:n päätöksentekoon. (112.)

Osassa ideoista ehdotettiin yleisemmin uusien ja erilaisten osallistumistapojen hyödyntämistä osana EU:n päätöksentekoa. Esimerkiksi ideassa 161 ehdotettiin yleisesti suoran demokratian lisäämistä kansallisella ja EU-tasolla (161). Ideoissa ehdotettiin esimerkiksi alhaalta ylöspäin tapahtuvan osallistumisen lisäämistä tarjoamalla avoimia hakuja osallistumisesta kiinnostuneille kansalaisille (102), sekä uuden, EU:n laajuisen vapaaehtoisuuteen perustuvan osallistumisverkoston luomista (120). Uudella osallistumisverkostolla voitaisiin muun muassa vahvistaa kansalaisten ja EU:n instituutioiden välistä yhteyttä sekä luoda alusta tiedon ja parhaiden oppien jakamiselle (120). Kansalaisille toivottiin myös aitoja vaikutusmahdollisuuksia EU-tasolla sekä innovatiivisten ja inklusiivisten osallistumiskeinojen hyödyntämistä. Osallistumisen lisäämiseksi myös olemassa olevia keinoja, kuten eurooppalaista kansalaisaloitetta ja kansalaiskonsultaatioita tulisi hyödyntää

enemmän. (205.) Yhdessä ideassa EU-tason suoraa demokratiaa haluttiin lisätä antamalla kansalaisille lainsäädännön aloiteoikeus (237).

Lisäksi Euroopan tulevaisuuskonferenssista toivottiin pysyvää väylää kansalaisten osallistumiselle: yksi osallistuja toivoi konferenssin vakiinnuttamista pysyväksi, avoimeksi osallistumisen väyläksi. Ideaa perusteltiin sillä, että ajan myötä kansalaiset voisivat tottua ilmaisemaan näkemyksensä säännöllisesti sekä aktivoitua laajemmin seuraamaan EU:n päätöksentekoa ja vaikuttamaan siihen. Varmistamalla kansalaisten osallistumisväylä voitaisiin kenties myös lieventää ylhäältä alaspäin painottuvaa EU-päätöksentekoa sekä varmistaa yleisen mielipiteen kuulluksi tuleminen. (244.) Ideassa 222 ehdotettiin vuosittaista Euroopan tulevaisuuteen keskittyvää konferenssia, jonka tehtävänä olisi reflektoida EU:n tulevaisuutta ja yhteisiä tavoitteita (222). Tulevaisuuskonferenssin kansalaispaneeleja sekä digitaalista alustaa voitaisiin myös pitää eräänlaisena EU-tason osallistavien kokeilujen pilottiprojektina, jonka oppeja voitaisiin hyödyntää uuden osallistumisalustan luomisessa (120).

Kahdessa ideassa toivottiin kansalaisten tulevaisuuskonferenssissa ilmaisemien näkemysten vaikutusten selkeää välittämistä kansalaisille: ideassa korostettiin sitä, että konferenssin kaltaisella konsultaatiolla tulisi olla selkeä tarkoitus (121). Toisessa ideassa kehotettiin luomaan valvontajärjestelmä, joka seuraisi konferenssin lopputulosten implementointia EU-tasolla:

> ”Euroopan tulevaisuuskonferenssi voi tuoda EU:n lähemmäs kansalaisiaan vain, jos sen seurauksena toteutetaan konkreettisia ja operationaalisia muutoksia ja politiikkoja, jotka perustuvat kansalaisten suosituksiin. Muuten konferenssi voi kääntyä itseään vastaan ja tuottaa vain lisää euroskeptismiä. Konferenssille tulee toteuttaa palautemekanismi, jonka avulla seurataan ja monitoroidaan konferenssin keskustelua ja varmistetaan, että konferenssin aikana esitetyt näkemykset johtavat konkreettisiin suosituksiin EU:n toiminnalle.” (94.)[11] Käännös: A.L.

Myös ideassa 213 korostettiin yleisesti Euroopan tulevaisuuskonferenssin merkitystä kansalaisten ja päättäjien välisen keskusteluyhteyden luojana, sekä EU:n tarvetta tehdä sellaisia päätöksiä, jotka koskevat kansalaisille tärkeitä asioita (213). Ideoista välittyy se, että konferenssia pidetään samaan aikaan hyödyllisenä väylänä kansalaisten näkemysten ilmaisemiselle sekä mahdollisuutena omaksua uusia keinoja kansalaisten osallistumiselle EU-tasolla. Toisaalta konferenssin tarkoituksen selkeyttä vaativa sekä vaikutusten valvontaan kehottava ideat ilmaisevat sen, että osallistujat toivoivat konferenssilta konkreettisia tuloksia ja merkityksellisyyttä.

[11] “The Conference on the Future of Europe will only be able to get the EU closer to its citizens if it will produce results in concrete, operational changes and policy proposals based on citizens' recommendations, otherwise it will backfire and only increase Euroscepticism. There must be a feedback mechanism to follow-up and monitor the deliberations of the Conference and to ensure that the ideas expressed during the Conference events result in concrete recommendations for EU action.” (94.)

Kansalaisten osallistumisen lisäämistä perusteltiin esimerkiksi sillä, että ”osallistavat ja deliberatiiviset keinot täydentävät ja vahvistavat edustuksellista demokratiaa, sillä ne antavat kansalaisille enemmän vaikutusvaltaa myös vaalien välisenä aikana” (120). Lisäksi idean 120 julkaisija perusteli osallistumisen lisäämistä sen vaikutuksilla:

> ”Aito osallistuminen lisää edustuksellisen demokratian legitimiteettiä ja tehokkuutta: 1) kommunikaatio kansalaisten kanssa luo ideoita poliittiselle toiminnalle hallinnan eri tasoilla, 2) sallimalla konsensuksen tavoittelemisen, ja erityisesti, 3) vahvistamalla poliittisten elinten päätösten perusteluja ja omistajuutta.” (120.) Käännös: A.L.[12]

Kansalaisten katsottiin myös olevan liian etäällä eurooppalaisesta päätöksenteosta: osallistumismahdollisuuksien lisäämisellä kansalaiset haluttiin tuoda ”demokratian ytimeen” (102). Luomalla uusia osallistumisalustoja haluttiin myös vahvistaa kansalaisten osallistumisen vaikutusta EU:n päätöksentekoon, joka näkemyksen mukaan on tällä hetkellä irtaantunut eurooppalaisten päivittäisestä elämästä (193). Kansalaisten osallistumisen lisäämisen merkitystä perusteltiin myös hallituksiin ja EU:n instituutioihin kohdistuvan luottamuksen lisäämisellä, sekä ”terveen ja resilientin demokratian” edistämisellä. Tämän lisäksi kansalaisille tulisi tarjota valtaa ilmaista näkemyksensä EU:n tulevaisuudesta, jotta he eivät koe jääneensä ulkopuolelle ”elitistisestä projektista”. (205.)

Osassa ideoista toivottiin erilaisia deliberatiiviseen demokratiaan perustuvia osallistumismahdollisuuksia. Ideoissa mainittiin Euroopassa havaittu deliberatiivisten osallistumiskokeilujen käytön lisääntyminen (57; 181). Kansalaiskokouksia ehdotettiin osaksi EU:n päätöksentekoa esimerkiksi sellaisiin teemoihin, joita voidaan pitää suuren yleisön kannalta tärkeinä (57). Kansalaiskokousten mahdollisuutena nähtiin niiden hyödyntäminen keskusteluareenoina tärkeistä aiheista (181) sekä päätöksentekoa täydentävinä, kansalaisia osallistavina elementteinä (109). Kansalaiskokousten eduksi luettiin niiden inklusiivisuus ja edustavuus (57) sekä niiden tavallisille kansalaisille tarjoama mahdollisuus nostaa keskusteluun tärkeäksi koettuja kysymyksiä (181). Kansalaiskokoukset tai -paneelit voisivat myös toimia kansanäänestyksiä alustavina, keskinäistä dialogia painottavina prosesseina (57; 181).

EU:lta ja erityisesti Euroopan komissiolta toivottiin myös aloitetta luoda avoimuuden, läpinäkyvyyden ja EU:n perussopimuksissa määriteltyjen arvojen pohjalle perustuva eurooppalainen kansalaisdialogi, joka täyttäisi EU:sta tehdyn sopimuksen artiklan 11 (197). Euroopan unionista tehdyn sopimuksen artiklan 11 kohdat 1–3 sisältävät EU:n toimielinten ja kansalaisten sekä etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävän vuoropuhelun ja näkemysten kuulemisen

[12] “Genuine participation increases the legitimacy and effectiveness of representative democracy by (1) informing and initiating ideas for political action at different levels of government through communication with citizens, (2) enabling consensus creation and, above all (3) strengthening rationale and ownership of decisions made by the political bodies.” (120.)

mahdollisuuden (Euroopan unionin virallinen lehti 2012). Ideassa 146 toivottiin kansalaisdialogin ja kansalaissuhteiden keskittämistä yhden komissaarin alalle. Ajatusta perusteltiin kansalaisdialogin merkityksellä ja sen tehokkuudella EU:n päätöksenteon valmistelussa, sekä kansalaisten näkemysten huomioimisella. Teemojen keskittäminen tietyn komissaarin toimialalle osoittaisi EU:n olevan sitoutunut ”moninaisuuteen, inkluusioon ja kaikkien mukaan ottamiseen”. (146.)

Kansalaispaneelien tai -kokousten hyödyntämistä perusteltiin sillä, että kaikilla eurooppalaisilla tulisi olla mahdollisuus osallistua EU:n päätöksentekoon: kansalaiskokoukset tarjoaisivat eurooppalaisille pitkäkestoisemman ja pitkävaikutteisemman osallistumismahdollisuuden verrattuna esimerkiksi viiden vuoden välein järjestettyihin europarlamenttivaaleihin (109). Deliberatiivisilla osallistumismahdollisuuksilla voitaisiin myös vahvistaa suuriin ongelmiin, kuten ilmastonmuutokseen tai taloudelliseen muutokseen liittyvän päätöksenteon legitimiteettiä (57). Kansalaiskokoukset täydentäisivät EU:n päätöksentekoa ja parantaisivat sen laatua, lisäisivät kansalaisten ymmärrystä EU:n päätöksenteosta sekä varmistaisivat päättäjien olevan vastuussa kansalaisille (109). Kansalaispaneeleilla voitaisiin myös vaikuttaa kansalaisten ja päättäjien väliseen suhteeseen:

> “Mutta ne toisivat myös kansalaisia ja päättäjiä lähemmäs toisiaan sekä lieventäisivät edustuksellisen demokratian kriisiä. Nämä prosessit voisivat antaa äänen niille, jotka usein jätetään poliittisen järjestelmän ulkopuolelle, kuten kansalaisuudettomat henkilöt ja vähemmistöt.” (181.) Käännös: A.L.[13]

Deliberatiivisilla osallistumisväylillä tai innovaatioilla halutaan siis paikata myös tutkimuskirjallisuudessa tunnistettuja ongelmia: edustuksellisen demokratian kriisiä ja kansalaisten osallistumisen laskua.

Deliberatiivisten innovaatioiden yhteydessä ehdotettiin kansanäänestysten hyödyntämistä päätettäessä suurista tai monimutkaisista kysymyksistä. Eurooppalaisten kansanäänestysten hyödyntäminen nostettiin esiin myös muissa ideoissa: esimerkiksi ideassa 97 toivottiin EU:lle mahdollisuutta järjestää eurooppalaisia kansanäänestyksiä (97). Eurooppalaisia kansanäänestyksiä ehdotettiin hyödynnettävän tärkeissä tai ristiriitaisissa kysymyksissä (181; 236; 245). EU:lle ehdotettiin myös annettavan oikeus järjestää sitovia tai neuvoa-antavia kansanäänestyksiä koskien uutta, EU:n hyväksymää lainsäädäntöä (124). Kansanäänestysten hyödyntämistä hankalissa kysymyksissä perusteltiin päätöksenteon legitimiteetin lisäämisellä (236; 245).

[13] “But they also help to bring the citizens closer to decision makers and overcome the crisis of representative democracy. These processes can help give voice to those who are often excluded from the political system, such as stateless nations or minorities.” (181.)

Neljässä ideassa korostettiin eurooppalaisen kansalaisaloitteen hyödyntämistä sekä ehdotettiin sen uudistamista (124; 127; 136; 142). Kahdessa näistä ideoista (127; 136) korostettiin eurooppalaisten tietoisuuden lisäämistä eurooppalaista kansalaisaloitetta koskien. Tietoisuuden lisäämiseksi ehdotettiin muun muassa kansalaisille lähetettäviä tiedotteita käynnissä olevista kansalaisaloitteista ja mahdollisuudesta allekirjoittaa kansalaisaloite, sekä paikallisten ja alueellisten toimijoiden tietopisteiden luomista verkkoon sekä fyysisesti (127). Paikallisille toimijoille ehdotettiin myös ikään kuin lähettiläiden roolia eurooppalaisista kansalaisaloitteista tiedottajina (136). Eurooppalaista kansalaisaloitetta haluttiin uudistaa siten, että riittävästi kannatusta keränneellä kansalaisaloitteella voitaisiin järjestää äänestys EU:n perussopimusten muuttamisesta (124). Kansalaisaloitetta haluttiin uudistaa muistuttamaan Sveitsissä käytössä olevaa mallia: kansalaisille annettaisiin oikeus ehdottaa lainsäädäntöä, ja ehdotuksen saadessa riittävän määrän allekirjoituksia siitä voitaisiin järjestää äänestys. Äänestyksellä hyväksytystä kansalaisaloitteesta tulisi virallisesti tehdä osa EU:n lainsäädäntöä. (142.) Eurooppalaisen kansalaisaloitteen uudistuksilla haluttaisiin siis mahdollistaa kansalaisille nykyistä suurempi ja suorempi päätösvalta.

Eurooppalaisten osallistumista haluttiin edistää myös erilaisin osallistumista tukevin keinoin. Esimerkiksi ideassa 41 ehdotettiin kansalaistaitojen opettamista ja aktiivisen kansalaisuuden sisällyttämistä nuorten opetukseen. Näkemyksen mukaan opettamalla kansalaistaitoja voitaisiin valmistaa nuoria toimimaan aktiivisina kansalaisina osana yhteiskuntaansa. (41.) Kansalaisten osallistumista haluttiin myös edistää lisäämällä kansalaisten tietoisuutta EU:n toiminnasta ja päätöksenteosta sisällyttämällä lisää EU-asioiden opettamista koulujen ja lukioiden opetussuunnitelmiin (167). Myös ideassa 203 ehdotettiin EU-opintojen sisällyttämistä lukio- ja yliopistotason opintoihin; erityisesti EU:n merkityksen opettaminen nostettiin ideassa esiin (203). Osallistumiseen kannustavana elementtinä nähtiin myös Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalinen foorumi, jonka kaltaisella aloitteella voitaisiin varmistaa sekä kansalaisten mielipiteiden kuuleminen päätöksenteossa että edistää aktiivista osallistumista (133).

Kolme ideaa korosti myös kansalaisyhteiskunnan roolia ja järjestöjen ja yhdistysten tunnustamista Euroopan laajuisesti tai niitä koskevien yhteisten eurooppalaisten sääntöjen luomista. Näissä ideoissa kansalaisjärjestöt ja kansalaisten yhdistyminen yli rajojen nähtiin keskeisenä osana kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Näitä osallistumismahdollisuuksia heikentää ideoiden julkaisijoiden näkökulmasta se, ettei jäsenmaiden rajoja ylittäviä järjestöjä tai yhdistyksiä tunnusteta Euroopassa, mikä osaltaan heikentää kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Ideoissa toivottiinkin EU:lta sääntelyä sille, että kansalaiset voivat muodostaa järjestöjä ja yhdistyksiä ja siten edistää intressejään rajat ylittävällä yhteistyöllä. (98; 194; 196.) Ideoissa korostui siis kansalaisten halu toimia yhteisten eurooppalaisten tavoitteiden edistämiseksi yhdessä muiden eurooppalaisten kanssa.

Erilaisten osallistumisen keinojen hyödyntämistä ehdottavia ideoita yhdisti ajatus siitä, että EU:n tulisi tarjota kansalaisille sekä uusia osallistumisväyliä että lisätietoa olemassa olevista osallistumismahdollisuuksista. Sähköisille osallistumismahdollisuuksille ehdotettiin erilaisia alustoja, joille kansalaisten osallistumisen voisi keskittää ja joiden välityksellä voitaisiin tarjoa tietoa osallistumismahdollisuuksista. Sähköisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen on tunnistettu mahdollisuutena myös demokratiainnovaatioita käsittelevässä kirjallisuudessa, ja niillä on toivottu voitavan saavuttaa esimerkiksi sellaisia kansalaisia, jotka eivät muuten osallistuisi poliittisesti (Newton 2012, 149–150). Osallistumismahdollisuuksiksi toivottiin myös demokraattisesti innovatiivisina pidettyjä kansalaispaneeleja tai -kokouksia, jotka tarjoaisivat kansalaisille tilaisuuden osallistua keskusteluun päätöksenteosta, sekä keinon etsiä ratkaisuja haastaviin ongelmiin keskustelun ja puntaroinnin kautta. Ideoiden perusteluissa vedottiin muun muassa päätöksenteon legitimiteetin lisäämiseen ja kansalaisten roolin merkitykseen, ja kansalaisten osallistuminen EU-tasolla nähtiin demokratian kannalta merkittävänä. Tulevaisuuskonferenssin kaltainen osallistumisen väylä vaikuttaisi olleen kansalaisten mielestä positiivinen kokemus, joka haluttiin vakiinnuttaa väyläksi EU-osallistumiseen.

Esimerkiksi demokratiainnovaatioiden hyödyntämistä osana poliittista päätöksentekoa on tutkimuskirjallisuudessa perusteltu perinteisen poliittisen osallistumisen laskuun vastaamisella ja kansalaisten aktivoinnilla tarjoamalla heille uusia osallistumisen väyliä (Smith 2009, 4). Osallistujien ajatuksissa vaikuttaisi korostuvan samainen tarve uusille osallistumisen väylille tai alustoille, joiden kautta he pääsisivät vaikuttamaan EU:n päätöksentekoon. Ideoiden perustelut vaikuttaisivat muutenkin ainakin osin vastaavan tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä näkemyksiä kansalaisten osallistumisen merkityksestä ja tarpeesta kehittää uusia osallistumisen väyliä: osallistumisella tuotaisiin kuuluviin kansalaisten näkemyksiä, lisättäisiin osallisuuden tunnetta sekä vahvistettaisiin päätöksenteon legitimiteettiä. Myös esimerkiksi kansalaisten tietämyksen puutteen vaikutukset heidän poliittisiin osallistumismahdollisuuksiinsa nostettiin ideoissa esiin. Erityisesti deliberatiivisia osallistumisväyliä ehdottavissa ideoissa tunnistettiin ja perusteltiin kattavasti niiden mahdollisuuksia päätöksenteon tukemisessa ja mahdollisia vaikutuksia myös kansalaisten kokemuksiin osallistumisesta.

Kansalaisille tarjolla olevien osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen liittyy kuitenkin esimerkiksi demokratiainnovaatioiden yhteydessä tunnistettuja ongelmia. Esimerkiksi sähköiset osallistumisen muodot eivät välttämättä tavoita kaikkia kansalaisia, sillä he voivat verkossa liikkuessaan vaikuttaa ainakin jossain määrin kohtaamaansa sisältöön (Newton 2012, 149–150). Vaikka uusien osallistumismahdollisuuksien tavoitteena olisi lisätä muuten ”epäaktiivisten” kansalaisten osallistumista, ne saattaisivat johtaa vain jo entuudestaan aktiivisten ja erityisesti EU-kysymyksistä

kiinnostuneiden kansalaisten osallistumiseen. Aiempien EU-tasolla toteutettujen demokraattisten kokeilujen yhteydessä on myös huomattu, että niiden tuloksia on usein haastavaa toimeenpanna varsinaisessa päätöksenteossa (Boussaguet 2016, 116–117). Kansalaistenkin ideoista voidaan huomata, että esimerkiksi tulevaisuuskonferenssilta toivotaan konkreettisia tuloksia. Epäselvät osallistumisen seuraukset tai niiden kokonaan toteutumatta jääminen voivat vaikuttaa negatiivisesti kansalaisten halukkuuteen osallistua jatkossa.

5.5. EU:n integraatio

EU:n integraatiota käsittelevistä ideoista tehdyissä havainnoissa korostuivat pääasiassa kaksi teemaa: ensinnäkin integraation syventäminen esimerkiksi luomalla eurooppalainen liittovaltio tai konfederaatio, luomalla EU:lle yhteinen perustuslaki sekä antamalla kansalaisille mahdollisuus tulla kuulluiksi EU:n integraatioon liittyen. Toinen teema liittyi enemmänkin EU:n toimivaltaan ja sen laajentamiseen. EU:n integraatiota koskevista 30 ideasta yli puolet eli 17 ideaa liittyi liittovaltiokehityksen edistämiseen (2; 4; 25; 26; 49; 59; 68; 70; 78; 96; 122; 157; 200; 214; 219; 243; 246). EU:n puutteiksi nimettiin muun muassa tehokkuuden ja joustavuuden puute (157) ja EU:n kyvyttömyys valvoa päätöksenteon toimeenpanemista jäsenmaissa (219). Euroopan federaation luomista perusteltiin muun muassa ”vahvan, avoimen ja läpinäkyvän eurooppalaisen parlamentaarisen demokratian” luomisella (4). Federalistisen Euroopan perusteltiin voivan paremmin vastata ja reagoida kansalaisille tärkeisiin kysymyksiin (96; 157), ja federalismia perusteltiin myös Euroopan vahvistamisella ja yhtenäisyyden lisäämisellä, jotta EU pystyy paremmin vastaamaan maanosan kohtaamiin haasteisiin (25; 26). Federalistisen Euroopan katsottiin jopa voivan edistää rauhaa ja ekologista tasapainoa myös globaalisti (49). Yhden osallistujan näkemyksen mukaan federalismi olisi EU:lle ”ainoa mahdollinen tie eteenpäin” (70). Ajatus ”aidosti yhtenäisestä Euroopasta” nousi esiin useassa ideassa (25; 26; 157). Toisaalta federalismi nähtiin myös keinona edistää yhteisten politiikkojen ja sääntöjen toimeenpanemista: keskittämällä valtaa EU:lle voitaisiin paremmin varmistaa yhteisten sääntöjen toimeenpano kaikissa EU-jäsenmaissa (219). Yhdessä ideassa haluttiin federaation sijasta luoda eurooppalainen konfederaatio. Idean julkaisija perusteli konfederaation ajatusta erityisesti sillä, että sen luominen olisi kansalaisten näkökulmasta hyväksyttävämpää: löyhemmän muotonsa vuoksi jäsenmaille jäisi yhä mahdollisuus poistua tai erota konfederaatiosta niin halutessaan. (184.)

Usein myös federalistisen Euroopan edistämisen yhteydessä mainittiin EU:n perustuslain luominen (2; 43; 125; 157). Perustuslain luomisprosessin toivottiin esimerkiksi ottavan selkeän, ihmislähtöisen ja poliittisesti kunnianhimoisen lähestymistavan, sekä kunnioittavan subsidiariteetin periaatetta.

Perustuslain vahvistamiselle ehdotettiin myös eurooppalaisen kansanäänestyksen järjestämistä, jotta prosessille saataisiin mahdollisimman laajasti kansalaisten hyväksyntä. (157.) Myös ideassa 125 korostettiin kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan osallistumista EU:n perustuslakia säätävään prosessiin (125). Perustuslailta toivottiin myös selkeyttä ja tehokkuutta, sekä mahdollisesti sen muotoilua ikään kuin EU:n primäärilakia edeltäväksi, tiiviiksi julistukseksi. Julkaisijan mukaan näin voitaisiin välttää monimutkaiset prosessit, joille on vaikea saada jäsenmaiden tai kansalaisten hyväksyntä. (224.) Ideassa 238 ehdotettiin järjestettävän EU:n perustuslakia säätävä prosessi, johon voivat liittyä ne jäsenmaat, jotka haluavat perustaa Euroopan tasavallan. Tässäkin ideassa perustuslaille haettaisiin kansalaisten hyväksyntä järjestämällä sen hyväksymisestä eurooppalainen kansalaisäänestys. Ideassa EU:n demokratian haasteiksi nimettiin ylikansallisten vaalilistojen puute ja yksimielisyyspäätösten käyttö tärkeillä politiikan aloilla. (238.) Yhteistyön lisääminen nähtiin siis EU:n demokraattisuuden ja päätöksenteon kohtaamien haasteiden ratkaisuna.

Yksi ideoista korosti yleisesti integraation syventämistä eri tasoilla määrittelemättä tarkemmin integraation syventämisen tavoitteita (216). Kahdessa ideassa korostuivat integraatiosta päättäminen ja erityisesti kansalaisten näkemysten kuuleminen integraatioon liittyen. Ensimmäisessä näistä ideoista äänensävy EU:n integraatiota kohtaan oli melko kriittinen ja sen julkaisija korosti kansalaisten oikeutta päättää EU:n integraation syventämisestä. Idean näkemyksen mukaan kansalaisilla tulisi olla päätösvalta integraation suhteen teknokraattien sijasta. (143.) Toisen idean mukaan osassa jäsenmaista kansalaisten halukkuus liittyä EU:hun on jätetty huomiotta, esimerkiksi jos liittymisestä ei ole järjestetty kansanäänestystä, ja siksi kaikille eurooppalaisille tulisikin tarjota tilaisuutta ilmaista näkemyksensä EU:n tai sen perussopimusten uudistamisesta tai muuttamisesta kansanäänestyksellä. (242.)

Toinen kategoriassa havaittu teema olivat EU:n toimivaltaan liittyvät kysymykset. Kahdessa ideassa korostui EU:n finanssipoliittisen vallan lisääminen. Finanssipolitiikan sisällyttämistä EU:n toimivaltaan perusteltiin ”ehtona tehokkaan ja täysin demokraattisen Euroopan unionin luomiselle”. (5; 12.) Yhdessä ideassa korostettiin myös EU:n toimivallan lisäämistä finanssipolitiikan alalla sekä NextGenerationEU -rahoitusmekanismin vakiinnuttamista osaksi EU:n järjestelmää. Idean mukaan tulisi myös tarkastella tarpeellisia EU:n perussopimusten muutoksia, jotta EU:lla olisi käytössään tarvittavat välineet tehokkaan ja päättäväisen toiminnan takaamiseksi. (14.) Yhdessä ideassa toivottiin EU:n keskittymistä niille politiikan aloille, joilla EU:n toimet tuovat lisäarvoa: esimerkkeinä ideassa mainittiin muun muassa sisämarkkinat, puolustus ja ulkosuhteet, maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka sekä ilmastopolitiikka. Ideassa kehotettiin myös resurssien jakamiseen esimerkiksi nuorisoa, koulutusta ja liikennettä koskevilla aloilla. (45.)

Eurooppalaisen demokratian kannalta ideat tulkitsivat EU:n toimivallan lisäämisen keinoksi taata EU:n demokraattisuus. EU:n toimivaltaa lisääviä, saati sen rajoittamista toivovia ideoita ei kuitenkaan esiintynyt suosituimpien ideoiden joukossa kovinkaan montaa. Suositumpi näkemys vaikuttaisi olleen EU:n integraation syventäminen, minkä avulla voitaisiin etsiä ratkaisuja EU:n demokraattisuuden haasteisiin. Integraation tarjoamina ratkaisuina esitettiin yhtenäisyyden ja yhteistyön lisääminen, kansalaisten näkemysten parempi toimeenpaneminen, sekä Euroopan kohtaamiin haasteisiin vastaamisen tehostaminen. Esimerkiksi EU:n perustuslailla voidaan tulkita tavoiteltavan EU:n toiminnalle ja instituutioille selkeämpää rakennetta ja myös oikeudellista pohjaa. Kiinnostavaa on, että kansalaisten hyväksyntä nostettiin esiin keskeisenä erityisesti EU:n perustuslain luomisen kannalta. Muutamassa ideassa esitetyt näkemykset kansalaisten mielipiteen kuulemisesta osoittavat myös sen, että osa kansalaisista saattaa kokea jo aiemman EU:n integraation edistämisen tapahtuneen ilman riittävää kansalaisilta saatua hyväksyntää.

5.6. Muut

Koodausrungon yhtenä kategoriana pidettiin koodausrungon muodostamisen sekä analyysin ajan pääkategoriaa ”Muut”, jonka alle sijoitettiin sellaiset eurooppalaiseen demokratiaan liittyvät ideat, jotka eivät suoraan liittyneet muihin muodostuneisiin pääkategorioihin. Tähän kategoriaan sijoitettiin yhteensä 19 ideaa. Esimerkiksi ideassa 235 esitettiin näkemyksiä eurooppalaisesta demokratiasta ja sen vahvistamisesta, jotka eivät suoraan sopineet muihin koodausrungon kategorioihin. Ideassa muun muassa todettiin ”EU:n demokratian toimivan vain, jos se on juurrutettu hyvin ja sitä harjoitetaan joka päivä”, sekä demokratian hyväksynnän vaativan ”kansalaisten luottamusta ja tuloksia kansalaisia mahdollisimman lähellä olevalla politiikan tasolla”. (235.)

Kategoriaan ”Muut” sisällytettiin myös idea, joka oli saanut alustan osallistujilta yhteensä 1002 suositusta ja oli siten eurooppalaisen demokratian aihepiirissä eniten suosituksia saanut idea. Idea käsitteli itsemääräämisoikeutta ja EU:n sisäisten ongelmien ratkaisemista. Idean pääasiallisena toiveena oli luoda EU:lle keinoja ratkaista demokraattisia, suvereniteettiin liittyviä ongelmia EU:n rajojen sisäpuolella. Ideassa vaadittiin valtiottomille eurooppalaisille oikeutta päättää demokraattisesti heidän tulevaisuudestaan. Sisäisten konfliktien ratkaisu keskustelemalla ja demokratialla nähtiin yhtenä EU:n vahvuutena, ja tämän menestyksen jatkamiseksi EU:n tulisi asettaa ”institutionaalisia ja oikeudellisia keinoja ratkaista suvereniteettiin liittyviä demokraattisia ongelmia rajojensa sisällä”. (1.) Idean oletetaan liittyvän jäsenmaiden sisäisten suvereniteettiin liittyvien ongelmien, kuten Katalonian ja sen itsenäisyyden kysymyksiin.

Katalonian asemaan liittyviä ideoita oli kategoriassa useampia: ideat 116, 168 ja 202 koskivat Katalonian itsemääräämisoikeutta, ja ideat 139 ja 207 katalaanin asemaa EU:n virallisena kielenä. Ideat eivät suoranaisesti liittyneet Euroopan tason demokratian vahvistamiseen tai puolustamiseen, mutta Katalonian itsemääräämisoikeutta korostavissa ideoissa näkemyksiä perusteltiin katalonialaisten oikeudella valita päättäjänsä demokraattisesti (116; 168; 202).

Muissa kategorian ideoissa tehtiin melko hajanaisia havaintoja liittyen esimerkiksi EU:n päätöksenteon lobbaamiseen ja rikollisuuden torjumiseen, Euratomin hajottamiseen ja perheiden rooliin demokratiassa. Ideassa 126 korostettiin perheiden olevan keskeisiä demokratialle, arvojen välittämisessä sukupolvelta toiselle sekä ylipäätään perheen kautta tapahtuvassa sosialisoinnissa (126). Ideassa 82 kiinnitettiin huomiota kansalaisten ja parlamentin mahdollisuuksiin vaikuttaa ydinvoimaan liittyvään EU-päätöksentekoon: ideassa tulkittiin ongelmalliseksi se, että Euratomin perustamissopimus on primäärioikeudellinen, ja siten asettaa ydinvoiman edistämisen epäreilusti etusijalle EU:n päätöksenteossa. Ideassa vaadittiinkin ”Euratomin hajottamista nykyisessä muodossaan”, jotta EU voisi tehokkaammin edistää vihreän kehityksen ohjelman tavoitteita. (82.)

Ideassa 34 toivottiin eurooppalaisia ratkaisuja mafian ja muun rikollisen toiminnan poiskitkemiselle Euroopassa, tulkiten niiden olevan uhka Euroopan demokratialle (34). Toisessa teemaan linkittyvässä ideassa toivottiin EU:lta toimia korruption sekä lobbauksen torjumiselle, jotka myös nähtiin uhkana demokratialle Euroopassa ja sen ulkopuolella (231). Myös ideassa 84 korostettiin lobbaamisen vaikutusta EU:n päätöksentekoon, koskien erityisesti EU:n alueita ja niiden koheesiota (84).

Muita yksittäisiä havaintoja, jotka eivät oikeastaan suoraan liittyneet eurooppalaisen demokratian parantamiseen, olivat esimerkiksi ideassa 153 esitetyt EU:n laajuiset kansanäänestykset uusien EU-jäsenmaiden liittymisestä unioniin (153). Yhdessä ideassa toivottiin Skotlannin EU-jäsenyyden harkitsemista (117), ja kahdessa ideassa korostettiin työntekijöiden ja työntekijäliittojen oikeuksien parempaa huomioimista EU:ssa (6; 8). Parlamentin kokoonpanoon liittyen yhdessä ideassa toivottiin avaruuspolitiikkaan keskittyvän erityisvaliokunnan perustamista. Avaruuspolitiikan perusteltiin olevan tänä päivänä keskeinen ja useisiin muihin politiikanaloihin liittyvä aihe. (87.) Ideassa 60 kehotettiin EU:ta edistämään YK:n yleiskokouksen toisen huoneen luomista, jotta eurooppalaiset saisivat väylän osallistua ja vaikuttaa politiikkaan myös globaalilla tasolla.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Euroopan tulevaisuuskonferenssi tarjosi eurooppalaisille uudenlaisen mahdollisuuden ilmaista näkemyksensä Euroopan tulevaisuudesta. Tässä tutkimuksessa olen keskittynyt erityisesti yhteen konferenssin aihepiiriin, eurooppalaiseen demokratiaan, jonka toimivuudesta ja muutostarpeista kansalaiset ilmaisivat näkemyksiänsä tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla. Edellisessä luvussa esitetyllä, eurooppalaisen demokratian aihepiirin 250 suosituimman idean analyysillä on saatu näkemys siitä, mitä asioita konferenssin osallistujat kokevat eurooppalaisessa demokratiassa pulmallisiksi tai muutosta kaipaaviksi. Ideoiden analyysin perusteella viisi esiin noussutta keskeisintä teemaa sisälsivät monipuolisesti ideoita eurooppalaisen demokratian muuttamisesta tai kehittämisestä. Ideoissa ja niiden perusteluissa nostettiin esiin myös tutkimuskirjallisuudessa havaittuja EU:n demokraattisuuden haasteita sekä demokratiavajeelle esitettyjä ratkaisuja.

Osallistujien ideoissa toivottiin eniten muutoksia EU:n instituutioihin ja niiden päätöksentekoon. EU:n instituutioiden toimivaltaan liittyen osallistujat toivoivat eniten Euroopan parlamentin roolin vahvistamista muun muassa antamalla parlamentille oikeus ehdottaa uutta lainsäädäntöä. Parlamentin roolin vahvistamista perusteltiin esimerkiksi kansalaisten intressien toteuttamisella sekä parlamentin asemalla EU:n ainoana kansalaisten vaaleilla valitsemana instituutiona. Lisäksi suuressa osassa ideoita ehdotettiin laajempia muutoksia EU:n institutionaaliseen järjestelmään: ideoiden analyysissä esiin nousi erityisesti kaksikamarisen poliittisen järjestelmän luominen, jossa Euroopan parlamentti ja EU:n neuvosto toimisivat ala- ja ylähuoneina ja komissio EU:n hallituksena. Uudistuksilla tavoiteltaisiin kenties parlamentin ja neuvoston roolien tasavertaisempaa asemaa EU:n päätöksenteossa ja selkeämpää yhteyttä kansalaisten äänestyspäätöksen ja komission kokoonpanon välillä. Ehdotetut järjestelmän uudistamiset voisivat lieventää EU:n demokratiavajetta, sillä ne selkeyttäisivät EU:n päätöksentekoa ja siten helpottaisivat kansalaisten kykyä pitää päätöksentekijöitä vastuussa toteutetuista päätöksistä. Järjestelmän uudistukset voisivat myös luoda selkeämpää hallitus-oppositio-asetelmaa, jossa kansalaisten olisi helpompi tunnistaa äänestyspäätöksensä vaikutus EU-tason politiikkaan. Lisäksi he voisivat paremmin tunnistaa päätöksenteon vastuunjakoa ja siten pitää päättäjiä vastuussa, mikä on demokratian toteutumisen kannalta keskeistä.

Euroopan komissioon liittyvät uudistukset käsittelivät eniten komission puheenjohtajan valintaa, joka haluttiin keskittää joko kansalaisten suorasti päätettäväksi tai epäsuoremmin parlamentin päätettäväksi. Ideoiden perusteella voidaan päätellä, ettei vuodesta 2014 alkaen Euroopan parlamentin vaaleissa käytössä olleen kärkiehdokasjärjestelmän koeta antavan kansalaisille heidän toivomaansa päätösvaltaa komission puheenjohtajan valinnan suhteen ja yhteyden äänestyspäätöksen

ja komission puheenjohtajan valinnan välillä olevan edelleen epäselvä. Useat osallistujat toivoivat myös uuden EU:n presidentin roolin luomista, mikä voisi osaltaan helpottaa kansalaisten näkökulmasta EU:n vastuun ja roolien jakautumisen hahmottamista, ja kenties myös unioniin identifioitumista.

EU:n demokraattisuuden vahvistamiseksi keskeisenä on pidetty kansalaisten intressejä vastaavien ja niitä edustavien instituutioiden luomista (Follesdal & Hix 2006, 556). Kansalaisten ehdottamat EU:n instituutioiden ja päätöksenteon uudistukset kuvaavat kenties sitä, että kansalaiset kokevat tärkeänä sellaisen poliittisen järjestelmän muodostamisen, jossa he kokevat intressiensä tulevan edustetuiksi ja he pystyvät paremmin paikantamaan sen, missä EU:n päätöksenteko tapahtuu.

Toiseksi eniten ideoissa esiintynyt teema oli eurooppalaisen yhtenäisyyden luominen. Yhtenäisyyttä toivottiin voivan lisätä ensinnäkin määrittämällä EU:lle yhteinen kieli. Yhteisen kielen uskottiin parantavan kansalaisten kykyä seurata EU:n päätöksentekoa ja siten parantavan heidän mahdollisuuksiaan demokraattiseen osallistumiseen, sekä lisäävän eurooppalaista yhtenäisyyttä ja edistävän jopa eurooppalaisen kansan muodostumista. Toinen kategoriassa esiintynyt teema oli yhteisen eurooppalaisen median luominen, jonka avulla kansalaiset voisivat saada kattavammin tietoa EU:n päätöksenteosta. Medialla on keskeinen rooli sekä päätöksenteon välittämisessä kansalaisille että julkisen keskustelun luomisessa. Yhteisellä eurooppalaisella medialla voitaisiinkin parantaa kansalaisten tietämystä EU-päätöksenteosta sekä luoda julkista keskustelua, jonka puute on nimetty tutkimuskirjallisuudessa yhdeksi eurooppalaisen demokratian ongelmaksi ja demokratiavajeen lähteeksi. Eurooppalaisen yhtenäisyyden kategorian kolmas keskeinen teema oli eurooppalaisen kansalaisuuden ja identiteetin vahvistaminen. Eurooppalaisen kansan puute on myös tutkimuskirjallisuudessa nähty EU:n demokratiavajeen lähteenä: jos kansaa ei ole, miten eurooppalainen demokratia voi toteutua? Lisäksi identiteetillä on tulkittu olevan keskeinen rooli poliittisen järjestelmän legitimoinnissa. Yhteisellä kielellä, yhteisellä medialla ja eurooppalaisen yhtenäisyyden vahvistamisella voitaisiin siis vastata eurooppalaisen demokratian perustavanlaatuisiin haasteisiin, kuten yhteisen kansan ja julkisen tilan puutteeseen ja eurooppalaisten identiteettien toissijaisuuteen.

Euroopan tason vaaleja käsittelevissä ideoissa nostettiin eniten esiin ylikansallisten vaalilistojen käyttö Euroopan parlamentin vaaleissa. Ylikansallisia vaalilistoja on esitetty europarlamenttivaalien eurooppalaistamisen ratkaisuksi myös tutkimuskirjallisuudessa: niillä voitaisiin kannustaa eurooppalaisiin teemoihin keskittymistä vaalikampanjoissa sekä parantaa kansalaisten tietoisuutta ehdokkaiden näkemyksistä EU-asioissa, ja siten parantaa demokratian edustuksellisuutta EU-tasolla. Osallistujat perustelivatkin näkemyksiään sillä, että europarlamenttivaalien tulisi olla aidommin

eurooppalaiset, kun ne nyt ovat pikemminkin 27 erilliset kansalliset vaalit, joissa keskitytään eurooppalaisten kysymysten sijasta kansallisiin kysymyksiin.

Eurooppalaisten vaalien yhteydessä nostettiin esiin myös eurooppalaisten puolueiden rooli: kansalaisille toivottiin mahdollisuutta äänestää vaaleissa eurooppalaisia puolueita edustavia ehdokkaita, joiden vaalikampanjat perustuvat europuolueiden vaaliohjelmaan ja joissa käytetään europuolueiden logoa ja nimeä. Ideoissa korostettiin puolueiden roolia kansalaisten intressien välittäjinä, heidän osallistumisensa kanavana sekä äänestysvaihtoehtojen jäsentäjinä. Ideoissa painotettiinkin eurooppalaisen puoluejärjestelmän kehittämisen merkitystä eurooppalaisen demokratian kannalta. Kansalaisten edustamisen ja ehdokasasetteluiden lisäksi puolueilla on keskeinen rooli julkisen keskustelun luomisessa ja välittämisessä, minkä kehittymistä puoluejärjestelmän eurooppalaistaminen voisi edistää ja siten lieventää EU:n demokratiavajetta.

Kansalaisten osallistumiseen liittyvissä ideoissa toivottiin muun muassa uusien osallistumisväylien, kuten uusien digitaalisten alustojen ja kansalaispaneelien vakiinnuttamista osaksi EU-tason osallistumismahdollisuuksia. Kansalaisten osallistumisen lisäämistä koskevissa perusteluissa ehdotusten argumentoitiin parantavan EU:n päätöksentekoa ja lisäävän sen demokraattisuutta ja legitimiteettiä. Uusilla osallistumiskeinoilla voitaisiinkin täydentää olemassa olevaa järjestelmää ja tarjota osallistumismahdollisuuksia sellaisille kansalaisille, jotka niitä kaipaavat. Tutkimuskirjallisuudessakin esiin nostettu, demokratiainnovaatioihin ja uusiin osallistumiskeinoihin liittyvä haaste on kuitenkin niiden toimivuus ”tavallisten” kansalaisten aktivoimisessa. Aktiivisimmat EU-asioista kiinnostuneet kansalaiset saattaisivat aktivoitua osallistumaan EU-päätöksentekoon uusilla tavoilla, mutta uudet osallistumismahdollisuudet eivät takaa poliittisesti epäaktiivisten kansalaisten osallistumisen lisääntymistä. EU-tason osallistumiseen saattaa liittyä myös osallistumisen saavutettavuuteen sekä osallistumisen tosiasiallisiin vaikutuksiin liittyviä haasteita. Osallistumisen konkreettisten vaikutusten vähäisyys on nimetty myös yhdeksi demokratiainnovaatioiden haasteeksi: kansalaiset eivät välttämättä innostu hyödyntämään osallistumiskeinoja, jos osallistumisella ei koeta olevan konkreettisia tuloksia.

Viidennessä eli EU:n integraation pääkategoriassa keskeisin havainto oli kansalaisten toive syventää EU:n integraatiota kehittämällä unionia liittovaltioksi, jolla olisi yhteinen perustuslaki. Osallistujien näkemyksissä integraation syventämistä perusteltiin erityisesti EU:n demokraattisuuden lisäämisellä, kansalaisten intresseihin vastaamisella, yhtenäisyyden ja yhteistyön parantamisella ja Euroopan vahvistamisella. Ideoista voidaan tulkita, että osallistujien näkökulmasta integraatiolla uskottiin voivan kehittää eurooppalaisempaa demokratiaa, ja sen tulkittiin ehkä olevan vastaus myös EU:n demokratiavajeeseen.

Muut-kategoriaan sisällytetyissä ideoissa esitettiin spesifejä toiveita esimerkiksi rikollisuuden torjumisesta, avaruuspolitiikkaan keskittyvän erityisvaliokunnan luomisesta Euroopan parlamenttiin ja Euratomin hajottamisesta. Kuudessa ideassa käsiteltiin Katalonian ja katalaanin asemaa EU:ssa, mitä perusteltiin esimerkiksi tarpeella luoda EU-tason järjestelmä jäsenmaiden sisäisten suvereniteettiin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi ja demokratian turvaamiseksi jäsenmaissa. Kategoriaan sijoitettujen ideoiden hajanaisuuden takia niistä on haastavaa tehdä yleistäviä johtopäätöksiä, mutta ne kuvaavat kenties sitä, että tulevaisuuskonferenssia hyödynnettiin hyvinkin tarkkarajaisten näkemysten esiin tuomiseen.

Vaikka tulevaisuuskonferenssin digitaalisella foorumilla osallistuneiden kansalaisten määrää ja jakautumista olisi ollut kiinnostavaa tarkastella tarkemmin sosiodemografisten tekijöiden perusteella, tämä ei alustan rakenteen ja saatavilla olleiden tietojen takia ollut mahdollista. Eurooppalaisen demokratian kategoriassa julkaistujen ideoiden sisällön perusteella voidaan kuitenkin tehdä joitain huomioita siitä, ketkä alustalla mahdollisesti osallistuivat aktiivisemmin. Ensinnäkin osassa ideoista esitettiin hyvin yksityiskohtaisia näkemyksiä esimerkiksi EU:n instituutioiden ja vaalien uudistamisesta. Yksityiskohtaisimmista ideoista voidaan päätellä, että alustalla osallistuivat EU:n toiminnasta jo entuudestaan hyvin perillä olevat kansalaiset, jotka hahmottavat hyvin EU:n poliittisen järjestelmän rakennetta ja osaavat arvioida sen toimivuutta ja heikkouksia.

Ideoiden julkaisijoista voidaan havaita, että keskusteluun alustalla osallistui myös useita eurooppalaisia järjestöjä, jotka nostivat keskusteluun sekä yleisemmin eurooppalaiseen demokratiaan liittyviä teemoja, mutta myös spesifimpiä, järjestöjen toimintaan tai niiden edustamiin teemoihin liittyviä asioita. Viimeinen huomio liittyy alustalla osallistuneiden suhtautumiseen Euroopan unioniin. Vaikka monissa ideoissa ehdotettiinkin mittavia EU:n demokraattisen järjestelmän muutoksia, olivat suositelluimmat 250 ideaa hyvin EU-myönteisiä. Vain muutamassa ideassa kehotettiin tarkastelemaan EU:n integraation edistämistä kriittisesti ja kuulemaan kansalaisia integraatioon liittyvissä kysymyksissä, mutta koko EU:ta vastustavia tai kritisoivia ideoita ei ollut tässä tutkielmassa tarkasteltujen ideoiden joukossa lainkaan. Ideoiden EU-myönteisyydestä voidaan siis päätellä, että alustalla osallistuivat aktiivisemmin unioniin ja sen kehittämiseen yleisesti ottaen positiivisesti suhtautuvia kansalaisia. Vaikka tarkkoja johtopäätöksiä ei voida tehdä, voidaan ideoiden sisällön ja EU-tason osallistumisessa yleisesti havaittujen trendien perusteella kenties tehdä muutamia oletuksia: tulevaisuuskonferenssin digitaalisella alustalla aktiivisemmin osallistuivat poliittisesti aktiiviset, EU:n toimintaa tuntevat, koulutetut ja kielitaitoiset EU-myönteiset kansalaiset.

Yleisesti Euroopan tulevaisuuskonferenssiin osallistumisesta voidaan vielä pohtia sitä, kuinka paljon ”tavallisia” kansalaisia tulevaisuuskonferenssin vuoden kestänyt prosessi tavoitti. Vaikka tulevaisuuskonferenssin suunnittelussa toivottiin panostettavan siitä viestintään ja konferenssin

saattamiseen kansalaisten tietoisuuteen, voi valitettava fakta olla, ettei suurin osa kansalaisista ollut tietoisia konferenssin järjestämisestä. Pelkkä tietoisuus osallistumismahdollisuudesta ei myöskään aina riitä, vaan kansalaisten aktivointi voi vaatia myös kansalaisen omaa motivaatiota. Tulevaisuuskonferenssin digitaalinen foorumin toteuttaminen tarjosi monikielisen ja avoimen mahdollisuuden osallistua, minkä vuoksi sitä pidettiinkin konferenssin keskeisenä osana. On kuitenkin huomioitava, että pelkästään verkossa toteutetun, automaattiset käännökset tarjoavan alustan tarjoaminen ei välttämättä kannusta osallistumaan niitä kansalaisia, jotka eivät muutenkaan ole poliittisesti aktiivisia tai kiinnostuneita. Vaikka eurooppalaisen demokratian kategoriassa esitettiin useita kiinnostavia ideoita eurooppalaisen demokratian kehittämiseksi, on analysoitujen ideoiden pohjalta vaikea tehdä yleistäviä johtopäätöksiä kansalaisten suhtautumisesta eurooppalaiseen demokratiaan tai Euroopan unioniin ylipäätään.

Osallistumisen painottuminen tietyille ryhmille ei kuitenkaan vähennä ideoissa esitettyjen näkemysten kiinnostavuutta, ja tulevaisuuskonferenssin suosituksissa konferenssin aikana esiin nousseet näkemykset tiivistivät keskeiset toiveet eurooppalaisen demokratian sekä laajemmin EU:n tulevaisuuden kehittämiselle. Toukokuussa 2022 päättyneen tulevaisuuskonferenssin suositusten toimeenpaneminen on edelleen vaiheessa. On kiinnostavaa nähdä, kuinka esimerkiksi Euroopan komission ehdotusta kansalaispaneelien vakiinnuttamisesta osaksi eurooppalaisten osallistumisväyliä on lähdetty tosiasiassa toteuttamaan. Tulevaisuuskonferenssin aikana järjestetyistä eurooppalaisista ja kansallisista kansalaispaneeleista on saatu hyödyllisiä oppeja kansalaispaneelien järjestämiseen, minkä lisäksi komissiolla on kokemuspohjaa esimerkiksi kansalaiskuulemisten ja -keskustelujen järjestämisestä. Kenties tämä aiempi kokemus on helpottanut komission tarttumista kansalaispaneelien toteuttamiseen: komission vuoden 2023 työsuunnitelmaa valmistelevia kansalaispaneeleja on jo järjestetty kolme joulukuun 2022 ja huhtikuun 2023 välisenä aikana (Euroopan komissio 2023).

Myös Euroopan parlamentissa on keskusteltu Euroopan parlamentin vaaleihin liittyvistä uudistuksista, joiden tavoitteena on eurooppalaistaa Euroopan parlamentin vaaleja. Parlamentin perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunnan jäsenten ja jäsenmaiden kansallisten parlamenttien edustajien kanssa käydyssä keskustelussa esitettiin kuitenkin vastahakoisiakin näkemyksiä vaalien uudistamiselle. Esimerkiksi konferenssin aikana useiden osallistujien näkemyksissä esitetyistä ylikansallisista vaalilistoista käydyssä keskustelussa jäsenmaiden edustajat ovat ilmaisseet huolensa liittyen muun muassa EU-maiden erilaisiin poliittisiin kulttuureihin, EU-politiikan keskittymiseen suurten jäsenmaiden ympärille ja kansalaisten entistä suurempaan etäisyyteen edustajistaan. (Euroopan parlamentti 2023b.) Vaikka keskusteluissakin on vedottu

uudistusten linkittyvän myös kansalaisten tulevaisuuskonferenssin aikana ilmaistuihin toiveisiin, voi uudistusten toteuttaminen ja yksimielisyyden löytäminen osoittautua haastavaksi.

Konferenssin jälkeinen kansalaispaneelien vakiinnuttamisen aloittaminen osoittaa kuitenkin, että EU:n instituutiot ovat valmiita ainakin joihinkin uudistuksiin konferenssin suositusten pohjalta. Kenties on luonnollista, että suuremmat, institutionaalisiin uudistuksiin tai EU:n perussopimusten muuttamiseen liittyvät kysymykset voivat vaatia paljon työstämistä ja instituutioilta yhteistä halukkuutta uudistaa EU:ta. Vaikka osa uudistuksista osoittautuisikin liian haastaviksi, ainakin Euroopan tulevaisuuskonferenssi avasi väylän reflektoida EU:n uudistamistarpeita ja Euroopan tulevaisuutta ja tarjosi lisätietoa kansalaisten osallistumisesta ja mahdollisuuksista sen kehittämiselle.

LÄHDELUETTELO

PRIMÄÄRIAINEISTO

Euroopan komissio

Euroopan komissio (2014). Keskustelu Euroopan tulevaisuudesta. <https://ec.europa.eu/archives/debate-future-europe/index_fi.htm>, luettu 8.5.2022.

Euroopan komissio (2019). Kunnianhimoisempi unioni: Ohjelma Euroopalle. Euroopan komission puheenjohtajaehdokas Ursula von der Leyen. Poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2019–2024.

Euroopan komissio (2020). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: kohti Euroopan tulevaisuutta käsittelevää konferenssia. Tiedonanto, 22.1.2020, COM(2020) 27 final.

Euroopan komissio (2021). Special Eurobarometer 508: Values and Identities of EU Citizens.

Euroopan komissio (2022a). Euroopan tulevaisuuskonferenssi. <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/conference-future-europe_fi>, luettu 15.4.2022.

Euroopan komissio (2022b). ”Euroopan tulevaisuus: Konferenssin suositukset lähes valmiina”. Lehdistötiedote, 11.4.2022. <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/IP_22_2402>, luettu 15.5.2022.

Euroopan komissio (2022c). ”Keskustelutilaisuudet kansalaisille”. <https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/get-involved/citizens-dialogues_fi>, luettu 15.4.2022.

Euroopan komissio (2022d). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic And Social Committee and the Committee of the Regions. Conference on the Future of Europe: Putting Vision into Concrete Action. Tiedonanto, 17.6.2022, COM(2022) 404 final.

Euroopan komissio (2022e). Puheenjohtaja von der Leyenin puhe unionin tilasta 2022. <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/SPEECH_22_5493>, luettu 23.11.2022.

Euroopan komissio (2023). Eurooppalaiset kansalaispaneelit: Kansalaisosallistumisen uusi vaihe. <https://citizens.ec.europa.eu/index_fi>, luettu 25.5.2023.

Euroopan parlamentti

Euroopan parlamentti (2019a). ”Ursula von der Leyen esitteli näkemyksensä komission puheenjohtajuudesta mepeille”. Lehdistötiedote, 16.7.2019. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/press-room/20190711IPR56823/ursula-von-der-leyen-esitteli-suunnitelmansa-komission-johtamisesta>, luettu 15.4.2022.

Euroopan parlamentti (2019b). ”2019 European election results”. <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/turnout/>, luettu 15.4.2022.

Euroopan parlamentti (2020). Euroopan parlamentin päätöslauselma 15. tammikuuta 2020 Euroopan parlamentin kannasta Euroopan tulevaisuutta käsittelevään konferenssiin (2019/2990(RSP)). P9_TA(2020)0010.

Euroopan parlamentti (2021). Euroopan parlamentin, neuvoston ja Euroopan komission yhteinen julistus Euroopan tulevaisuutta käsittelevästä konferenssista. (2021/C 91 I/01). Euroopan unionin virallinen lehti, 18.3.2021.

Euroopan parlamentti (2022a). “Parliament activates process to change EU Treaties”. Lehdistötiedote, 9.6.2022. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220603IPR32122/parliament-activates-process-to-change-eu-treaties>, luettu 23.10.2022.

Euroopan parlamentti (2022b). ”Conference on the Future of Europe: citizens demand more from the EU”. Lehdistötiedote, 2.12.2022. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20221128IPR58022/conference-on-the-future-of-europe-citizens-demand-more-from-the-eu>, luettu 21.4.2023.

Euroopan parlamentti (2023a). Mietintöluonnos Euroopan parlamentin kokoonpanosta, (2021/2229(INL) – 2023/0900(NLE)). Perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunta. <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/AFCO-PR-730188_FI.html>, luettu 26.5.2023.

Euroopan parlamentti (2023b). ”European parliamentarians divided on electoral law reforms”. Lehdistötiedote, 26.4.2023. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/press-room/20230424IPR82011/european-parliamentarians-divided-on-electoral-law-reforms>, luettu 27.5.2023.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2021a). Toimintakertomus maaliskuu-kesäkuu 2021. <https://futureu.europa.eu/pages/reporting?locale=fi>, luettu 22.3.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2021b). Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin työjärjestys. <https://futureu.europa.eu/fi/pages/directory?locale=fi>, luettu 22.3.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2021c). Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi: Verkkosivustoa koskevat ohjeet, tavalliset käyttäjät. <https://futureu.europa.eu/fi/pages/our-guides?locale=fi>, luettu 10.5.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2021d). Euroopan tulevaisuuskonferenssin monikielisen digitaalisen foorumin esittely. <https://futureu.europa.eu/pages/information-material?locale=fi>, luettu 24.3.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2021e). Eurooppalaiset kansalaispaneelit – kysymyksiä ja vastauksia. <https://futureu.europa.eu/pages/information-material?locale=fi>, luettu 24.3.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2022a). Euroopan tulevaisuuskonferenssi: Raportti lopullisista tuloksista. Toukokuu 2022. <https://futureu.europa.eu/fi/pages/reporting?locale=fi>, luettu 23.9.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2022b). Mikä on Euroopan tulevaisuuskonferenssi? <https://futureu.europa.eu/pages/about?locale=fi>, luettu 21.3.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2022c). Kansalliset paneelit ja tapahtumat. <https://futureu.europa.eu/pages/ms-section>, luettu 11.4.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2022d). Eurooppalaiset kansalaispaneelit. <https://futureu.europa.eu/assemblies/citizens-panels>, luettu 13.4.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2022e). Konferenssin täysistunto. <https://futureu.europa.eu/pages/plenary?locale=fi>, luettu 13.4.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2022f). Työryhmät: tehtävänmääritys. <https://futureu.europa.eu/fi/pages/directory?locale=fi>, luettu 15.4.2022.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2022g). Euroopan tulevaisuuskonferenssin monikielinen digitaalinen foorumi: Loppuraportti, toukokuu 2022. <https://futureu.europa.eu/fi/pages/reporting?locale=fi>, luettu 22.4.2023.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2023a). Euroopan tulevaisuuskonferenssin verkkosivut. <https://futureu.europa.eu/fi/?locale=fi>, luettu 15.1.2023.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2023b). Euroopan tulevaisuuuskonferenssi, prosessit. <https://futureu.europa.eu/fi/processes>, luettu 15.1.2023.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2023c). Eurooppalainen demokratia. <https://wayback.archive-it.org/12090/20230309170738/https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy>, luettu 6.5.2023.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2023d). Ilmastonmuutos ja ympäristö. <https://wayback.archive-it.org/12090/20230309170345/https://futureu.europa.eu/fi/processes/GreenDeal>, luettu 6.5.2023.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi (2023e). Muut aiheet. <https://wayback.archive-it.org/12090/20230309170836/https://futureu.europa.eu/fi/processes/OtherIdeas>, luettu 6.5.2023.

Euroopan unionin neuvosto

Euroopan unionin neuvosto (2020). Conference on the Future of Europe: Council position. 24.6.2020, 9102/20.

Euroopan unionin neuvosto (2021). Conference on the Future of Europe - revised Council position. 3.2.2021, 5911/21.

Euroopan unionin virallinen lehti

Euroopan unionin virallinen lehti (2012). Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto. 26.10.2012, C 326/13.

Epäviralliset asiakirjat

Itävalta ym. (2021). Conference on the Future of Europe: Common approach amongst Austria, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, Ireland, Latvia, Lithuania, Malta, the Netherlands, Slovakia and Sweden. 24.3.2021. <https://www.permanentrepresentations.nl/documents/publications/2021/03/24/non-paper-on-the-conference-on-the-future-of-europe>, luettu 25.4.2022.

Ranska & Saksa (2019). Conference on the Future of Europe: Franco-German non-paper on key questions and guidelines. 25.11.2019. <https://ec.europa.eu/dorie/cardPrint.do;jsessionid=HAQDd9Vp1tDxsA8uKGEjbuCTDtIcMSWff5herdgnbE9gb1uDzM3A!-344658818?cardId=6339539>, luettu 25.4.2022.

Italia (2020). Using the Conference on the Future of Europe to shape a real European political discourse. Italian Non-Paper for the Conference on the Future of Europe (2020-2022). 14.2.2020.

Muut julkaisut

Lehne, Stefan (2022). “Does the EU Need Treaty Change?”. Artikkeli, 16.6.2022. Carnegie Europe. <https://carnegieeurope.eu/2022/06/16/does-eu-need-treaty-change-pub-87330>, luettu 16.2.2023.

Youngs, Richard (2019). ”Can Citizen Participation Really Revive European Democracy?” Carnegie Europe, <https://carnegieeurope.eu/2019/07/30/can-citizen-participation-really-revive-european-democracy-pub-79588>, luettu 22.1.2023.

KIRJALLISUUS

Alemanno, Alberto (2020). “Unboxing the Conference on the Future of Europe and its democratic raison d'être”. *European Law Journal: Review of European Law in Context*, 26(5–6), 484–508.

Alemanno, Alberto (2021). “Citizen Participation and the Future of Europe: A View from Academia”. Teoksessa Alberto Alemanno & James Organ (toim.) *Citizen Participation in Democratic Europe: What Next for the EU?*, s. 13–23. London: Rowman & Littlefield.

Alemanno, Alberto & James Organ (2021). “The Case for Citizen Participation in the European Union: A Theoretical Perspective on EU Participatory Democracy.” Teoksessa Alberto Alemanno & James Organ (toim.) *Citizen Participation in Democratic Europe: What Next for the EU?*, s. 1–12. London: Rowman & Littlefield.

Bherer, Laurence, Pascale Dufour & Francoise Montambeault (2016). “The Participatory Democracy Turn: An Introduction”. *Journal of Civil Society*, 12(3), 225–230.

Benz, Matthias & Alois Stutzer (2007). “Direct Democracy and Citizens’ Information about Politics”. Teoksessa Pállinger, Z.T., Kaufmann, B., Marxer, W., Schiller, T. (toim.) *Direct Democracy in Europe*, s. 125–142. VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Bevir, Mark & Ryan Phillips (2017). “EU Democracy and the Treaty of Lisbon”. *Comparative European Politics*, 15(5), 705–728.

Boussaguet, Laurie (2016). “Participatory Mechanisms as Symbolic Policy Instruments?”. *Comparative European Politics*, 14(1), 107–124.

Bright, Jonathan, Diego Garzia, Joseph Lacey & Alexander Treschel (2016). “Europe’s voting space and the problem of second-order elections: A transnational proposal”. *European Union Politics*, 17(1), 184–198.

De Vreese, Claes (2007). “The EU as a Public Sphere”. *Living Reviews in European Governance*, 2 (3), 5–22.

De Vries, Catherine E. (2014). “Rethinking Electoral Democracy in Europe”. Teoksessa Hobolt, Sara B. & Cramme, Olaf (toim.) *Democratic Politics in a European Union Under Stress*, s. 217–235. Oxford: Oxford University Press.

Eder, Klaus & Hans-Jörg Trenz (2007). ”Prerequisites of Transnational Democracy and Mechanisms for Sustaining It: The Case of the European Union”. Teoksessa Beate Kohler-Koch & Berthold Rittberger (toim.) *Debating the democratic legitimacy of the European Union*. Lanham (Md.): Rowman & Littlefield.

Fabbrini, Federico (2019). “The Conference on the Future of Europe. A New Model to Reform the EU?” *Brexit Institute Working Paper Series*, No 12 / 2019.

Fabbrini, Federico (2020). “The Conference on the Future of Europe: Process and prospects”. *European Law Journal: Review of European Law in Context*, 26(5–6), 401–414.

Follesdal, Andreas & Simon Hix (2006). “Why There Is a Democratic Deficit in the EU: A Response to Majone and Moravcsik”. *Journal of Common Market Studies*, 44(3), 533–562.

Geissel, Brigitte (2013). “Introduction: On the Evaluation of Participatory Innovations – A Preliminary Framework”. Teoksessa Brigitte Geissel & Marko Joas (toim.) *Participatory Democratic Innovations in Europe Improving the Quality of Democracy?*, s. 8–31. Leverkusen Verlag Barbara Budrich.

Greenwood, Justin (2019). ”The European Citizens’ Initiative: Bringing the EU Closer to its Citizens?”. *Comparative European Politics*, 17, 940–956.

Harjuniemi, Timo, Juha Herkman, & Markus Ojala (2015). ”Eurokriisin politisoituminen suomalaisissa sanomalehdissä”. *Media & Viestintä*, 38(1), 1–22.

Hix, Simon (2008). *What’s wrong with the European Union and how to fix it*. Cambridge: Polity.

Hobolt, Sara B. (2012). “Citizen Satisfaction with Democracy in the European Union”. *Journal of Common Market Studies*, 50(1), 88–105.

Hobolt, Sara B. (2014). ”A vote for the President? The role of Spitzenkandidaten in the 2014 European Parliament elections”. *Journal of European Public Policy*, 21(10), 1528–1540.

Hobolt, Sara B. & James Tilley (2014). *Blaming Europe? Responsibility Without Accountability in the European Union*. Oxford University Press.

Ikäheimo, Hannu-Pekka (2021). *Politiikkaa ilman vaihtoehtoja? Suomalainen sanomalehtijournalismi EU-keskustelun ja demokratian näyttämönä 1995–2018.* Tampereen yliopisto.

Jakonen, Mikko & Jan-Erik Korvela (2011). ”Demokratia ilman kansaa: EU:n legitimiteetin lähteistä”. *Politiikka*, 53(2), 95–105.

Johansson, Karl Magnus & Tapio Raunio (2022). ”The partisan dimension of the Conference on the Future of Europe. Agenda-setting, objectives and influence”. *Swedish Institute for European Policy Studies*, 2022:2.

Juhila, Kirsi (2021). ”Koodaaminen”. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Jäske, Maija (2018). ”Participatory innovations and maxi-publics: The influence of participation possibilities on perceived legitimacy at the local level in Finland”. *European Journal of Political Research*, 58, 603–630.

Jäske, Maija & Maija Setälä (2020). “A Functionalist Approach to Democratic Innovations”. *Representation*, 56(4), 467–483.

Karlsson, Christer & Thomas Persson (2018). ”The Alleged Opposition Deficit in European Union Politics: Myth or Reality?”. *Journal of Common Market Studies*, 56(4), 888–905.

Kestilä-Kekkonen, Elina & Paul-Erik Korvela (2017). ”Vaali- ja puolueosallistumisesta demokratiainnovaatioihin: syventyykö vai heikentyykö demokratia?”. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen & Paul-Erik Korvela (toim.) *Poliittinen osallistuminen: Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*, s. 8–29. Jyväskylä: SoPhi.

Kies, Raphael (2021). “Reinforcing Citizens’ Participation by Reforming European Commission Public Consultations”. Teoksessa Alberto Alemanno & James Organ (toim.) *Citizen Participation in Democratic Europe: What Next for the EU?*, s. 133–144. London: Rowman & Littlefield.

Kraus, Peter A. (2008). A Union of Diversity: Language, Identity and Polity-Building in Europe. New York: Cambridge University Press.

Lundell, Krister, Maija Karjalainen & Henrik Serup Christensen (2016). ” After the Merger: Do Citizens Want Democratic Innovations?”. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 20(3), 3–31.

Mair, Peter (2007). “Political Opposition and the European Union”. *Government and Opposition*, 42(1), 1–17.

Mair, Peter & Jacques Thomassen (2010). ”Political representation and government in the European Union”. *Journal of European Public Policy*, 17(1), 20–35.

Michels, Ank (2011). “Innovations in democratic governance: how does citizen participation contribute to a better democracy?” *International Review of Administrative Sciences*, 77(2), 275–293.

Moravcsik, Andrew (2002). “In Defence of the ‘Democratic Deficit’: Reassessing Legitimacy in the European Union”. *Journal of Common Market Studies*, 40(4), 603–624.

Mörä, Tuomo (2015). “Euroopan unioni ja kapea julkisuus”. Teoksessa Mykkänen, Juri & Paakkunainen, Kari (toim.) *Johdatus Euroopan unionin politiikkaan*, 185–220. Helsingin yliopisto Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos.

Newton, Ken (2012). “Curing the Democratic Malaise with Democratic Innovations”. Teoksessa Brigitte Geissel & Kenneth Newton (toim.) *Evaluating Democratic Innovations: Curing the Democratic Malaise?*, s. 3–21. Abingdon, Oxon: Routledge.

Niinikoski, Marja-Liisa & Maija Setälä (2012). ”Deliberatiivisen demokratian keinoja testaamassa: foorumikokeilu osana kunnallista päätöksentekoa”. *Hallinnon tutkimus*, 31(4), 261-276.

Organ, James (2021). “Direct Citizen Participation in the EU Democratic System”. Teoksessa Alberto Alemanno & James Organ (toim.) *Citizen Participation in Democratic Europe: What Next for the EU?*, s. 43–58. London: Rowman & Littlefield.

Plescia, Carolina, Jean-Francois Daoust & André Blais (2021) “Do European elections enhance satisfaction with European Union democracy?”. *European Union Politics*, 22(1), 94–113.

Raunio, Tapio (2017). “Kun valta kauas karkaa: EU, kansainvälistyminen ja poliittisen osallistumisen vaikeus”. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen & Paul-Erik Korvela (toim.) *Poliittinen osallistuminen: Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*, 219–244. Jyväskylä: SoPhi.

Raunio, Tapio (2021). “Päätöksenteko ja demokratia: Tehokkuuden ja osallistumisen vaikea yhteensovittaminen”. Teoksessa Tapio Raunio & Juho Saari (toim.) *Moninaisuudessaan yhtenäinen? Euroopan unionin suunta*, s. 31–47. Helsinki: Gaudeamus.

Reif, Karlheinz & Hermann Schmitt (1980). “Nine Second-Order National Elections – A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results”. *European Journal of Political Research*, 8, 3-44.

Risse, Thomas (2010). *A community of Europeans? Transnational identities and public spheres*. Cornell University Press.

Rohrschneider, Robert (2002). “The Democracy Deficit and Mass Support for an EU-wide Government”. *American Journal of Political Science*, *46*(2), 463–475.

Schmidt, Vivien A. (2004). “The European Union: Democratic Legitimacy in a Regional State?”. *Journal of Common Market Studies*, 42(5), 975–997.

Schmidt, Vivien A. (2006). *Democracy in Europe: The EU and National Polities.* Oxford University Press.

Schmidt, Vivien A. (2013). “Democracy and Legitimacy in the European Union Revisited: Input, Output and ‘Throughput’”. *Political Studies*, 61, 2–22.

Schreier, Margrit (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage.

Smith, Graham (2009). *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation*. Cambridge University Press.

Smith, Graham (2013). “Designing Democratic Innovations at the European Level: Lessons from the Experiments”. Teoksessa Raphael Kies & Patrizia Nanz (toim.) *Is Europe Listening to Us?: Successes and Failures of EU Citizen Consultations*, s. 201–216. Abingdon, Oxon: Routledge.

Smith, Graham (2021). “The European Citizens’ Assembly”. Teoksessa Alberto Alemanno & James Organ (toim.) *Citizen Participation in Democratic Europe: What Next for the EU?*, s. 145–158. London: Rowman & Littlefield.

Thomassen, Jacques (2016). “An Ever Closer and More Democratic Union?” *Electoral Studies*, 44, 544–551.

Tuomi, Jouni, & Sarajärvi, Anneli (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.

Verhaegen, Soetkin, Marc Hooghe, & Ellen Quintelier (2017). ” The effect of political trust and trust in European citizens on European identity”. *European Political Science Review*, 9(2), 161–181.

Vuori, Jaana (2021). ”Laadullinen sisällönanalyysi”. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Värttö, Mikko (2022). *Reflections on Participatory Democracy Reforms*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Wass, Hanna (2015). “Varjovaaleista valokeilaksi? Euroopan parlamentin vaalit ja äänestysaktiivisuuteen vaikuttavat tekijät”. Teoksessa Mykkänen, Juri & Paakkunainen, Kari (toim.) *Johdatus Euroopan unionin politiikkaan*, 185–220. Helsingin yliopisto Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos.

Wessler, Harmut, Michael Brüggemann, Katharina Kleinen-von Königslöw, Stefanie Stiff & Andreas Wimmel (2007). “The Quest for a European Public Sphere: News Media and Democratic Legitimacy”. Teoksessa Joan de Bardeleben & Achim Hurrelmann (toim.) *Democratic Dilemmas of Multilevel Governance: Legitimacy, Representation and Accountability in the European Union.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Yang, Mundo (2013). “Europe’s New Communication Policy and the Introduction of Transnational Deliberative Citizens’ Involvement Projects”. Teoksessa Raphael Kies & Patrizia Nanz (toim.) *Is*

Europe Listening to Us?: Successes and Failures of EU Citizen Consultations, 17–34. Abingdon, Oxon: Routledge.

Åström, Joachim, Magnus E. Jonsson & Martin Karlsson (2017). "Democratic Innovations: Reinforcing or Changing Perceptions of Trust?". *International Journal of Public Administration*, 40(7), 575–587.

LIITTEET

Euroopan tulevaisuuskonferenssin digitaalisella alustalla eurooppalaisen demokratian kategoriassa julkaistut 250 eniten suosituksia saaneet ideat

1 For a clarity mechanism on the right to self-determination
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/248887
Jaume Bardolet 16.2.2022 17:37:00
Suositukset: 1002

2 Stronger together: A democratic European Federation
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/178
Leonie Martin 19/04/2021 15:54; 19.04.2021 15:56
Suositukset: 942

3 Abolish the Council Veto! (Petition to the Conference's Representatives)
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/218165
Maia Mazurkiewicz 20/01/2022 14:06; 20.01.2022 14:10
Suositukset: 780

4 A reform plan for a citizen-based European Democracy
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/56299
Hannah Gohlke 22/07/2021 18:47; 22.07.2021 18:49
Suositukset: 607

5 Todellista eurooppalaista demokratiaa ei voi olla ilman EU:n itsenäistä finanssipoliittista valtaa.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/8515?toggle_translations=true
Movimento Federalista Europeo MFE 12/05/2021 18:00; 12.05.2021 18:04
Suositukset: 590

6 Social Progress Protocol
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/13862
ETUC European Trade Union Confederation 20/05/2021 01:43; 20.05.2021 01:44
Suositukset: 576

7 Aidon eurooppalaisen demokratian puolesta: poistetaan veto-oikeus ja annetaan Euroopan parlamentille suoraa toimivaltaa verotuksen ja ulkopolitiikan alalla
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/19603?toggle_translations=true
Movimento Federalista Europeo MFE 29/05/2021 09:45; 29.05.2021 09:47
Suositukset: 569

8 Economic democracy
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/13864
ETUC European Trade Union Confederation 20/05/2021 01:48; 20/05/2021 01:49
Suositukset: 568

9 Better decision-making for a fairer Europe
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/13863
ETUC European Trade Union Confederation 20/05/2021 01:46; 20.05.2021 01:47
Suositukset: 545

10 For a true European democracy: Abolish the right of veto and assign direct powers to the European Parliament in taxation and foreign policy
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/18844
Union of European Federalists - UEF Secretariat 28/05/2021 10:52; 28.05.2021 16:25
Suositukset: 514

11 Truly European Elections: Transnational EU-wide electoral lists
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/55
Leonie Martin 19/04/2021 13:51; 19.04.2021 14:10
Suositukset: 495

12 For a true European democracy: There can be no true European democracy without an autonomous EU fiscal power
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/23827
Union of European Federalists - UEF Secretariat 04.06.2021 16:53
Suositukset: 489

13 A more democratic & effective EU: Stronger European Parliament
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/182
Leonie Martin 19/04/2021 16:02; 19.04.2021 16:03
Suositukset: 422

14 Our federal Europe: sovereign and democratic
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/118702
Union of European Federalists - UEF Secretariat 12/10/2021 10:02; 12.10.2021 10:04
Suositukset: 321

15 Donner au Parlement européen le droit d'initiative législative
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/45
Thomas LALAURIE 19.4.2021 13:40:00
Suositukset: 260

16 Directly elect the President of the European Union
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/53
Ermanno Russo 19.04.2021 13:52
Suositukset: 222

17 Democratic decision making: Majority instead of unanimity decisions
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/332
Felix Strahl 19/04/2021 20:03; 19.04.2021 20:03
Suositukset: 220

18 Better language skills - better democracy. English _and_ Esperanto!
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/44420
Louis v. Wunsch-Rolshoven 05/07/2021 09:50; 05.07.2021 10:00
Suositukset: 180

19 A more democratic European Commission: Lead candidates (Spitzenkandidaten)
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/193
Michał RYBACKI 19/04/2021 16:18; 19.04.2021 16:22
Suositukset: 153

20 Abolish the Council of the European Union
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/92
Jeroen Bollen 19.4.2021 14:47:00
Suositukset: 138

21 9. toukokuuta yleisenä vapaapäivänä ja Euroopan parlamentin vaalipäivänä
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/50?toggle_translations=true
Benjamin FEYEN 19/04/2021 13:45 ; 19.04.2021 13:46
Suositukset: 122

22 We need a common european language
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/43
Christian Ciavatta 19.04.2021 13:40
Suositukset: 121

23 EU citizens Voting Rights
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/97
Alejandro Jesus Zaccaro 19.04.2021 14:41
Suositukset: 119

24 Un Président de la Commission directement élu au suffrage universel direct
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/39
Thomas LALAURIE 19.04.2021 13:34
Suositukset: 110

25 A more united Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/48
Aggelos Tzitziras 19/04/2021 13:44 19.04.2021 13:46
Suositukset: 108

26 Amerikan yhdysvallat
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/168?toggle_translations=true
Emanuele Scattarreggia 19/04/2021 15:44; 19.04.2021 15:48
Suositukset: 101

27 Promoting collaborative civic technologies for enhancing citizen participation as an added value to collaborative urban processes
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/245620
Università degli Studi di Torino 14/02/2022 19:04; 14/02/2022 19:05
Suositukset: 85

28 Pour un Président de l'U.E. unique et élu
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/67
Mathéo HOSY 19/04/2021 14:05; 19.04.2021 14:05
Suositukset: 76

29 Transforming the Council into a Second Chamber
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/133
Felix Strahl 19/04/2021 15:12; 19.04.2021 15:14
Suositukset: 74

30 Common public discourse through EU-wide civic broadcasting and media portals
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/280?toggle_translations=true
Tom Berger 19/04/2021 18:20
Suositukset: 73

31 Truly European Elections: a true reform of the EU Electoral Act
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1825
Louis Drounau 03/05/2021 12:37; 03.05.2021 12:42
Suositukset: 71

32 Allow EU expats to vote in the country they live in
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/306
OMAR BELINGHERI 19/04/2021 19:03 19.04.2021 19:19
Suositukset: 70

33 Pour une meilleure information des citoyens sur la démocratie européenne
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/109
Vincent Baissat-Szlingier 19/04/2021 14:48 ; 19/04/2021 14:50
Suositukset: 70

34 Demokraattisen Euroopan rakentaminen mafian torjunnasta
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/128503?toggle_translations=true
Gioventù Federalista Europea 21.10.2021 21:10
Suositukset: 62

35 Goodbye to Strasbourg
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/300
Niels de graaff 19/04/2021 18:56; 19.04.2021 18:57
Suositukset: 62

36 Eliminate unanimity for most Council decisions
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/301
Rafael LOPEZ JUAREZ 19/04/2021 18:59 19.04.2021 18:59
Suositukset: 61

37 LYMEC's vision on institutional reform - European Commission
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/13234
LYMEC Future of Europe 19.5.2021 9:23:00
Suositukset: 60

38 Une langue pour l'Europe - A language for EU
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/807
Alexandre Clo. 20/04/2021 21:55; 20.04.2021 21:56
Suositukset: 60

39 EU-vaalien ja kieltokanteiden uudistus
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/68?toggle_translations=true
P. L. 19/04/2021 14:06; 19.04.2021 14:07
Suositukset: 59

40 LYMEC's vision on the EU's Democratic Legitimacy
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/13366
LYMEC Future of Europe 19.05.2021 15:25
Suositukset: 57

41 Agency in primary schools. Encouraging the active social participation of young students in schools
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/55210
LAVINIA POPA 21.07.2021 13:18
Suositukset: 54

42 LYMEC's vision on institutional reform - European Council
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/13236
LYMEC Future of Europe 19.05.2021 09:28
Suositukset: 54

43 Towards the United States of Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/152?toggle_translations=true
Hans-Joachim Gericke 19/04/2021 15:31; 19/04/2021 15:36
Suositukset: 53

44 European Political Parties: Make EU political representation citizens-based
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/56828
Elisabeth Friedrich 23/07/2021 12:09; 23/07/2021 12:11
Suositukset: 53

45 LYMEC's vision on the EU's political limits
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/13333
LYMEC Future of Europe 19/05/2021 15:14; 19/05/2021 15:15
Suositukset: 53

46 LYMEC's vision on institutional reform - European Court of Justice
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/13367
LYMEC Future of Europe 19.5.2021 15:33:00
Suositukset: 52

47 Hyväksytään vihdoin eurooppalaisia yhdistyksiä koskevat säännöt!
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/28450?toggle_translations=true
We are Europe 14/06/2021 21:50; 14.06.2021 21:59
Suositukset: 51

48 LYMEC's vision on institutional reform - European Parliament
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/13237
LYMEC Future of Europe 19.05.2021 13:58
Suositukset: 50

49 Pour une Europe fédérale
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/196
gérard PERRET 19/04/2021 16:19 ; 19/04/2021 16:20
Suositukset: 49

50 Easy and Inclusive European Voting
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/61982
Teun Janssen 30/07/2021 11:56
Suositukset: 48

51 Language policy to strengthen European integration - MIME project
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/15843
Sean O RIAIN 24/05/2021 20:23; 24/05/2021 20:25
Suositukset: 47

52 La démocratie européenne commence par une langue commune : Esperanto.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1997
Blandine CATTIER 04/05/2021 15:34 ; 04/05/2021 15:47
Suositukset: 45

53 Right to vote from 16
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/57?toggle_translations=true
Paul Strobach 19/04/2021 13:51; 19/04/2021 13:52
Suositukset: 45

54 Making EU elections more competitive & innovative
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/56167
Mikolaj Buszman 22.07.2021 17:46
Suositukset: 44

55 English as a second official language in all Member States
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/887
Martin Karim 21.04.2021 10:59
Suositukset: 44

56 The future of European democracy — The contribution of regions
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/35?toggle_translations=true
Simon Lenhart 19/04/2021 13:12; 19/04/2021 13:1
Suositukset: 44

57 The addition of Citizen's Assemblies / Conventions into the EU legislative process
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/6471
Dorian Wigand 10/05/2021 15:47; 10/05/2021 15:53
Suositukset: 4

58 Enhancing the European Focus of European Elections with Transnational Campaign Platform Requirement
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/203
Klaus Feldmann 19/04/2021 16:30; 19/04/2021 16:34
Suositukset: 43

59 European Federation
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/353
"Jean Deconick 19/04/2021 21:06
Suositukset: 43

60 Push for a UN Parliament
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/121
Andreas Hemmetter 19/04/2021 14:57; 19/04/2021 14:59
Suositukset: 41

61 Allow EU treaty change
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1406
Christiaan DE VRIES 26/04/2021 11:18; 26/04/2021 11:37
Suositukset: 39

62 Introducing a time limit for unanimous consensus before using qualified majority to enable (faster) conclusion of more difficult reforms
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/126
Barbara Polak-Labit 19/04/2021 15:03
Suositukset: 39

63 European-wide Statehood/Independence Days
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/65
Marko SILIC 19.04.2021 14:13
Suositukset: 35

64 Removing the barrier to political involvement for non-nationals in EU Member States
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/103
Barbara Polak-Labit 19/04/2021 14:41; 19/04/2021 14:43
Suositukset: 34

65 Création d'un Sénat européen
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/239
Rémi Grimard 19.04.2021 17:23
Suositukset: 33

66 Lainsäädäntöaloite parlamentin kuninkaallisena lakina
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/181?toggle_translations=true
Tobias Rechel 19.04.2021 16:01
Suositukset: 31

67 Transforming the Commission into a government with a Prime Minister
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/177?toggle_translations=true
Mattia Galante 19/04/2021 15:59
Suositukset: 31

68 Européens, fédérons-nous !
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/530
Michel Caillouët 20/04/2021 08:47
Suositukset: 29

69 For a public European Broadcast Channel to communicate European news and policies
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/846
Benoît Michau 21/04/2021 07:32
Suositukset: 29

70 Pour une Europe plus fédérale, suppression du vote à l'unanimité
https://futureu.europa.eu/lt/processes/Democracy/f/6/proposals/131902
Fernando Ferreira 25/10/2021 14:24

71 Abolition of the European Council
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/219
Yves Bruggeman 19.04.2021 16:48
Suositukset: 27

72 Make English the official procedural language
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/234
Joel Lovén 19/04/2021 17:13
Suositukset: 27

73 Puolustaa demokratiaa Keski-Euroopassa
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/683?toggle_translations=true
Erik Boros 20.04.2021 14:52
Suositukset: 26

74 Informer les politiques de l'existence et des qualités de la langue internationale espéranto
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/17161
Marcelle PROVOST 25/05/2021 20:23
Suositukset: 26

75 Lutter contre la tendance de l'UE à n'avoir que des publications en anglais, développer les publications en langues nationales
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/15976
Pierre Dieumegard 25/05/2021 10:17 ; 25.05.2021 10:18
Suositukset: 26

76 Renforcer les pouvoirs du PE mais laisser le droit d'initiative législative à la Commission européenne
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/130780
Isabelle Sterling 24.10.2021 16:10
Suositukset: 26

77 Direct election of the president of the European Commission
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/228
Jose Cruset 19.04.2021 17:01
Suositukset: 25

78 Une Europe Fédérale et Démocratique
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/560
Arthur Patou 20.04.2021 10:06
Suositukset: 24

79 Language as a mean to communication: Institutionalise a second language to be learned in all EU Member States
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/284
Barbara Polak-Labit 19/04/2021 18:26; 19/04/2021 18:33
Suositukset: 24

80 Towards a single institutional seat for the European Parliament
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/614
Jorrit Steenman 20/04/2021 12:15; 20.04.2021 12:18
Suositukset: 24

81 Kohti yhteistä toista kieltä Euroopassa (10 heistä)
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/16765?toggle_translations=true
Axel Vielau 25.05.2021 16:25
Suositukset: 23

82 Tulevaisuudessa ilman EURATOMia! Tulevassa konferenssissa atomi pysähtyy Euroopan atomienergiayhteisön Euratomin purkamisen aloittamiseksi.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2109?toggle_translations=true
Gabi Schweiger 06/05/2021 14:51; 06.05.2021 15:01
Suositukset: 23

83 Komission puheenjohtajan valitseminen suoraan
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/88?toggle_translations=true
Jose Cruset 19/04/2021 14:29; 19.04.2021 14:32
Suositukset: 23

84 Assess Impact of Legislation on Islands and Isolated Regions. Invest more in communication with smaller-scale interest groups
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/580
Peter John AGIUS 20/04/2021 10:51; 20.04.2021 10:54
Suositukset: 23

85 Taking this Conference into our own hands
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/569
Felix Strahl 20/04/2021 10:21; 20.04.2021 10:22
Suositukset: 23

86 Demander à l'Union européenne d'encourager tous les pays à mettre l'enseignement de l'espéranto dans les programmes scolaires dès le niveau primaire
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/16798
Pierre Dieumegard 25/05/2021 16:37 ; 25.05.2021 16:40
Suositukset: 23

87 Standing Committee on Outer Space Affairs
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/338
Cedric Röhrich 19/04/2021 20:19; 19.04.2021 20:25
Suositukset: 22

88 Let's Synchronize National Elections
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/62239
Alberto ALEMANNO 30/07/2021 13:07; 30.07.2021 13:12
Suositukset: 22

89 Droit d'initiative de la Commission pour une Europe plus efficace
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/130788
Isabelle Sterling 24/10/2021 16:23
Suositukset: 22

90 Euroopan hallitus ja aito Euroopan kansalaisuus
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/277?toggle_translations=true
Luk Van Biesbrouck 19/04/2021 18:09; 19.04.2021 18:11
Suositukset: 21

91 Impact assessments on amendments by Parlimanet and Council
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/143455
Malta Business Bureau MBB 08.11.2021 11:21
Suositukset: 20

92 Make gender equality a reality in Europe!
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/114643
European Committee of the Regions 07/10/2021 17:05; 07.10.2021 17:05
Suositukset: 20

93 Enemmistöperiaate veto-oikeuksien sijaan veroista puolustukseen
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/63559?toggle_translations=true
Bündnisgrüne Bundesarbeitsgemeinschaft Europa 01/08/2021 21:20; 01.08.2021 21:27
Suositukset: 20

94 Ensuring follow-up on citizens' proposals after the Conference
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/139696
European Economic and Social Committee EESC 03/11/2021 15:59; 03/11/2021 16:00
Suositukset: 20

95 Lopeta kiristys ja jarrutus – päätä veto-oikeus!
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1018?toggle_translations=true
Wolfgang Obermüller 22/04/2021 00:53; 22.04.2021 00:56
Suositukset: 19

96 Future of the EU
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/527
Pietro Serani 20.04.2021 08:39
Suositukset: 19

97 Allow European Referendum
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/674
Elisabeth MARTEAU 20/04/2021 14:26 ; 20.04.2021 14:27
Suositukset: 19

98 Europäisches Vereinsstatut
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/790?locale=en&toggle_translations=true
Gerald-Christian Heintges 20/04/2021 20:39; 20/04/2021 21:17
Suositukset: 19

99 Use "active subsidiarity" to better involve parliaments, regions and cities in the shaping of European policies
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/114517
European Committee of the Regions 07/10/2021 16:21; 07.10.2021 16:23
Suositukset: 19

100 Yksimielisyys jäsenvaltioille tärkeillä ja herkillä aloilla
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/31662?toggle_translations=true
Wirtschaftskammer Österreich 18/06/2021 12:50; 18.06.2021 12:52
Suositukset: 19

101 Élargir les droits de vote dans le pays de résidence
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/130783
Fernando Pereira 24/10/2021 16:16 ; 24/10/2021 16:16
Suositukset: 19

102 Bottom-up participatie
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/5401?toggle_translations=true
Jan Van Langendonck 10.05.2021 09:05
Suositukset: 18

103 Youth Participation legacy - EU-level Youth Test
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/233443
European Youth Forum 04.02.2022 10:50
Suositukset: 18

104 Yleinen poliittinen periaate, jonka mukaan kaikkien EU:n kansalaisten on oltava tasa-arvoisia
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2051?toggle_translations=true
Ulrike GUÉROT 05/05/2021 15:44; 05.05.2021 15:46
Suositukset: 18

105 European Republic
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1428
Gerald-Christian Heintges 26/04/2021 16:55; 26.04.2021 18:14
Suositukset: 18

106 Määräajat avoimuuden lisäämiselle jäsenvaltioiden neuvostossa
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/63592?toggle_translations=true
Bündnisgrüne Bundesarbeitsgemeinschaft Europa 01/08/2021 21:32; 01.08.2021 21:34
Suositukset: 18

107 Pouvoir voter et être éligible partout en Europe : le droit élémentaire de tout Européen
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/130848
Fernando Pereira 24/10/2021 16:34
Suositukset: 18

108 Supprimer le Conseil Européen / Remove the European Council
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/145
Gaël Pelletier 19.04.2021 15:27
Suositukset: 17

109 Establish a Permanent European Citizens Assembly
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/7692
Citizens Takeover Europe CTOE 11/05/2021 15:31; 11.05.2021 15:32
Suositukset: 17

110 Putting Civil Society on the driving seat of the EU
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/139693
European Economic and Social Committee EESC 03/11/2021 15:50; 03.11.2021 15:52
Suositukset: 17

111 Reduction of administrative EU languages from 24 to 2 languages at a max
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/51613
Georg Hennemann 15.07.2021 15:00
Suositukset: 16

112 NavigatEUr – A web platform to increase young people's engagement with the European Parliament
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/151537
Patrick Eser 14.11.2021 19:35
Suositukset: 16

113 Des listes transnationales et voter le même jour pour le scrutin européen
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/450
Camélia Tanane 20/04/2021 00:20 ; 20.04.2021 00:23
Suositukset: 16

114 On the veto law
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/478
lam UNKNOWN 20/04/2021 02:23; 20.04.2021 02:23
Suositukset: 16

115 Civic education and media literacy to empower citizens against disinformation
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/114511
European Committee of the Regions 07/10/2021 16:13
Suositukset: 16

116 The self-determination right
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/17723
Bonada Navarro 26.05.2021 11:28
Suositukset: 15

117 EU Solidarity with Scotland
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1658
Jock McUrquhart 29.04.2021 18:17
Suositukset: 15

118 European Republic
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1539?toggle_translations=true
Andy Maar 28/04/2021 08:18
Suositukset: 15

119 Empower the European Parliament
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/529
Berthold Stegemann 20/04/2021 08:40; 20.04.2021 08:40
Suositukset: 15

120 A network to boost citizens' engagement in the European Union
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/108341
European Committee of the Regions 01/10/2021 14:50; 01.10.2021 14:52
Suositukset: 15

121 What the Outcome of the Citizens Consultation?
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/382
Simona Bonfante 19/04/2021 21:48 ; 19.04.2021 21:51
Suositukset: 15

122 United States of Europe now
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1636?toggle_translations=true
Philip Hackemann 29/04/2021 15:56
Suositukset: 15

123 Nationality: European!
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1170
Thomas BECHTOLD 23.04.2021 16:02
Suositukset: 14

124 Faire de l'Europe une démocratie directe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/347
Aurélien Cosma 19.04.2021 21:11
Suositukset: 14

125 Eurooppa tarvitsee perustuslakia säätävän kokouksen
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/11141?toggle_translations=true
Klaus Feldmann 16.05.2021 09:28
Suositukset: 14

126 The Family is the Democratic and Demographic Future of Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/184573
Nicola Speranza 09.12.2021 16:22
Suositukset: 14

127 European Citizens Initiatives - Measure of Information and Inclusion in the Conference On The Future of Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1587
EUMANS Movement 29/04/2021 09:39; 29.04.2021 09:39
Suositukset: 14

128 Reform of the election of the President of the European Commission and the College of Commissioners
https://futureu.europa.eu/pt/processes/Democracy/f/6/proposals/402
Pedro Gómez 19/04/2021 22:24
Suositukset: 14

129 Ei yksimielisyyttä neuvoston päätöksissä
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/17657?toggle_translations=true
Raffaele Raja 26.05.2021 11:03
Suositukset: 13

130 Un Europa libera, democratica, antifascista, pluralista
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/227206?toggle_translations=true
Pietro Foresti 28.01.2022 12:27
Suositukset: 13

131 Run General Elections in Member States Concurrently
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/78
Allan Deering 19/04/2021 14:18; 19.04.2021 14:33
Suositukset: 13

132 Soutenir le multilinguisme réel, et non le seul apprentissage de l'anglais, pour une meilleure compréhension des divrs peuples européens
https://futureu.europa.eu/en/processes/Democracy/f/6/proposals/16666
Pierre Dieumegard 25/05/2021 15:35 ; 25/05/2021 15:36
Suositukset: 13

133 A new European Model
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1258
Barbara Costa 24.04.2021 13:05
Suositukset: 12

134 Avancer rapidement au niveau européen sur la recherche et l'apprentissage d'une langue commune, peut-être l'espéranto
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/16732
Pierre Dieumegard 25.05.2021 15:56
Suositukset: 12

135 Démocratie européenne
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/590
André Puvrez 20.04.2021 11:08
Suositukset: 12

136 Strengthen the European Citizens' Initiative (ECI)
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/114544
European Committee of the Regions 07/10/2021 16:26; 07.10.2021 16:27
Suositukset: 12

137 Mehrheitsentscheide
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/5910?toggle_translations=true
Karsten Engel 10/05/2021 12:05
Suositukset: 12

138 Evolution: Democracy
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/81?toggle_translations=true
Georg Götz 19/04/2021 14:23; 19/04/2021 14:27
Suositukset: 12

139 El catalán en el parlamento europeo
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/257566
Rosalía 19.02.2022 20:20
Suositukset: 12

140 Vaaleilla valittu toimeenpaneva elin
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/42?toggle_translations=true
Labhrás Finneadha 19.04.2021 13:44
Suositukset: 11

141 Lopetetaan sääntö, jonka mukaan kaikkien 27 jäsenvaltion on tehtävä päätös
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/384?toggle_translations=true
Paul Verhoeven 19.04.2021 21:54
Suositukset: 11

142 Réformer et étendre le droit d'Initiative Citoyenne Européenne (ICE)
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/153979
Jean Charles 17.11.2021 14:51
Suositukset: 11

143 The EU should respect democratic referendums
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/366
Daithi Ó Shea 19/04/2021 21:22; 19.04.2021 21:23
Suositukset: 11

144 Euroopan unionin kieli
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1304?toggle_translations=true
Marco Tuttolomondo 24/04/2021 20:28; 24.04.2021 20:29
Suositukset: 11

145 Lack of democratic represenation / voting rights for British nationals in Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/148699
Bremain In Spain 11.11.2021 17:01
Suositukset: 11

146 Promoting civil dialogue in the EU institutions
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/112801
Social Platform 05.10.2021 17:19
Suositukset: 11

147 EU:n passi mahdollistaa äänioikeuden pääasunnossa
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/5713?toggle_translations=true
Martin Hofer 10.05.2021 10:42
Suositukset: 11

148 Recognition and support to civil society organisations must be a key element of a future action plan on Democracy
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/253969
Civil Society Europe 18.02.2022 16:59
Suositukset: 11

149 Vahvistaa eurooppalaista demokratiaa!
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/930?toggle_translations=true
Christian Moos 21.04.2021 13:47
Suositukset: 11

150 European Republic
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/825
Gerald-Christian Heintges 20/04/2021 23:18; 20.04.2021 23:19
Suositukset: 11

151 Chambers advocate for a simpler, fit-for-purpose and proportional law-making approach for SMEs
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/175862
Angeliki KONSTANTINOPOULOU 02.12.2021 21:03
Suositukset: 11

152 Replacing the European Council with a European Senate
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1102
Giorgio Sciara 22.04.2021 17:35
Suositukset: 11

153 EU-Wide Referendums on Future Enlargements of the Union
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/829
Paolo Girolami 21/04/2021 00:02; 21.04.2021 00:07
Suositukset: 11

154 Sukupuolten tasa-arvon ja yhtäläisen demokratian periaatteen sisällyttäminen perustamissopimuksen arvoihin
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/245161?toggle_translations=true
Noi Rete Donne 14.02.2022 15:52
Suositukset: 11

155 Transnational lists : a political opportunity for Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1503
Matthieu Meunier 27.04.2021 12:35
Suositukset: 10

156 Stop Council blockades by democratic means
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1767
Felix Strahl 01.05.2021 19:31
Suositukset: 10

157 Nous demandons aux Parlementaires Européens de se réunir en Assemblée Constituante pour rédiger la nouvelle Constitution de l'Europe Fédérale
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/240013
Guillaume Bruyas 09.02.2022 17:36
Suositukset: 10

158 Citizen Participation in the EU must have a demonstrable and specific impact on decisions taken
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/7659
Citizens Takeover Europe CTOE 11.05.2021 15:11
Suositukset: 10

159 Erasmus for local and regional representatives
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/115536
European Committee of the Regions 08.10.2021 10:52
Suositukset: 10

160 EU-suurlähettiläät Eurooppa-aatteelle
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/274?toggle_translations=true
Jonas Derichs 19/04/2021 18:04; 19.04.2021 18:11
Suositukset: 10

161 A Europe for Europeans
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/369
Matthias Waibel 19.04.2021 21:29
Suositukset: 10

162 Euroopan parlamentin täysi aloiteoikeus
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/906?toggle_translations=true
Stefan Padberg 21/04/2021 11:59; 21.04.2021 12:01
Suositukset: 10

163 United Citizens of Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/986
Luigi MOCCIA 21/04/2021 18:36; 21.04.2021 18:42
Suositukset: 10

164 Take subsidiarity and proportionality seriously
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/161206
Paul Ruebig 23/11/2021 11:00; 23.11.2021 11:01
Suositukset: 10

165 Meilleure application du principe de subsidiarité
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/216910
dominique PANNIER 18/01/2022 22:02; 18.01.2022 22:05
Suositukset: 10

166 Communiquer l'action de l'UE sur l'écran - Communicate the action of EU on TV
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/811
Alexandre Clo. 20/04/2021 22:13; 20/04/2021 22:13
Suositukset: 10

167 Mejorar la educación acerca de las acciones de la UE
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/191
Osallistuja poistettu 19.04.2021 16:17
Suositukset: 10

168 Represión en Cataluña
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/255850
Carlos 19.02.2022 10:28
Suositukset: 9

169 Regulating the social media platforms in the future
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/24586
Pavel HAVLICEK 07.06.2021 14:14
Suositukset: 9

170 Reforma institucional de la Unión Europea
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/918
Ignacio Esteban Sarmiento Garcia 21.04.2021 12:40
Suositukset: 9

171 The right to vote in every Member State, for all EU citizens
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/94282
Justin Goshorn 15.09.2021 19:45
Suositukset: 9

172 Creating a representative EU with civil society organisations
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/112800
Social Platform 05.10.2021 17:18
Suositukset: 9

173 Euroopan parlamentin vaalilain uudistaminen sukupuolten tasa-arvon sisällyttämiseksi edustukseen.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/245163?toggle_translations=true
Noi Rete Donne 14.02.2022 15:56
Suositukset: 9

174 Einstimmigkeitsprinzip
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/13603?toggle_translations=true
Chrisitan Lange 19.05.2021 19:36
Suositukset: 9

175 Euroopan komissio
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/784?toggle_translations=true
Zsuzsanna Szászné Molnár 20.04.2021 20:04
Suositukset: 9

176 Que le Parlement européen soit réellement co-législateur à chaque fois que les institutions européennes se saisissent d'une question.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1683
Marie Caillaud 30/04/2021 12:27 ; 30.04.2021 12:28
Suositukset: 9

177 Apprentissage des langues européennes
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/381
Alain Girardet 19.04.2021 21:54
Suositukset: 9

178 Open Council meetings
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1052
Gert Johansen 22/04/2021 10:46; 22.04.2021 10:47
Suositukset: 9

179 Qu'un nombre déterminé de députés européens soient élus sur une liste transnationale et que des circonscriptions européennes transfrontalières soient
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1685
Marie Caillaud 30/04/2021 12:29 ; 30.04.2021 12:31
Suositukset: 9

180 Que le Conseil de l'Union européenne devienne un Sénat européen colégislateur.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1684
Marie Caillaud 30/04/2021 12:28 ; 30.04.2021 12:28
Suositukset: 9

181 The EU and its member states should make use of deliberative citizens' participation methods to encourage dialogue and overcome policy deadlocks.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/248987
European Free Alliance 16.02.2022 17:40
Suositukset: 9

182 Create a real representative democracy by strengthening European political parties
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1982
Louis Drounau 04/05/2021 10:59; 04.05.2021 11:10
Suositukset: 9

183 Use Latin words for all EU institution names EUEUEU
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/8351
Hugo Garcia-Cotte 12/05/2021 16:10
Suositukset: 9

184 Confederal Europe - a democratic alternative for "sui generis" limbo?
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/608
Erik Schrama 20.04.2021 12:12
Suositukset: 9

185 Single harmonised European electoral law
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/26577
Gerald-Christian Heintges 09/06/2021 18:26; 09.06.2021 18:36
Suositukset: 9

186 Elect the President of the EU. One President, elected by all Europeans
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/923
Clemente Cappello 26.04.2021 13:44
Suositukset: 8

187 Adopter le latin moderne comme langue commune européenne
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2128
Vincent Jacques 06.05.2021 16:45
Suositukset: 8

188 Demokratia elää enemmistönä, ei yksimielisesti!
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/8625?toggle_translations=true
Michael Smalla 13.05.2021 11:01
Suositukset: 8

189 Budget européen à 2% : renforcer le cadre économique et institutionnel de l'UE et le rôle du Parlement sur vote du budget
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/211863
Emmanuelle ORTOLI 11.01.2022 16:06
Suositukset: 8

190 Que le Parlement européen bénéficie de l'initiative législative.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1682
Marie Caillaud 30/04/2021 12:25 ; 30.04.2021 12:25
Suositukset: 8

191 Strengthening the Sense of a European Demos through Transnational Lists in Elections to the EP and the Abolishing of Unanimity in the Consilium
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2180
André Wyss 07.05.2021 08:29
Suositukset: 8

192 Accorder plus de pouvoirs aux membres du Parlement européen afin qu'ils portent plus efficacement la voix de leurs électeurs
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/253114
Mouvement européen 18/02/2022 11:37 ; 18.02.2022 11:38
Suositukset: 8

193 One-stop-shop, permanent platform to activate any avenue of participation: from ECIs to petitions and complaints
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/62635
Alberto ALEMANNO 30/07/2021 15:39; 30.07.2021 15:40
Suositukset: 8

194 European association with a single European constitutive act
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/261662
Pietro Adorni 20/02/2022 23:49; 20.02.2022 23:51
Suositukset: 8

195 Que le nombre de commissaires soit laissé à la discrétion du président de la Commission

https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1681
Marie Caillaud 30/04/2021 12:23 ; 30.04.2021 12:23
Suositukset: 8

196 European Association Statute
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/799
Gerald-Christian Heintges 20/04/2021 21:32; 20.04.2021 21:33
Suositukset: 8

197 An inter-institutional agreement that establishes a broad policy framework for EU civil dialogue.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/254068
Civil Society Europe 18.02.2022 17:21
Suositukset: 8

198 Common European Public Service Media
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/639?toggle_translations=true
Balázs Sándor 20/04/2021 13:31
Suositukset: 8

199 Création d'une chaîne européenne
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1525
Marine Marcoux 27/04/2021 21:10
Suositukset: 8

200 Poliittinen unioni, jossa on täysi hallitus ja eurooppalainen verotus
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/585?toggle_translations=true
Wim Aerts 20.04.2021 11:03
Suositukset: 7

201 Reforming the legislative procedure
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/996
Jan Kerschbaum 21.04.2021 21:20
Suositukset: 7

202 Autodeterminació
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/255720
Jordi Munell 19.02.2022 09:48
Suositukset: 7

203 Face l'euro-scepticisme
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1183
Quentin Barotte 23.04.2021 18:20
Suositukset: 7

204 More direct democracy and citizen participation
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/10669
Menno van Gemeren 14.05.2021 16:48
Suositukset: 7

205 European Movement International: Enhancing Citizen Participation in the European Union
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/57091
Vanessa Cotterell 23.07.2021 15:13
Suositukset: 7

206 European Movement International : Policy Position on European Electoral Reform
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/57257
Vanessa Cotterell 23.07.2021 16:43
Suositukset: 7

207 El Catalán lengua oficial
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/255355
Nesi 19.02.2022 07:42
Suositukset: 7

208 Dialogue on key European issues after the Conference on the Future of Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/254145
Civil Society Europe 18.02.2022 17:56
Suositukset: 7

209 Lisävaltuuksien myöntäminen Euroopan parlamentille
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/245162?toggle_translations=true
Noi Rete Donne 14.02.2022 15:55
Suositukset: 7

210 Upgrade the European Committee of the Regions to a legislative chamber
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/14984
ZEI Center for European Integration Studies 21.05.2021 18:34
Suositukset: 7

211 Pan European meps
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/591
Adam Kirtley 20.04.2021 11:10
Suositukset: 7

212 Qu'une seule personne occupe le poste de président du Conseil européen et de président de la Commission.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1680
Marie Caillaud 30/04/2021 12:20 ; 30.04.2021 12:21
Suositukset: 7

213 European Movement International : Policy Position on The Conference on the Future of Europe
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/57157
Vanessa Cotterell 23/07/2021 15:48; 23.07.2021 15:50
Suositukset: 7

214 Demokraattinen perustuslaki Euroopan valtiota varten
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1021?toggle_translations=true
Martin Göb-Fuchsberger 22/04/2021 03:09; 22.04.2021 03:09
Suositukset: 7

215 Le budget européen vaut bien un débat démocratique
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/74515
catherine vieilledent 15/08/2021 14:04 ; 15.08.2021 14:12
Suositukset: 7

216 EU Policies - a new model is needed
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1265
Barbara Costa 24/04/2021 13:19; 24.04.2021 13:22"
Suositukset: 7

217 Ei-kansallisten alueiden Eurooppa
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/708?toggle_translations=true
Peter Korecky 20.04.2021 16:03
Suositukset: 7

218 Faire émerger la conscience d'un peuple européen grâce à un processus instituant citoyen
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/63988
Pierre Calame 02.08.2021 08:51
Suositukset: 7

219 A single European state with a single European government.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/33828
Rufus F. Kovtun 20.06.2021 10:19
Suositukset: 7

220 Vote 16 for stronger European democracy
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/131970
European Youth Forum 26.10.2021 12:35
Suositukset: 7

221 Développer l'intercompréhension entre les langues européennes
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/118075
Pierre Dieumegard 11/10/2021 13:53 ; 11.10.2021 14:18
Suositukset: 7

222 Instaurer un "Comité permanent pour notre avenir", basé sur une nouvelle commission du Parlement européen et une Convention citoyenne
https://futureu.europa.eu/fi/processes/Democracy/f/6/proposals/253178
Mouvement européen 18.02.2022 11:53
Suositukset: 7

223 Unanimity. Voting in the European Council. There is much room for improvement. The sooner the better.Let us now if anybody is seriously working on it
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/19703
Gianfranco Pasquino 29.05.2021 14:04
Suositukset: 6

224 The European Union should decide on a European Constitutional Declaration.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/8584
ZEI Center for European Integration Studies 13.05.2021 00:39
Suositukset: 6

225 Parlamentin paikkajakauma kansalaisten lukumäärän mukaan
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1083?toggle_translations=true
Rainer FASSNACHT 22.04.2021 14:58
Suositukset: 6

226 Military personnel have the right to vote and to stand for election
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/28117
European Organisation of Military Associations and Trade Unions EUROMIL 14.06.2021 12:56
Suositukset: 6

227 Reviewing and democratizing the nomination of European Commissioners
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2344
Alexandre Le Coz 08.05.2021 15:13
Suositukset: 6

228 Focus on Safe Alternative Voting Methods and BAN internet voting or internet enabled voting equipment.
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/5518
Sebastian Cerga 10.05.2021 09:44
Suositukset: 6

229 Ei vihaa demokratiassa
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/150?toggle_translations=true
Dike UNKNOWN 19.04.2021 15:30
Suositukset: 6

230 Oikeus äänestää kansalaisuudesta riippumatta
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/5648?toggle_translations=true
Viveka Wächter 10.05.2021 10:17
Suositukset: 6

231 Stop Lobbies and Corruption /Halt aux Lobbys et à la corruption
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1761
Osallistuja poistettu 01.05.2021 18:47
Suositukset: 6

232 Renforcer la présence du Parlement européen à Strasbourg
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1915
Simon KAHN 03.05.2021 18:12
Suositukset: 6

233 Eurooppalainen demokratia: Eurooppalainen liikkuvuushanke
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/207934?toggle_translations=true
Nikitas Popp 07.01.2022 11:28
Suositukset: 6

234 Ensure votes for EU citizens living in other member states
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/248526
Sarah Morris 16.02.2022 14:20
Suositukset: 6

235 The Marseille Manifesto of local and regional leaders: “Europe starts in its regions, cities and villages”
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/272383
European Committee of the Regions 07.03.2022 13:54
Suositukset: 6

236 Renforcer le sentiment d'appartenance à l'UE _ Strengthen the feeling of belonging to EU
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/793
Alexandre Clo. 20/04/2021 21:10; 20.04.2021 21:11
Suositukset: 6

237 Complete overhaul of the system - EC, Council, Parliament and Lisbon treaty
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/969
Dimiter Zahariev 21/04/2021 16:20; 21.04.2021 16:22
Suositukset: 6

238 Summon a Constitutional Convention
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1292
P. L. 24/04/2021 17:30; 07.05.2021 13:29
Suositukset: 6

239 Parliamentary system of government for the EU
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1630?toggle_translations=true
Philip Hackemann 29/04/2021 15:31
Suositukset: 6

240 Strengthen Parliament vis-à-vis the Council
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1641?toggle_translations=true
Philip Hackemann 29/04/2021 16:07
Suositukset: 6

241 Simple rather than qualified majority in the Council
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1642?toggle_translations=true
Philip Hackemann 29/04/2021 16:16
Suositukset: 6

242 Democracy starts at home: Let all Europeans vote on a new European treaty
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/1747
Erik Schrama 01/05/2021 15:07; 01.05.2021 15:17
Suositukset: 6

243 Constitution for a European Republic independent from the EU
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2247
P. L. 07/05/2021 14:45; 07.05.2021 14:45
Suositukset: 6

244 Making the Conference on the Future of Europe a permanent fixture after the Spring of 2022
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2249
Karl Müller 07/05/2021 15:06; 07.05.2021 21:19
Suositukset: 6

245 Empowering the population through dirket-democratic elements
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/2407?toggle_translations=true
Daniel Baumann 08/05/2021 11:15; 08/05/2021 11:27
Suositukset: 6

246 Mise en place d'un federalisme européen
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/5780
Pierre Turquin 10/05/2021 11:13 ; 10.05.2021 11:14
Suositukset: 6

247 Democratic and effective EU = end veto power and empower parliement
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/11037
Maurizio RAINA 15.05.2021 17:59
Suositukset: 6

248 Finally, democracy in the EU
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/11749?toggle_translations=true
w turda 16/05/2021 23:01
Suositukset: 6

249 Modifier les règles de décision à l'unanimité des états membres
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/14721
Michel GRIVEAU 21/05/2021 14:01 ; 21.05.2021 14:02
Suositukset: 6

250 End of unanimity
https://futureu.europa.eu/processes/Democracy/f/6/proposals/15324?toggle_translations=true
Dr. Gerald Frenkenberger 23/05/2021 17:41
Suositukset: 6